

Muusikaleht

Nr. 12
Detsember
1998
Hind 8.-

Kalle Randalu: "Kontsertide kuulamine on õpetlik. Õpetamine samuti."

Ajasime Kalle Randaluga juttu vahetult pärast festivali Klaver'98 - siit ka esimene küsimus:

Millised on osavõtnu-kuulaja muljed?

Ilusad! Mul on hea meel, et selle aja võtsin ja lausa nagu tööll käisin. Ise pidevalt laval aktsioonis olles pole aega mitmeidki küsimusi lõpuni lahendada, teisi kõrvalt kuulates oli see võimalus täiesti olemas.

Huvitav on jälgida, mis jääb domineerima sooloõhtu raskel tõele ja publikule näkku vaatamise hetkel. Kuidas vastame kõige olulisematele küsimustele: mida tahame öelda, kuidas kasutame võimalust tekitada kahe heli vahel seost või pinget?... fraas on juba päris keeruline asi. Kui erinevalt reageerib pill erinevate isiksuste puudutusele, millised momendid on

VEEL NUMBRIS

MTÜ Muusikaleht lõpuks vormistatud

Ümarlaud: kuidas korraldada tänapäeval laulupidusid?

Veljo Tormise uus range stiil Ellerhein Euroopa parimate amatöörkooride hulgas Vanemuise kontserdimaja hoogne algus

Mis 20 aasta eest vaimustas, võib tunduda praegu pisut veidravõitu RAMi suurepärase koostöö Narva sümfooniaorkestriga

Oma liidu löid Eesti interpreetid, loomas amatöör-sümfooniaorkestrid Oreliremont tuleb korralikult vormistada: Ilumäe kurb kogemus Vallo Järvi 75

Himaalaja nõlvadelt kajab muusika võimsalt vastu ja palju muud

LÄHEMATES NUMBRITES

Eesti süvamuusika lindistamise ja plaadistamise tõsised probleemid

Kuidas muutub

muusikaõpetamine koolides?

Mida muusikul välismaal

esmaajoones õppida?

Millises suunas areneb Eesti levimuusika?

Noored eelistavad kammerkoore: mida toob see kaasa?

Autentse ja töödeldud

rahvamuusika vahekord

Veel kord põhjalikult orelite remondist

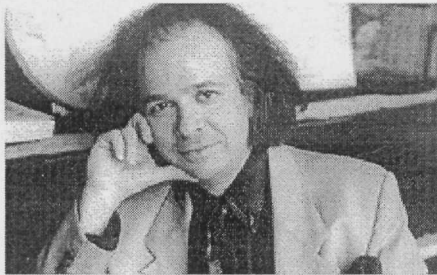
Kuhu areneb maailma muusikaelu?

Probleemide lahkamise kõrval rohkesti infot kogu Eestist ja välismaalt, olukirjeldusi, muusikute portreid, juubelimeenutusi, huumorit jne.

erinevatele interpretidele olulised, palju on tema mängus hetkelisi tundeid, palju ette kindlaks määratud kavatsusi, kuidas need omavahel põimuvad - seda on ju äärmiselt põnev teada saada.

Kas festivalil domineeris tippkuju John Lill?

Ei, minu jaoks oli kõlalisel ja kunstiliste kavatsuste mõttes eredaime Katsarise kontsert. Kurvastas vaid, et ta ei osanud seda kava mängida. Aga sellist kõlavalitsemist ja fraseerimist kohtab harva.

Cyprien Katsaris tegi küll vigu, kui oli parim

Muidugi oli seal liialdusi, millega ma pole nõus: kas keskmist häält peab ikka alati välja tooma? Kontserdil valitsenud "suuruse ja viletsuse" juures tuli eriti selgelt esile, millised võimed on tegelikult Katsarisel. Näiteks kui ta seda "traagelniiitidega" Chopini f-moll Fantaasiat riskis lõpuks mängida, hämmastas mõtteviis, raudne loogika, millega Katsaris teosele lähenes. Minu meelest oli lausa fenomenaalne nelja takti mängimata jätmine - ta ju korra proovis - see käik ei tulnud välja ja siis ta ilmselt kavatses teha "sujuva hüppe ja maandumise" - teda ennast üllatas see palju vähem kui kuulajaid.

Muide tunnetas ka Lill Brahmsis mõningaid raskusi ja, nagu virtuoside puhul ikka, püüdis neid ületada kiirema tempoga.

John Lill äratas austust monumentaalsusega, aga minu meelest jäi puudu kõlalilust, nüanssides; eriti kannatas Brahms - ei tohiks tekitada monofoonset, igavuse, kordamise tunnet. Parimini õnnestus Lillel Schumanni Karneval.

A. Juozapénaité näitas kõrget professionaalset taset, suurepäraselt ettevalmistust. Samuti meeldis mulle väga Martini virtuosus ja tugev loomulik musikaalsus.

Vaatame nüüd kaugemale tagasi - mida tegite enne kodumaa külastamist suvel, varasügisel?

Suvel tegelesin täiesti uude asjaga - vabaõhukontsertidega! Näiteks mängisin Potsdamis Sanssouci festivali lõppkontserdil Beethoveni koorifantaasiat. Tundsin end "tänu" valjuhääldajatele mõneti abitult - kuskilt tuli hoopis teine kõla... Aga Dubrovniku festivalil esinesin Villa Musicaga keskaegse lossi siseõues, kus oli väga hea akustika. Kontsert algas kell 21.00, valitses pimedus ja 35°-ne leitsak - hirmus! Villa Musicaga mängisime õues ka Plovdivi suvefestivalil.

Hoopis hingelähedasem oli mulle Chopini e-moll kontserdi esitus Jena sümfooniaorkestriga. Mäletan, kuidas mängisin seda kontserti keskkoolipäevil. Omaette tuli kõik välja, teiste ees ei midagi! Lõpuks õnnestus mul rajada "kommunikatsioon" - muide alles mõne aasta eest Tampere Linnaorkestriga, nüüdne võimalus oli väga meeldiv. Usutavasti saavutasin täiesti uue kvaliteedi.

Tšellisti Ch. Henkeliga esitasime kõik viis Beethoveni tšellosonaati - üle helilooja loometöö kaardus ilus ühtesiduv sild.

Kolleegi H. Holligeri ettepanekul mängisin kõrvuti tema "Koidikululudega" Schumanni samanimelist heliteost. Lukile kuulunud - veel tsariaegne Jürgensoni väljaanne jäi mingil põhjusel minu kätte. Esilehele on pliatsiga kirjutatud: Bruno Lukk, Jaroslavl 1942, sees aga mitmeid märkusi ja sõrmetähistusi, ilmselt töötas maestro teose kallal.

Mulle nii armsat Beethoveni Viiendat esitasin Dresdenis ja Potsdamis. Brandenburgi Filharmoonia orkestriga oli aga kavas Gershwini "Rhapsody in Blue" - pole seda muide varem mänginud, õpetanud küll. Lõbus oli esineda siniseks valgustatud laual. Kohe pärast seda alustasin Tallinnas Villa Musica ja eesti noorte muusikute proovidega.

Seekord laabus kõik igati, ka organisatsioonilises mõttes, EMA tegi meiega head koostööd. Loodan, et mõlemapoolne huvi toob kaasa ühistevõime jätkumise.

Minu meelest on idee viljeleda pedagoogilist tööd sellises vormis väga tulemuslik. Kammermuusikas on kõige olulisem isiklik kontakt, kusjuures ei seata eesmärgiks "eelse" kordamist, vaid taotletakse valmisolekut kooshingamiseks, pauside, tempomuudatuste, aeglustuste-kiirenduste erksaks tunnetamiseks.

Mis Teid ootab ees järgnevatel kuudel?

Varsti plaadistame Villa Musicaga Mendelssohn-Bartholdy neli klaverikvartetti - ilus, aga suhteliselt tundmatu muusika.

Kammerkontserdid toimuvad ka koos viuldaja E. Peinemanni, Berliini Filharmoonikute kammeransambli, Mandelringi kvarteti ja trioga Clarone.

Soleerin Kokkolas J. Kangase suurepärase orkestri ees Mozarti c-moll kontserdiga, Siegenis mängin aga Prokofjevi Teist kontserti, seejärel Nürnbergis Brahmsi Teist.

Järgmise aasta septembris istun ARD võistluse žüriis - nii suures esmakordselt.

Siinkohal ongi paras hetk minna pedagoogitöö juurde?

See õppeaasta on väga raske: olen lõpetamas Freiburgis ja laiendamas tegevust Karlsruhe, seetõttu on mul kokku paarkümmend õpilast.

Millistel kaalutlustel lahkute Freiburgist?

Karlsruhe Muusikaülikool kutsus mind professoriks ja mul tekkis valikuvõimalus. Olen Karlsruhe rohkem sisse elanud ja hindan väga selle ülikooli loomingulist õhkkonda.

Aga ka puhtpraktilistel kaalutlustel - ei taha enam nii palju sõita.

Õpetamine meeldib mulle - see on õpetlik! Väga huvitav on saavutada õpilastega kontakti ja kogeda, et nii mõnegi puudujäägi likvideerimine võib õnnestuda alles kaudsel teel - näiteks kõikuva rütmi täpsustus konkreetse kõla ja fraasikujunduse nõudmise läbi.

Keda hindate oma õpilastest enim?

Neid on mitu, näiteks Freiburgis Masayuki Carvalho - meeletult andekas, lausa võluv. Aga ta on natuke kaootiline, sihikindluseta. Kui tavaliselt tuleb õpilasohtut kuulama 20-30 inimest, on Masayukil saal täis. Väga head meelt tunnen Ave Nahkuri üle - praegu on ta Paderewski-nim. konkursil.

Kuidas on lõpetajad kindlustatud töökohtadega?

See on raske teema igal pool. Aga imekombel on kõik minu õpilased leidnud muusikaalast rakendust, näiteks koolides klaveriõpetajaina. Mulle on oluline, et nad kõik muusika juurde jäänud on ja igaüks just temale sobiva tegevusvormi leiab.

Kuidas Te tulete kõigea ajaliselt toime?

Näete - need mustad täpid mu märkmikus on "Freiburg" - oktoobris on neid vähe, novembris rohkem, detsembris õige palju. Tähtis on aega täpselt ette planeerida, ainult nii saan pedagoogitööd ja interpreedi tegevust ühendada. Muidugi on see elu väga pingutav.

Aga vahetult enne kontserti ei tee Te ju 13 õpilasega tunde?

Tuleb ette küll, aga samal päeval ma seda ei tee. Näiteks töötan 30. novembril ja 1. detsembril kaks pikka päeva, 3. detsembril sõidan Soome, kus prooviperiood võimaldab keskenduda ainult ühele ülesandele. Mängin Kangasega ära ja annan 7., 8. novembril tunde, 9. novembril aga astun taas üles - teise looga. See on muidugi raske, aga niisuguse elurütmi olen ise välja kujundanud ja see rahuldab mind praegu.

Ega tihe "pedagoogiline päev" anna mahti harjutamiseks?

Ei, pealegi ei suuda ma end kiiresti ümber lülitada, näiteks kasutada ära puuduvat õpilase tundi. "Vastuvõtu-väljaandmise" seisundist endasse jõudmiseks tuleb läbida aegavõttev "sisemine teekond"... Võib ehk harjutada mõnda passaaži, lahendada tehnilisi probleeme, aga sisuline töö ei tule siis kõne allagi.

Te omandate materjali kiiresti, kõik jääb kohe pähe?

Õpin tõesti kiiresti. Minu jaoks on tähtis õppida teadlikult, harmooniate ja helistike vahelisi seoseid tunnetades. Harjutades tuleb ju samaaegselt mõelda nii paljudele asjadele - näiteks sõrmestikku kontrollides ei tohi samal ajal unustada kõlavärvi ja fraasi. Arvan, et on mõttetu õppides midagi mehaaniliselt korrata.

Siiski ei ole kõigi heliloojate loomingut ühtviisi kerge meelde jätta. Mitmete 20. sajandi meistrite puhul on mul vaja rohkem aega, et nende kõla- ja mõttemaailma üldse siseneda.

Kuidas edeneb Karlsruhe muusikaalu?

See küsimus viib meid meie jutu alguse juurde tagasi - ega mul ole palju aega seda jälgida.

Karlsruhe muusikaalu on mitmekesine: Jessye Normanist ja Alfred Brendelist üliõpilaste õhtuteni. Ümbruskonna muusikaalu muutub üha rikkalikumaks.

Freiburg sai aasta tagasi uue kontserdimaja, aga Baden-Badeni privaatrühadega usumatult kiiresti ehitatud Kontserdimaja pole ma oma silmaga veel näinudki. Seda Karlsruhe 32 km kaugusel asuvat väikest armsat linna peetakse rikkaste vanainimeste rahalikuks puhkusepaigaks - ja äkki niisugune suur, uhke hoone! Juba diskuteeritakse, kuidas on võimalik seda Kontserdimaja majanduslikult ülal pidada? Seni on sinna rahvast jätkunud nii nagu ka teistele muusikalistele üritustele.

MAIKUUL TEHTUD OTSUS MOODUSTADA MUUSIKALEHE VÄLJAANDMISEKS SAMANIMELINE MITTETULUNDUSÜHING ON REALISEERUNUD. Bürokratia kadalipp on tervist oluliselt kahjustamata edukalt läbitud. Mittetulundusühing Muusikaleht on kantud riiklikku registrisse ja tal on avatud oma arve Eesti Ühispangas - astronoomilise numbriga 10002059384008.

Oleks kena, kui meile heasoovlikud juriidilised ja lihalikud isikud sinna meile toeks ka raha kannaksid ja sellega koos soovi korral astuksid mittetulundusühingu liikmeks. Töötame, et raha me raiskama ei hakka - võimalusel tõstame ainult meie auväärt autoritele honorare.

Pärast mittetulundusühingu Muusikaleht registreerimist asus ametisse ka selle asutajaliimetest koosnev toimetuse kolleegium koosseisus **TIINA EHIN, MATI PALM, INES RANNAP ja IGOR TÕNURIST.** Sidemed pole katkenud ka asutajaliikme **NEEME JÄRVIGA.**

26.novembril toimunud toimetuse kolleegiumi esimesel koosolekul kavandati mitmeid abinõusid Muusikalehe töö edasiseks paremustamiseks. Otsustati koos käia iga kahe kuu tagant. Seega kogunetakse taas jaanuari lõpul arutama kursi täpsustamise esialgseid tulemusi ja uusi tarku mõtteid välja ütles.

Regionalia

Novembris jätkus kõikvõimalikke rahvakalendrilisi ja poolametlikke tähtpäevi, mille tähistamisel oli oma koht ka muusikal - isade päev, mardi- ja kadripäev, mitmete Eesti Vabariigi institutsioonide ja ka Vabadussõja alguse 80.aastapäev. Kuu lõpul algasid advendüüritused. Ja muidugi toimusid Eesti Kontserdi planeeritud kontserdid (vt.ML nr.10, lk.23).

Harjumaalt

* Padise kloostris kakis nädalat kestnud keskaja imiteerimise lõppemisel laulis **Vox Clamantis J.-E.Tulve** juhendamisel. * Kooivaheajal harjutas Sakus juba kolmandat aastat tegutsev **Harju koolinoorte maakondlik puhkpilliorkester.** Oma dirigendi Hari Illaku kõrval lõi kaasa ka norralane Ivar Atle Fjordhelm. Harjutused lõppesid kontserdigaga. Mullu käidis esinemas Rootsis, tänavu minnaks Leetu.

Hiiumaalt

* 7.novembril tähistas **Käina Gümnaasiumi** 140.aastapäeva ka õpilaste ja vilistlaste kontserdigaga. Dirigent Sirje Lõit. * 17.novembril otsustas **Pühalepa** vallavolikogu nimetada kohaliku rahvamaja ümber valla kultuuri- ja noortekeskuseks. Suuremat rõhku tahetakse panna tööle noortega.

Jõgevamaalt

* **Piknurme** külas tähistati äsjaremonditud majas kohalike taitlejate kontserdigaga aasta moodustumist külalühikumise taastamise algusest. * 20.novembril anti Jõgeva kultuurimajas linna aukodaniku tunnustus 70.sünnipäevaga seotult sealsese kaubaagsele kultuuritöötajale ja muusikaansambliste juhile **Asta Paeveerele.**

Järvamaalt

* 13.novembril avaldas Järva Teatja loo 59-aastasest muusikaõpetajast **Urve Beegist,** kes sel sügisel kolis Tallinnast Aravetele, enda sõnul ebaviisakate laste eest. * 18.novembril oli **Järvamaa poiste laulupäev.** * 28. novembril andis kodukandis Järva-Jaanis koos kaaslastega kontserdi saksofonist **Lembit Saarsalu,** tähistades nii ka oma 50.sünnipäeva.

Põlvamaalt

* 14.novembril pühitseti **Vana-Koiola Kultuurimaja** remondi lõppu taidluskontserdigaga. * 19.novembril oli Põlva kultuurikeskuses **omakultuuri- ja hõimühtu.** Viimase poole eest hoolitsesid

kaks Tartu Ülikoolis õppivat soome-ugri neidu. Koidu juhtkirjas noriti seejärel nimetuse üle peakirja all "Taidlus ei ole omakultuur".

* 21.novembril esines Rāpina teatri- ja muusikanädala raames Aabi Ausmaa ja Co. Samal päeval tähistasid kohalikud taitlejad kontserdigaga **4 selle kandi suurmehe,** k.a. rahvamuusikute Eik Toivi ja Elmar Luhatsi sünniaastapäeva, samuti 60 aasta möödumist Rāpina Rahvapilli orkestri 1.kontserdist.

* 29.novembril Mikitamäe Kultuurimajas toimunud **seto muinasjutu päeval** laulsid Setomaa koolide õpilased ka oma kodumurdes laule.

* Põlva linnavolikogu plaani linna bilansis olevate hoonete arvu vähendamiseks kolida Muusikakooli ja see omakorda viia üle Kultuurikeskuse ei kiitnud Põlva Muusikakool ja kultuuritöötajad heaks. Selle plaani elluviimiseks vajalik renoveerimine läheks maksma mitmeid miljoneid, leiavad nad.

Pärnumaalt

* 7.novembril tähistas Tervise kultuurikeskuses oma kaheaastaseks saamist suupilliklubi **Piccolo.** Külalisi oli Soomest ja Otepäält. Tervitus tuli ka Soome Vabariigi parlamendilt. Otepää kõrgeima võimuorgani reageeringu kohta Pärnu Postimehes info puudub.

* 17.novembril esines Tervises folklooriõhtul keelpilliansambel **Kirmas.**

* 24.novembril Pärnu Postimehes väidab Mati Põdra oma kontserdiarvustuses, et puhkpillimäng on Pärnus keeratud tükki.

* 25.novembril tähistati kontserdigaga **Elišabeti kiriku oreli 70.aastapäeva.** Mängisid Rolf Uusväli, Jaanus Torrim, Tiia Tenno ja Helle Poronen, kaasa löid Viljandi Kultuurikolledži tudengid. Koguti raha oreli remondi lõpuleviimiseks. Senini on see tehtud 2/5 ulatuses.

* 28.novembril avas **Agapes** jõulumuusika festivali **Nõmme linnaorkester** Hendrik Vestmanni juhendamisel, solistideks laulja Siiri Sisask ja kitarist Boris Björn Bagger. Samas koosseisus esinetakse Eestimaa viies paigas.

Raplamaalt

* 26.novembril tähistati taitlejate kontserdigaga **Märjamaa** muusika- ja kunstikooli 10.aastapäeva.

* 28.novembril oli Kohila Gümnaasiumis vabariikliku vokaalistsidete konkursi maakondlik voor.

Saaremaalt

* 16.novembril Kuressaare sanatooriumis antud kontserdil juhatas **Julius Lehtis** seekord akordioniansambli Akord ja 18.novembril **Ludmilla Toon** poistekoori Vandersellid.

* Novembrikuu 3.nädalal esines Kuressaares ja Orissaares Vanemuise solist

Kaljo Johanson. Ta on käinud Saaremaal laulmas 1959.aastast alates peaaegu igal aastal, meeldivad nii publik kui ka iionderikas õhk.

* 21.novembril andis Kuressaare kultuurikeskuses ühiskontserdi **3 pikaajalistes sõprussidemetes olnud koori** - kohalik Piret, Kuusalu naiskoor Kadri (mida kunagi on juhitanud nüüd Saaremaal elav Ludmilla Toon) ja Kohtla-Järve meeskoor Kaevur.

* **Tornimäe kultuurimajas** tähistas oma 10.aastapäeva kohalik kapell koos naisrahvatantsurühma ja näüteringiga.

* 22.-23.novembril oli Kahtlas Saaremaa kolme suurema lastekoori **ühine laululaager.**

* Kärla valla **Peeter Süda** nimelise kultuurispendingiumi said laulja Leili Tammel ja Tallinna kirikute orelihooldaja Toomas Mäeväli.

Viljandimaalt

* 9.novembril esitas **Viljandi Linnakapell** Neeme Punderi juhendamisel Jaani kirikus XVI sajandi Veneetsiaast inspiratsiooni saanud kirikumuusikat, vokaalsolist Jana Perens. 5 päeva hiljem oli samas **NYED Ensemble'i** kontsert nüüdimuusikast. Samal teemal pidas dirigent Olari Elts muusikakoolis ka loengu.

* 18.novembril **Tarvastus** toimunud algkooliõpilaste lauluvõistlusel esinesid valla 6 kooli lapsed.

* 19. novembril pandi **nurgakivi** Viljandi Kultuurikolledži teisele osale.

* 22.novembril oli Holstres Raimond Valgre laulude õhtu.

* 25.novembril Viljandi kultuurimajas korraldatud salongiõhtul esitati **George Gershvini** 100.sünniaastapäevaga seoses tema muusikat.

* Viljandi jõulukasutete laulsid ka mitmed **avaliku üle tegelased** - Erika Salumäe, Peeter Kreitzberg, Viljandi linnapea Tarmo Loodus jt.

* 26.novembril mängisid Viljandi kunstisaalis kodanikupeäva aktusel Viljandi muusikakooli õpilased direktori Kalle Tamra sõnul **nukravõitu** muusikat protiestiks kunstisaali sulgemise kava vastu.

* 28.novembril tähistas **Viljandi Kammerkoor** (asutaja-dirigent Riina Trumm) kontserdigaga oma 15.sünnipäeva.

Lääne-Virumaalt

* 7.novembril esines Rakvere Teatris politseiorkester **Kaido Kodumäe** juhendamisel. Samal päeval tõi ERSO kontrabassimängija **Taivo Sillar** Rakvere kontrabassi Virumaa sümfoniaorkestri pillikomplekti täienduseks. Ise hakkab ta noori kontrabassimängijaid välja õpetama.

* 12.novembril avaldas Virumaa Teatja loo Kauri kooli õppealajuhatajast **Merle Rootsi**, kes on 5 aastat organiseerinud oma koolis süvamuusikakontserte kõrgprofessionaalide esituses.

* 21.novembril esinesid Rakvere kultuurimajas sügispool teiste hulgas **Olev Ehala ja Heidy Tamme,** 24. Rakvere Teatris **Siiri Sisask.**

* Lääne-Viru kultuuritöötajad käisid Viljandis mõtteid vahetamas **kultuuritöö korraldamise üle väikelinnas.** Nostalgiline oli kohtumine kolledžis, mille eelkäijaks olid paljud Lääne-Virumaa kultuuritöötajad varem õppinud.

* 22.novembril antud kontserdi eest saab **Rakvere Linnaorkester** 5 päeva hiljem Virumaa Teatjas kiita.

* 28.novembril avaldab Virumaa Teatja loo sellest, kuidas Rakvere noored raamatukogus loevad **internetimuusikat kuulates.**

Valgamaalt

* Valgamaad külastanud kultuuriministri **Jaak Alliku** arvates võib see maakond teistest mööduda, kui seal valmivad pooleliolevad kultuuri- ja spordirajatised.

* 15.novembril tähistas kontserdigaga oma 15.aastapäeva **segakoor Rõõm.** Viieand korda oli Valgas selle kooriga töötamas Rootsi dirigent Orvar Erikson.

* Tõrva kirik-kammersaalis laulsid Valgamaa mudilaskoorid, külaliseks ETV mudilaskoor.

* 28.novembril oli Valga kultuurikeskuses meretemaatiliste laulude õhtu. Kohtuti ka EV Kultuuriministeeriumi rahvakultuuri osakonna juhataja Rein Kiisiga, kes polnud rahul sellega, et **Tõrvas kasutatakse rahvakultuuriks ettenähtud raha kutseliste muusikute kontsertide eest tasumiseks.**

Ida-Virumaalt

* Tallinna Pedagoogilises Ülikoolis koorijuhtimist õppinud **Nele Valdre** töötab Hansapangas ja lapsepuhkusel olles juhatab Lüganuse kirikukoori. Ajalehele Põhjarannik intervjuu andes väidab ühtlasi Tallinna Kammerkoori laulev N.Valdre, et **koorid, kellel pole pikemat aega olnud välisreise, kipuvad lagunema.**

* 19.novembril avaldas Sillamäeski Vestnik pikema intervjuu selles linnas vene romansse laulnud **Toomas Kullerit.**

* Hiljuti uue raamatu välja andnud koduloolane **Märt Mõtuste** meenutab Põhjarannikus, et tema sellealane töö algas lapsepõlves 1933.a., kui ta saatis võistlusele laulumängude tekste ja noote. Kaks neist on Ingrid Riiutel hiljem lülitanud oma kogumikku.

* 28.novembril avaldas Põhjarannik Kiviõli kunstide kooli 30.aastapäeva eel loo selle kooli direktori **Priit Pärtina** ja tema abikaasa, sama kooli klaveriõpetaja **Liliani** kauaagestest tööst muusikaõpetajajana.

Eestist

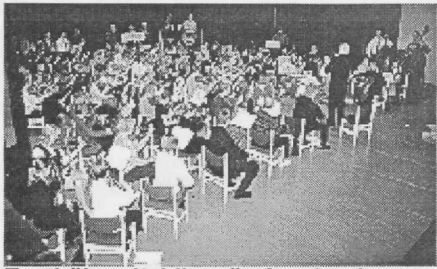
Teel Eesti harrastussümfooniaorkestrite liidu loomise poole

... astuti 18.-21.novembrini Paides pikk samm.

Kolmel esimesel päeval viis Peeter Saul Paide Muusikakoolis läbi meistrikursuse dirigentidele. Osavõtjaid oli Järvamaalt, Jõgevamaalt, Pölvast ja Raplast.

P.Saul on meistriklasse läbi viinud Soomes ja Rootsis, Eestis oli see üritus esmakordne. Leningradi Konservatooriumis professor Ilja Mussini juures 2,5 aastat dirigeerinud Saul lähtus tema dirigeerimismetoodikast. Ta kasutas hulgaliselt ka videomaterjale tutvustamiseks selle sajandi kuulsaimate dirigentide tehnikat. Kõik 9 õpilast said ka kätt proovida, dirigeerides kontsertmeistriga Beethoveni sonaate. Tulevikus on kavas seda kursi jätkata, sh valmistamaks taidluskooride dirigente töötama ka orkestridirigentidena.

Kogunemise viimasel päeval viisid Haapsalu, Põlva, Viru- ja Järvamaa orkestrid läbi kontserdi, esinedes nii eraldi kui ka P.Sauli juhatamisel koonddorkestrina. Kuigi orkestrid on oma koosseisult ja tasemelt erinevad, suudeti ühe päevaga koondesinemiseks ette valmistada päris nõudlik klassikalise muusika kava. Osa orkestreid käis hommikul esinemas ka väljaspool Paidet - Imaveres ja Türil.

Eesti ühendtaidlussümfooniaorkester on suur.

Pärast kontserti peeti edasisi plaane orkestrimuusika elavdamiseks väljaspool Tallinna ning selle soodustamiseks harrastussümfooniaorkestrite liidu loomisest.

"Tähed" tegid Koerus muusikat ja koerust

Kolmandat sügist järjest Koerus korraldatud holaöö oli sel aastal 21.novembri Järva Teataja andmeil eriti "tähtede"-rikas. Urmas Alenderi 45.sünniaastapäeva olid tähistama tulnud tema vanad sõbrad ja kaaslased Rein Rannap, Peeter Tooma, Jaanus Nõgisto jt., samuti Järvamaa parimad solistid. Korraldajaks oli, nagu varemgi, kohalik muusik Thea Kristal.

Rohkearvulisele kuulajaskonnale anti üle 5-tunnine kontsert, mis koosnes peamiselt Urmas Alenderi lauludest ja mida juhatas tema õpingukaaslane konservatooriumipäevilt Heino Seljamaa. Vahepeal jutustati mälestusi Urmas Alenderist.

Mõned juba napsitanud "tähed", nagu Ott Arder ja Merle Jääger, trügisid korraga lavale üksteist segama. Merle Jääger vandus, et ta pole Alenderiga "keppi teinud" ja laulis libulaule. Thea Kristal sai siiski korra majja.

Pärast kontserti siirduti kohaliku restorani Janune Kägu, mida kolm aastat juhtinud Pille Raudkivi on 1.novembrist Koeru rahvamaja direktor. Maja kaunimaks muutmiseks paigutas ta seintele pildid ja peggid ning esimeseks diskoõhtuks riputas maja täis silte, mida tohib teha, mida mitte. Noored osutasid kirjaoskajaiks.

Dokumentaalfilm Haapsalu ratastoolis neiu, kes tahab saada lauljaks

25.novembri Lääne Elu avaldab teate Eesti Televisioonis valmiva ja 22.detsembril näidatava filmi kohta Haapsalu neiu Merle Silegubovast. Ta jäi üksi Haapsallu, kui ta vanemad kolisid 1992.a. elama Venemaale, paari aasta eest sundis sünnitrauma ta ratastooli, elatub ta vaid invaliidisuspensionist, kuid igatseb saada lauljaks. Neiu elust jutustav film lõpeb tema lauluga. Filmi režissööri Reet Linna sõnul on Merle väga musikaalne, tal on ballaadilaulja pehme tämber. Kogu võttegrupp oli temast vaimustatud.

"Temast võiks laulja saada küll," leiab Reet Linna, "aga ma pean ausalt ütlema, et sellist asja veel maailmas juhtunud ei ole. Selles mõttes oleks pretседent."

Merlel on ka tagavaravariant. Kui ta 4 aasta jooksul oma elus kohta ei leia, läheb ta kloostrisse.

Direktorita Pärnu Linnaorkester mängib head muusikat

21.novembril avaldas Pärnu Postimees Endla muusikaala juhataja Olev Söödi artikli Agape saalis 15.novembril toimunud Pärnu Linnaorkestri sümfooniakontserdi kohta. Mängiti Jüri Alpereni juhatamisel Mozarti ja Haydni muusikat. "Meil Pärnus on suurepärase orkester, kellel on hea mõistmine ja koostöö oma dirigendiga," kirjutab kriitik. Kiita saab tšellosolist Pärt Tarvas, dirigent Jüri Alperen mitme asja, muuhulgas selle eest, et Mozarti "Väikeses oõmuusikas" tema poolt valitud esitusmäär "ei olnud pealetükkiv ega väga jõuline, aidates sellega kaasa serenaadi päikselise poole väljatoomisele". Märgitakse aga ka, et Agape väikeses saalis on kõik eksimused keerulisemates kohtades kuulda ning sellele tuleks mõelda.

Samas Pärnu Postimehe numbris teatatakse, et konkurss Pärnu Linnaorkestri direktori kohale luhtus. Ükski kolmest kandidaadist ei vastanud tingimustele ja kuulutatakse välja uus konkurss. Saame ka teada, et senine direktor Tõiv Tiits, keda ajaleht varem oli kõvasti nahutanud orkestri halva majandamise eest, on siirdunud soodsamale töökohale.

Endiselt on omal kohal Muusikalehes mõne aasta eest seoses järjekordse skandaaliga Pärnu Linnaorkestris avaldatud loo pealkiri: "Pärnus juhtub ikka midagi".

"Ristiisalt" "Virvatuled"

21.novembril esitleti Pärnu Endlas kompaktpilaati, mille on välja lasknud alles tegevust alustanud ansambel Ristiisa. Sellesse kuuluvad helilooja ja viiuldaja Tõnu Raadik, Viimsi muusikakoolis töötav akordionist Henn Rebane ja tuubamängimises viis aastat vahet pidanud Eesti Telefonis suurklientide talituse direktorina töötav Urmas Kõiv. Soleerivad kordamööda kõik pillid. Kitarril mängib Aare Jaama, trummidel Toomas Rull. Plaadil on muusikute endi meelest meeoleolukas ja ilma tümpsuta muusika - prantsuse šansoonid, brasiilia sambad, Tõnu Raadiku enda palad.

Henn Rebane sõnul mindi esituskontserdiga Pärnusse seepärast, et seal on palju akordionimuusikahuvilisi.

Mis sai ilusast plaanist?

19.novembril kirjutas Pärnu Postimees pikalt-laialt plaanist muuta Siimani maja rahvakultuuri kantsiks ja anda talle tagasi endine nimi Noorus. Ajalehe teatel arutas samal päeval seda linnavolikogu, otsustades, kas Siimani-Nooruse maja ära osta. Ajalehe andmeil töötab praegu Pärnus 51 harrastus- ja huvialagruppi, kes juba mais moodustasid oma nõukogu, mida juhib Mai Kolossova. Artiklis märgitakse, et rahvakultuurialase seaduse eelnõus on punkt kohalike omavalitsuste rahvamaja nime kandvatest rahvakultuuriasutustest.

Ajalehe järgmistes numbrites pole aga sõnagi sellest, mis on sellest plaanist saanud.

Küll aga on 25.novembri numbril esikaanel värvifoto ilusast noormehest - Mai kultuurikeskuse endisest direktorist Ivo Üprausest, kelle seadusrikkumiste kohta on esitatud materjalid politseile. Mai kultuurikeskusele läks linna eelarvest 1,8-2 miljonit. Siimani maja ostmise tuleks 2-3 korda odavam ning taitlejad vajaksid aastas veel 300 000 linnapoolset toetust.

Välismaal on palju õppida

Oma Saar avaldas 14.novembril jutujamises 1986-90 Eesti Filharmonia juures elukutselise lauljana töötanud ning seejärel Kuressaares muusikaõpetajana tegutsenud Sirje Medelliga, kes suvel käis end džässilaulu osas Soomes täiendamas. Tema sõnul oli ise Ameerikas õppinud Jukka Välipakka talle väga hea õpetaja.

"Juurdeõppimise mõttes oli tase Soomes niivõrd kõrge, et oluline on absoluutselt kõik. Kõigepealt võtsin uuesti läbi teooria, siis õpetas Jukka, kuidas improviseerida "scati", kuidas sõnadega, ingliskeelse tekstiga ja fraseerida ballaadi. See on tegelikult terve suur teadus. Ma mäletan, et kui ma kunagi Otsa-koolis üritasin õppida sedasama, vastas mulle õpetaja, kes end tollal meie parimaks džässilauljaks kuulutas: "Ma ei oska seda ise ka. Õpi lihtsalt mõni lugu plaadi järgi pähe, ma olen kogu aeg nii teinud."

Sirje Medellil jäi siis mõtlema: on võimalik ära õppida teise laulja fraasid, kuid pole võimalik teiste emotsioone ette kanda. Hiljem on tal sellest olnud juttu mitme õppejõuga, kes on õelnud, et nii võib ka, aga vahe on kindlasti sees.

Head muljed on Sirje Medellil koosesinemisest Soomes mitmete riikide džässilauljatega ja laulmisest Pori festivalil.

Saaremaa noored staarid ei kavatse jääda muusikale truuks

Meie Maa avaldas 7.novembril loo Liina Keerbergist ja Priit Pruulist, nimetades neid Saaremaa noorteks staarideks. Liina käib nimeta klubis laulmas, Priit teda kitarril saatmas. End kitarril saates laulis ta end kevadisel TV Laulukonkursil oma vanusegrupis esimeseks. Liina arvab, et tema jäämisel üheteistkümmendale kohale olid süüdi korraldajad, kes kaotasid ära ta noodid ja ta pidi esitama laulu, mida polnud mitu kuud laulnud. Seejuures dikteeeris stiili saateansambel, mitte tema.

Mõlemad on rahul oma erialaõpetaja Sirje Medelliga, kuid mitte sellise helirezissööoriga, kes on purjus. Esinemas on nad käinud Rootsis ka endakirjutatud lauludega.

Kuressaarde ei soovi nädal elama jääda ega ka lauljaks hakata. Priit tahab õppida meediat või telerežiidi, Liina eesti keelt.

Merelaulude konkurss seekord laeval

14.novembril peeti Saaremaal kolmas merelaulude konkurss "Vesikaare tuul" - mullu otsustati see seoses Albert Uustulndi surmaga jätta korraldamata. Plaan viia see esmakordselt läbi merel, laeval Ofelia, mis veel vahetult enne konkursi oli kahtluse all, sai teoks. Žüriisse, mida juhatas Uno Loop, kuulus ka laeva kapten.

Parimaks ansambliks tuli üsnagi üllatuslikult Kohila Gümnaasiumi tütarlasteansambel Raplamaalt Aime Mäesalu juhatamisel, parimaks solistik Piret Seemu.

Võistlustules oli ka 18 uut laulu. Grand Prix pälvis muusikalise erihariduseta taidlushelilooja, 24-aastane turvamees Madis Ligi "Keegi on alati tru" Liina Keerbergi esituses. Võitja teatas, et ta kavatseb sel aastal osaleda ka Eurovisiooni lauluvõistlusel. Jagati rohkesti eripreemiaid.

Kohalolnud Lepo Sumera sõnul oli toredaid tekste ja meloodiaid, laulupedagoog Sirje Medell aga polnud rahul sellega, et vähe oli nüüdisaegset muusikat.

Rahvast oli päeval hõredalt, õhtul rohkesti. Leiti, et järgmine konkurss tuleb korraldada suuremal laeval.

26.novembril oli korduskontsert Saaremaa Kultuurikeskuses.

Udmurdid tulid hilinemisega

23.-25.novembril andis Saaremaal - Orissaares, Mustjalas ja Kuressaares - mitu kontserti udmurdi taidlusfolkansambel Shuldor Zhót (Lõbus õhtu), mis pidi kohal olema juba üle kuu tagasi hõimupäevade ajal, kuid seoses majanduskitsikusega Venemaal ei saanud õigeaegselt kätte raha.

Kavades olid kõik folkloori detailid: laul, tants, rahvapill, rahvariiet ja sõnaline osa. Erilist tähelepanu pälvisid haruldased rahvapillid: kolmerealine ehk pollbajaan, kaherealine hromka (harmoonik) Tuula meistritelt ja kohalike pillimeistrite valmistatud üherealine taljanka. Selgus, et ansambel tuli hoopiski mitte Udmurtiast, vaid Baškiiriast, kus udmurdid elavad suurte küladena oma vabariigi piiri vahetus läheduses.

Eesti keelt õpitakse lauldes

7.novembri Põhjarannik avaldas pika loo Elle Selivestrovast, kes õpetab Aseri vene koolis eesti keelt, põimides selle läbi lauludega. Osa ta õpilasi on üle läinud eesti kooli. Sealne muusikaõpetaja on talle helistanud ja olnud vaimustatud, kui kenasti nad eesti laule laulavad ja lubanud nad võtta kõik oma koori.

Võrus muusikaüritustega endiselt lood segased

5.novembril arutas Võru Linna Kultuurkapitali nõukogu, kuidas on täidetud ta varasemat otsust anda Peeter Laursonile selle päevani aega 1,6 miljoni kroonise võlgnevuse likvideerimiseks, vastasel juhul kuulutada välja Kultuurkapitali pankrot. Sellele olid eelnenud tuntud poliitikute ja majandusnimeste (Riigikogu liikme Valve Raudnaski, siseministreri kantsleri Tiit Sepa jt.) sõnavõttud Võrumaa Teataja veergudel pankroti väljakuulutamise vastu põhiliselt kahe

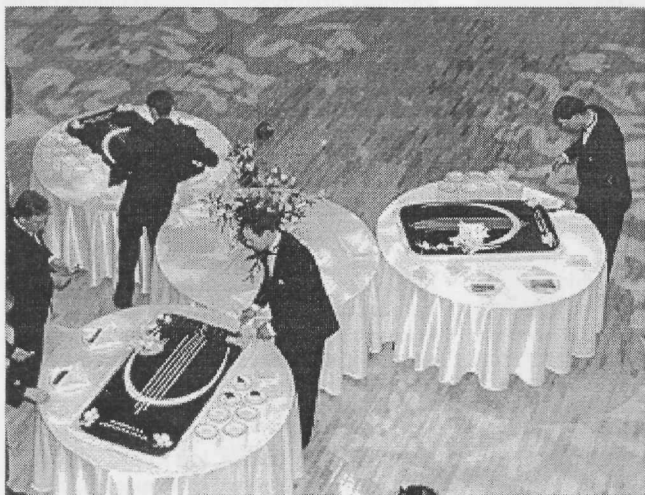
Malle Elveti sõnumid

Vanemuise kontserdimaja esimene töökuu

45 miljonit krooni renoveerimiseks neelanud Vanemuise kontserdimaja avamisel 6.novembril demonstreeriti seal pea kõiki uue saali võimalusi, erinevaid süvamuusika žanreid ja seda eri põlvkonna muusikute poolt.

Alustasid Vanemuise sümfooniid Elleri "Koiduga" Endel Nõgene juhatamisel, klaverit mängisid nii küps kunstnik Lauri Väinmaa (tema enda poolt Saksamaal välja valitud Steinwayl) kui ka nooruke Hando Nahkur, laulsid Jassi Zahharov ja Vanemuise ooperikoor, kanti ette suurvorm - Leoš Janaeeki vanaslaavi missa (mida pärast etendati ka Tallinnas).

Osalejale demonstreeriti lava ja saali võimalusi: toolid kas saalis või selle alla lükatult, lava küll kontserdiks, küll teatrietenduseks kohandatud. Osa planeeritud etendusi toimus TÜ auals.

Vanemuise Kontserdimaja logoga tordid.

põhjendusega: see pole majanduslikult vajalik ja viiks alla Võru maine.

Koosolek oli pingeline. P.Laurson väitis, viidates toimunud läbirääkimistele, et võlausaldajad pole pankrotist huvitatud ja palus endale lisa-aega küsimuse lahendamiseks. Kuigi mitmed nõukogu liikmed olid selle vastu, sisuliselt nii ka jäi. Nõukogu volitas ka oma juhatajat linnavalitsusega läbi rääkima järve muusika korralduse ja logo patenteerimiseks õiguse tagastamiseks linnavalitsusele.

Sama küsimus kerkis taas üles 24.novembril, kui Võru kultuurijuhid arutasid linnaametnikega tuleva aasta eelarvet. Mujal läbirääkimisi pidavat Laurson kohal ei olnud ning ilma temata midagi ei otsustatud. Räägiti sellest, et ebamäärane olukord segab tuleva suve ürituste ettevalmistamist, väideti aga ka, et see ei puuduta folgfestivali. Ei leidnud toetust ettepanek, et teised Võru suuremad kultuuriasutused loobuksid 10 protsendist tuleva aasta eelarve rahadest Kultuurkapitali võlgade kustutamiseks.

Märgiti ka Kubija laululava tuleviku ebamäärasust. Riigieelarvest on küll eraldatud kaks miljonit, aga selle rahaga eriti palju teha ei anna ja tuleval suvel seal veel üritusi korraldada ei saa.

Maret Tomsonil on soont muusikast rääkimiseks

28.novembril Sakala pühapäevanumbris on pikk lugu Viljandi kolledži muusikateaduse õppejõud Maret Tomsonist. Ta ütleb, et on oma esimeselt muusikaõpetajalt Ljudmila Andrianovalt eluks ajaks meelde jätanud tõe: "See, mida lastega tehakse, peab olema ehtne. Mitte nagu päris, vaid tõeliselt päris."

Muusikateoreetikuna ei pea ta heaks tooniks mingit perioodi või zanrit teistele eelistada, kuid

kõige enam meeldib talle barokk- ja ka uus muusika. Ta oli NYJD-Ensemble'i hiljutise Viljandi esinemas käimise üks entusiastlik organisearija ja eriti oli talle meelepärane Jaapani helilooja Takemitsu muusika: "See on nagu loodus ise, mis on helides kehastunud."

Maret Tomson on palju muusikast kirjutanud, kuid arvab, et kõige rohkem soont on tal muusikast rääkimiseks, see tuleb talle kergemini kätte. Oma võimetest aru andes on ta leidnud, et ta pole solist.

Anne Veski jaoks tehti suletud restorani lahti

Viljandi majanduspolitsei sulges Männimäe restorani, sest hotellikompleksi ruumide kasutamine ei vastanud firmale antud kasutuslubadele ja trahvide asja ei parandatud. Kuid 7.novembriks sinna planeeritud Anne Veski kontserdiks andis majanduspolitsei loa, kuna selleks oli varem kokku lepitud mitte sugugi väikese summa peale.

Ühe klaveri kolimise lugu

27.novembril mängis EMA rektor Peep Lassmann Viljandimaal Vastemõisas rahvamajas klaveril Petrof, mille oli EMA selleks rahvamajale kinkinud.

Kui 1989.a. pandi rahvamajale nurgakivi, lubas tollane Viljandi rajoonikomitee I.sekretär Jaak Allik, et ta suretseb tulevasele kultuuritemplile klaveri. Nüüdsel kultuuriministril pole aga seda lubadust nii lihtne täita. Suvel pöördus ta EMA rektori poole küsimusega, mis tehakse nende pillidega, mida EMA ei võta kaasa uude majja. Ja nii läkski asi käima. Enne Vastemõisa viimist korrastati klaverit Eesti Klaverivabrikus.

Koos P.Lassmanniga esinesid Vastemõisas ka mõned Viljandi Muusikakooli õpetajad ja õpilased.

Hando Runnelile laulsid sünnipäeval tartlaste lemmikkoorid

24. novembril oli Vanemuise kontsertmaja Runneli-õhtule tulnute päralt. Tartu mainekaima luuletaja luulet lugedes ja muusikast kuulates austati H. Runnelit tema 60. sünnipäeval. Muusikalise kingituse Runnelile tegid Tartu Akadeemiline Meeskoor, Tartu Akadeemiline Naiskoor ja Jassi Zahharov. Kontserdi lõpus kõlas R. Rannapi-H. Runneli kantaat "Ilus maa". 1980ndate alguses loodud kantaadi esitasid Rannapi töötuses Tõnis Mägi ja Taru Ülikooli Kammerkoor.

Arvo Pärt Tartus

1. detsembril emakeelse 79. aastapäeval promoveeriti Alma Materi aulas 9 audoktorit. Neist oli mainekaim ja keskseim Arvo Pärt. Pidulikult tseremoonial laulis Eesti hünni ja Gaudeamuse ülikooli kunstide osakonna kammerkoor. Helilooja A. Pärdi saalisvõimise ajal esitas Hortus Musicus tema muusikapalasis.

Poistekoor ka Läänemaal

"Kaua nii võib, Läänemaal pole pea ainsana Eestis ühtegi poistekoort, aga laulupidu suvel tulemas," arutas Lihula Muusikakooli direktor Öie Liiv. Tema 1986.a. Lihulas loodud poistekoor oli pärast 1990.aasta laulupidu välja surnud ja meeskoorigi vähenenud ansambliks.

Asi otsustati ette võtta kogu maakonna ulatuses. Esimesele lauluprovioile Lihulas kogunes paarikümmend poissi. See arv loodetakse tõsta vähemalt 10 võrra ja laulupeo laulud ära õppida. Kus, on esialgu veel lahtine - pooled poisid on Haapsalust.

Muusikaorganisatsioonides ja -asutustes

Asutati Eesti Interpreetide Liit

Juab oktoobrikuus arutati Eesti Interpreetide Liidu loomist. Jõuti järeldusele, et selle ülesanded on nii mitmeharulised, et tuleb luua kolm organisatsiooni — üks loomingulist, teine ametiühingulist, kolmas autorikaitselast laadi.

Esimese põhikirja ettevalmistamiseks loodud komisjon sai põhikirja visandi kõige enne valmis ja Peep Lassmanni elukutselise spiiikriosavusega juhataatud asutamiskoosolekul 5. detsembril Vanalinna Muusikamajas ka mittetulundusühinguna Eesti Interpreetide Liit loodi. Teravat ja pikka vaidlust esilekutsunud küsimus, kas võtta liitu ka muuskamänedžerid, lahendati assotsieerunud liikme staatuse loomise teel. Eesmärkideks seati eesti klassikalise interpretatsioonikunsti arendamise ja väärtustamise, eesti interpreetide loominguliste huvide kaitsmine ning sidemete tugevdamine eesti interpreetide vahel, rahvusvahelise koostöö arendamine. Nende eesmärkide saavutamiseks nähakse põhikirjas ette mitmeid mooduseid. Nendest tõsteti koosolekul eriti esile liidu esindatuse saavutamine Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali töös ning osalemine loomeliitude-alase seaduseelnõu ettevalmistamisel.

Ligi 30 kohaletulnult väljandasid oma usaldust koosoleku läbiviijatesse ja ettevalmistajatesse sellega, et valisid juhatusse nii **Peep Lassmanni** kui ka põhikirja projekti koostajad **Vardo Rumesseni**, **Marje Lohuaru** ja **Rein Rannapi**. Neist esimesest sai juhatuse esimees, teisest asesimees. Veel kuuluvad juhatusse **Venno Lau**, **Mati Palm**, **Toomas Velmet** ja **Villu Veski**.

T. Luunja

Tutvustasime Euroopale oma saavutusi ja muresid

27.novembril korraldas Eesti Muusikakoolide Liit koostöös Haridusministeeriumiga Tallinnas konverentsi. Eesmärgiks oli teadvustada kunsti- ja muusikakoolide tähtsust ja homset päeva, teha selgitustööd omavalitsustele, kelle õppeasutused on need koolid, tuua välja praeguse olukorra tugevad ja nõrgad küljed, tutvustada õppesüsteemi arengu võimalusi nii Eestis kui külalisettekandjate kaudu Euroopa muusikakoolides.

Osa võtsid Euroopa Muusikakoolide Liidu (EMU) juhatus, Järvamaa maavanem, Põlvamaa Maavalitsuse esindaja, EMA esindajad ja 80 muusikakooli delegaadid.

Valdav osa omavalitsusi on teinud suuri jõupingutusi muusikahariduse andmisel ka lastele väikese sissetulekuga valdadest. Kahjuks aga ei taha nii mitmedki vallad, kust õpilased käivad teise valla koolis, toetamisest kuuldagi. Ei täideta lepinguid. Kunsti- ja muusikakoolide pedagoogide palk ei ole võrdsustatud põhikoolide pedagoogide palgaga.

Otsa-koolis

Otsa-koolis oli tähtis päev 23.november: **avati Georg Otsa mälestustuba** ning tähistati kooli 79.sünnipäeva.

G.Otsa mälestustuba moodustab 1/3 muuseumist, mis peaks valmis saama paari aasta jooksul. Mälestustuba on võimalik vaadata nii fotosid laulja lavarollidest kui ka videot Georg Otsa esinemiste salvestustega. Praegu toimub samas ruumis ka õppetöö ning seepärast on külastajatel võimalik sellest kõigest osa saada nädalavahetustel. Toa avamisel keskpäeval kõnelesid Tallinna Kultuuriameti juhataja **ENE VOHU**, kooli direktor **LEHO MULDRÉ** ja Estonia Seltsi juhatuse esimees **ARNE MIKK** ning esinesid kooli õpilased ja vilistlased.

Sama päeva õhtul toimus Mustpeade Maja Valges saalis õpilaste **kontsert**. Avalugu - Bartóki pala keelpilliorkestrile - dirigeeris paljudel õpilastele üllatuseks direktor. Muljetavaldav oli **A.HATŠATURJANI** trio viiulile, klarnetile ja klaverile; esitus igatpidi korrektne ning esitajate (**KRISTI LEND**, **KATRI KAASIK**, **MARIA BACHMANN**) vahel täielik üksteisemõistmine.

Hea koostöö näide oli **R.Valgre** "Muinaslugu muusikas", kus estraadiosaakonna lauljat **JAKKO MALTIST** saatis kandleansambel rahvapilli poole pealt. Lauljale näis see lugu olevat väga hingelähedane.

Pop-jazzosaakonna õpilaste poolt esitatud võlus publikut kõige enam seade **W.A.Mozarti** "Väikesest oõmuusikast", esitajaks

Esmakordselt otsustas Eesti Vabariigi valitsus toetada õppetegevust omavalitsus-muusikakoolides, kes töötavad riiklike raamõppekavade alusel. Leiame, et see on väike samm edasi süsteemse õppe tunnustamiseks.

Leiti, et Eesti Muusikakoolide Liit on oma viie tegevusaasta jooksul olnud edukas õppematerjalide toimetamisel, kontserditegevuse ja täiendõppe organiseerimisel ning välissuhete arendamisel.

Konverentsi lõpul anti ka Mustpeade Majas väike kontsert 4 muusikakooli õpilaste poolt. Väliskülalised avaldasid tunnustust meie, eriti Nõmme Muusikakooli väikeste esinejate tasemele.

Ene Raid,

EV Haridusministeeriumi noorsoo ja huvihariduse osakonna peaekspert.

Teatri- ja Muusikamuuseumis

Novembris täienes TMM-i arhiivikogu kuulsa eesti laulja **NAANPÖLLU** terve arhiiviga. Kogu töid Hamburgist ära TMM-i direktor **Arvo Saar** ja allkirjutanu. Väga heas korras materjalid andis üle **N.Põllu** lesk pr. **Lydia Põld**, kellele ütleme edasi suure tänu. Tallinna tuli ka **N.Põllu** ulatuslik vokaalmuusika nootide kogu, mis sai Eesti Muusikaakadeemia omandiks.

N.Põllu arhiivikogu koosneb laulja enda poolt kokku pandud "scrapbook" idest (kokku 27); palju kontserdikavu, fotosid, artikleid ja arvustusi, reklaammaterjali jm., mis kogutud enam kui 60 aasta jooksul. Lisaks fotoalbumeid, dokumente, kirjavahetust, materjale **N.Põllu** arvukatest õpilastest.

Eestis tuntakse **N.Põldu** eelkõige kui eesti heliloojate laulude esitajat, ta on meil tuntuks saanud alles Eesti Vabariigi ajal. Meieni polegi jõudnud tema hülgeaja salvestused paljudes Euroopa raadiojaamades 50-ail - 60-ail aastail. Lausa varjatuks meie publikule on jäänud **N.Põld** kui Euroopa tippsolist oratooriumžanris. Ainuüksi **J.S.Bachi** *Mattheus Passioon* on ta esinenud üle 200 korra.

18.novembril kuulasime **N.Põllu** kodus värskest ilmunud 3-st CD-st koosnevat albumit, milles ta laulab ühte peaosa *Händeli* ooperis "Xerxes". Müncheni Raadio arhiivivõte pärineb 1962-st aastast. Sellise plaadi kuulamine oli tõeline avastus ja elamus! **N.Põld** avanes meile täiesti uuest küljest dramaatilise ja jõulise solistina. Loodetavasti saab seda plaati peagi ka meie raadios kuulata.

Teine täiendus Saksamaa reisilt tuli **Arvo Pärdi** fondi. Tutvusime Berliinis elava **A.Pärdi** koostatava arhiiviga, mida äärmise hoolitsuse ja täpsusega komplekteerib **A.Pärdi** abikaasa **Nora Pärt**. Üks osa sellest väärtuslikust materjalist on nüüd TMM-is. Suur tänu!

Alo Põldmäe

vokaalansambel **MARE VÄLJATAGA** juhendusel. Väga lihtsad ning mitte midagi tähendavad sõnad-silbid tegid erksaks ka kõige väsinuma kuulaja-vaataja.

Klaverimuusika esitajad ja teosed jäid teadmata viimse hetkeni. Põhjuseks 20.-22.novembrini Tartus Elleri-koolis toimunud **koolidevaheline pianistide konkurs**. Otsa-kooli esindajad jõudsid konkursilt tagasi päris heade tulemustega. Iseäranis tubli töö tegid kolmanda kursuse pianistid **JEKATERINA KOROTKOVA**, **JELENA SUZDALTSEVA** (kes esinesid ka Mustpeade Majas) ning **VLADIMIRA LEBEDEVA**. Kõik nad said II koha, kusjuures I ja III kohta välja ei antudki. Neljandalt kursusel **NELE-EVA STEINFELD** jagas kolmandat ning esimeselt kursuselt **VIKTORIA ZEILJA** teist-kolmandat kohta **TMKK** õpilasega.

Triinu Viilukas,

Otsa-kooli muusikateooria 3.kursus

Tallinna Muusikakeskkoolis

...oli november väga teguderohke. Kooliaasta algul käimalükatud projektid (üks huvitavam kui teine) jõudsid just sel kuul publiku ette - lausa ei tea, millisest alustada...

Kui kogu Eesti koolirahvas puhkas novembri esimesel nädalal oma eelnenud kahest kuust, toimusid meie kooli **sümfooniaorkestril** proovid eesmärgiga 8.novembril Kaarli kirikus esineda kahe suurepärase reekviemiga - **Fauré** ja **Kreegi** omadega.

Muusikakeskkooli teine suurem koosseis - kammerkoor - tegi algust uue plaadi salvestamisega, väga meeldejäävaks jäid need hilised õhtutunnid Estonia kontserdisaali laval. Laudis sisse neli jõulumotetti **Francis Poulenc'i** loomingu. Esineti ka *Kaitseliidu* 80.aastapäeva pidulikl tähistamisel Mustpeade Majas 11.novembril.

16.-18.novembrini olid meie kooli **puhkpillisümfooni** Soomes Lahtis sealse tuttava puhkpilliorkestri kutsel. Anti kolm edukat kontserti.

Aasta eelviimasesse kuusse on alati kuulunud ka koolidevaheline pianistide konkurs, osavõtvasse nelikusse kuuluvad peale Muusikakeskkooli Otsa-, Elleri- kool ning Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium. Sel aastal oli võrustajaks Tartu Elleri-kool, kus kahe päeva jooksul esines ühtekokku ligi 30 noort pianisti. Meie kooli klaverimängijate nimesid kohtas diplomite kätteandmisel arvukalt - väga edukad olid **Hando Nahkur**, **Sten Lassmann**, **Mari-Liis Sild**, **Ave Kruup**, **Adriana Metsar** jpt.

Omamoodi poolaasta kokkuvõtteks on pikkade aastate jooksul olnud **koolikontserdid** **Estonia kontserdisaalis** (aastas toimub neid kokku kaks). Sel aastal musitseerisid meie kooli noored interpreedid ning kammerkoor novembri viimasel laupäeval Eesti primaal (närvesöövaimal?) laval. Kui aga saalis istuvad sinu vanemad, head sõbrad, enamik koolikaaslasti-õpetajaid, kes **KÕIK** sulle ainult head soovivad, teeb see esinemise vabamaks.

Triin Vallaste

Välismaalt

Kuidas tõlgendada inimõigusi muusikategemises

ÜRO 50. aastapäeva raames toimus Kopenhaagenis inimõiguste muusikas pühendatud konverents, millest võtsid osa 15 riigi esindajad. Ühel meel olid selles, et Falklandi sõja ajal patsifistliku muusika kadumine Inglismaa elektroonilisest meediast ja arengumaades valitseva eliidi muusikateostes väljajaermise keelamine kujutavad endast inimõiguste rikkumist.

Mitmetes teistes küsimustes aga seisukohad lahkesid üsna tunduvalt. Need, kes rõhutasid, et inimestel on õigus mitte olla terroriseeritud, vihatud, kaitstud üleskutsute vastu oma tervist narkootikumidega jne. rikkuda väitsid, et seda tuleb ka muusikategemisel arvestada. Seejuures kurtisid mitmete plaadifirmade ja teiste muusikaorganisatsioonide esindajad, et nende vastav enesetsensuur osutub mõttetuks, kuna teised firmad levitavad nende poolt tagasilükatud muusikateoseid.

Teise suuna esindajad käsitavad inimõigusi muusikas õigusena esitada igasugust muusikat ja selle takistamist inimõiguste rikkumisenähtetena. Nad väitsid, et vihkamisele, ka tapmisele üleskutsuvate laulude ja protestilaulude vahel on raske teha vahet.

Peale jäid teise suuna esindajad. Vastuvõetud deklaratsioonis pole ühtegi taunivat sõnagi vihkamisele üleskutsuvast muusikast, küll aga rõhutatakse muusikute vaba eneseväljendamise põhiõigust ning kutsutakse üles lõppu tegema selle rikkumisele.

Reuters-ETA

Kas "Heliseva muusika" naispeategelane saab veel hääle tagasi?

Inglismaal sündinud Julie Andrews sai kuulsaks, esinedes 1956.a. Broadwayl muusikalis "Minu veetlev leedi". 60-ndate aastate teine pool oli tema elu tippaeg, kui ta sai kogu maailma lemmikuks naispeaosatäitjana filmides "Mary Poppins" (sai selle eest Oscar) ja "Helisev muusika". Ta jätkas edukalt laulmist ka vanemas eas. Rolli eest 1995.a. valminud filmis "Victor-Victoria" esitati ta taas Oscari kandidaadiks.

1997.a. suvel eemaldati J. Andrews'i kõrist healoomuline kasvaja. Arstid olid enne seda lubanud, et peagi võib ta jälle laulda. Kuid pärast seda pole see tal õnnestunud. Tema abikaasa filmidirektori Blake Andrews'i sõnul ajakirjale Fortune on hääle kadumine tema nüüd juba 63-aastasemale naisele, kes muidu tunneb end suurepäraselt, olnud tõeline tragöödia ja ta nutab selle pärast sageli.

Julie Andrews'i esindajale Gene Show'le esitas Fortune'i korrespondent otse küsimuse, kas armastatud näitlejanna hakkab veel üldse uuesti laulma. Shaw põikas vastusest kõrvale, väites, et ta pole kompetentne vastama meditsiinilasele küsimusele.

Reuters-ETA

Kas ameeriklane suudab päästa Covent Gardenit?

Üle 20 miljoni naelsterlingi ulatuses võlgu olev Royal Opera House, mille Covent Gardeni kontserdisaal on praegu remondis, vahetab aina direktoreid. Viimase kahe aasta jooksul astus ametisse juba neljas. Daily Telegraph võrdleb seda kunagise Inglise kuninga George VIII oma naiste tapmise ja uute võtmise konveieriga.

Viimane direktor, 45-aastane ameeriklane Michael Kaiser asus ameerikaliku optimismiga sponsoreid otsima oma sünnimaalt, pidi aga tunnistama, et see on raske ülesanne. Ameeriklased lubavad sponsoreiks tulla vaid tingimusel, et Inglise riik suurendaks ettevõtte subsideerimist. Kuna aga riiklik toetus on ROHile olnud üks maailma suurimaid - 14,4 miljonit naelsterlingit aastas -, on vähe lootust, et Inglise tööerakondlik valitsus nõustuks elitaarasutust veel suurema summaga toetama.

Covent Gardeni trupp, mis praegu reisib mööda maailma, võib laiali minna, seda enam et valitsuse otsusel jääb maja suletuks 1999.aasta lõpuni. Muusikadirektor Haiting on juba ähvardanud esitada lahkumisavalduse. Ebamäärane olukord segab Kaiseril artistidega lepingute sõlmimist ja uuendamist.

Reuters-ETA

Viini Poistekoori kunstiline juht lahkus ametist

Tänavu oma 500. aastapäeva tähistanud Viini Poistekoor sai 1997. aasta algusest esimese naissoost kunstilise juhi Agnes Grossmanni. Daam asus energiliselt talle vananenuna paistvaid traditsioone muutama, liberaliseerima 10-13-aastaste poiste drillimise süsteemi, vähendama laste jaoks ebakohaselt suurt koormust, koori juures muusikalist haridust andma ka tüdrukutele. Tulemuseks olid tõsised lahkemid koori juhtkonnaga. Need süvenesid veelgi, kui A. Grossmann hakkas taotlema suuremat riiklikku abi, et vähendada piletihindu. Novembris lahkus 54-aastane daam sellelt ametikohalt.

dpa-ETA

800 tundi "Nibelunge"

Esmakordselt Austraalias etendati Adelaide'is Richard Wagneri monumentaalset "Nibelungide sõrmust", neljast neljatunnisest ooperist koosnevat seriali. Koos 10 teise Ameerika entusiastiga oli kohal äsja erru läinud Hollywoodi silmaräst Sherwin Sloane, keda kutsutakse "Sõrmuse" - veidrikuks. Kuulnud 1975.a. Seattle'is seda hiidteost, mida tavaliselt esitatakse nädal aega - iga ooperi vahel näitlejatele päev puhkust -, sattus ta sellest nii vaimustusse, et rahaka inimesena otsustas ta ära vaadata kõik seriali etendused. Ta oli seda teinud Bayreuthis ja Berliinis, Frankfurdis ja Londonis, New Yorgis ja Chicagos jne. Adelaide'i etendus oli viiekümnes.

Loomulikult peab S. Sloane "Sõrmust" inimgeeniuse poolt loodud suurimaks tööks, lisades, et kuigi ta teab seda peaaegu peast, leiab ta igast ettekandest üha uusi sügavusi.

Reuters-ETA

Võluva hääle kõrvale on vaja ka võluvaid huumorit

Ameerika korpulentse võitu ooperidiiva Jessey Norman kaotas Inglise kohtus protsessi ajakirja Classic CD vastu, keda ta süüdistas enda laimamises. Nimelt oli Classic CD 1994. a. kirjutanud, nagu oleks J. Norman kontserdile minnes pöördukse vahele kinnijäänud vastanud soovivalt kasutada kõrvalteed: "Minu jaoks ei eksisteeri mingit kõrvalteed."

Oma haggis väitis lauljanna, et ta pole kunagi midagi niisugust öelnud ning temale selliste sõnade suhupanek annab tunnistust rassistlikust suhtumisest temasse kui afroameerika päritolu isikusse.

Kohtunik leidis, et puudu on nii kuritoe koosseis kui ka J. Normanil huumorisoon. Ta põhjendas oma eitavat otsust järgmiselt: "Oleks olnud kena, kui hageja oleks seda vana nalja tõepoolest korranud, näidates nii, et peale teda maailma kuulsaks teinud võluva hääle on tal ka võluv huumorimeel."

Reuters-ETA

Washingtonist Los Angelesi

Kuulus tenor Placido Domingo, kes praegu juhib Washingtoni Ooperit, võtab 2000. aasta juunis

üle Los Angelesi Ooperi kunstilise juhtimise. Domingo sõnul ei too see tema ellu kaasa suuri muutusi.

dpa-ETA

"Carmen" palestiinlastel

Prantsuse ooperilauljad etendasid oma riigi toel senini Iisraeli kontrolli all olnud palestiina alal Gaza sektoris "Carmenit". Palestiina poisid, kelle lemmiktegevus oli veel mõni aasta tagasi Iisraeli sõdurite kivega loopimine, laulsid nüüd koorina kaasa ning teenisid aplausi. Gaza linnapea Amin Al-Shawa ütles, et pärast Iisraeli okupatsioonist vabemisele on palestiinlaste üks peamine ülesanne oma kultuuri taasaktiveerimine.

Varem välismaal "Carmenit" näinud inimesed väitsid, et seekordses etenduses puudusid mõned stseenid, mis võinuksid olla vastuolus islami kommetega. Peosa mänginud Prantsuse lauljanna Nathalie Espaleer ütles: "Laulsin rõõmuga "Carmenit" siin, sest Carmen on vabaduse sümbol."

Reuters-ETA

Avaliku arvamuse meeleolude muutus kajastub Iisraeli muusikas

"Kõik Knesseti liikmed on rumalad," nii iseloomustab Iisraeli seadusandliku kogu liikmeid protestiv rökitaht Aviv Geffen. Laulu pealkiri on "Tere hommikust, Iraan!", see on suunatud religioosse vägivalla vastu nii selles islami riigis kui ka Iisraelis endas ning seda esitatakse üsna sageli Iisraeli raadios ja televisioonis. Veel mitne aasta eest, rääkimata aastakümnete tagusest ajast, oleks see olnud võimatu.

Iisraeli riigi tekkimise ajal kõlas sellel maal peaaegu ainult patriootiline laul, esmajoones "Jäägu igavesti meelde meie nimed" 1948. aasta Iisraeli-Araabia sõjas langenud Iisraeli sõjameestest. Need meeleolusid kandsid esmajoones Ida-Euroopa riikidest Iisraeli sisserännanud inimesed ning võimud toetasid seda suunda igati, sh oma massimeedia poliitika kaudu. Ka 1957. aasta kuuepäeva sõja järel oli see üsnagi valdav.

Siis hakkasid aga meeleolud muutuma ja isegi mitte niivõrd otse Lääne muusika kuivõrd Araabia maailmast tulnud mõjutustel. Üheks faktoriks oli Jordaania poolt kontrollitaval Jordani jõe läänekaldal tööd alustanud raadiojaam, mis andis eestrise üsna palju Lääne muusikat. Seetõttu ebaõnnestus Iisraelis biitlite keelamine. Teiseks teguriks olid Iisraelis tegevust alustanud bändid, mis koosnesid sinna Araabiamaadest sisserännanud juutidest, näiteks Maroko päritolu bänd Huuled (Siataim) ja Jeemenist pärit populaarne laulja Zehava Ben. Nende laulud olid põhiliselt lüüriilise ja neis olid segunenud Ida ja Lääne muusikalised traditsioonid.

Kired viis lõkkele "Rahu laul", mille esitamise arnee raadios keelas ära tollane armee ülemjuhataja ja praegune ultranatsionalistlik Knesseti deputaat Reliavam Zeevi. Ometi laul levis ning selle algussõnu "Laulge armastuse, aga mitte sõdade laulu" laulis 1995. aasta rahumarsil ka enne oma mõrvamist tollane Iisraeli peaminister Yitzhak Rabin.

Kuigi praegu on Iisraelis taas võimul natsionalistlikud jõud, viitab muusikaliste eelistuste muutumine, tolerantsus riigi poliitika vastaste muusikaliste väljaastumiste suhtes rahva meeleolude muutumisele.

Janine Zacharia
Reuters-ETA

Mozarti kolju tema muuseumis Salzburgis on ehne

kinnitas seda hoolikalt uurinud dr. Gottfried Tichy. Sellele järeldusele jõudis ta kolju võrdlemisel paljude säilinud piltidega Mozartist, samuti teadete alusel, et Mozartil oli rahhiit ja tema hambad kõdunesid ning langesid välja. Kolju hammastik vastab täpselt sellele, mis on varem teada selle olukorrast, ütles dr. Tichy.

Teatavasti maeti Mozart 1791. a. vaeste ühishauda, mille täpse asukoha kohta puuduvad dokumendid. Mälestussammas püstitati arvatavale asukohale, et rahuldada turiste, kes tunnevad huvi muusikageeniuse matmispaiga vastu.

19. sajandil kaevas üks Saksa frenoloog matmispaigas välja massiliselt koljusid ning väitis, et üks nendest on Mozarti oma.

dpa-ETA

Soome festivalid

8. detsembril, Jean Sibeliusi sünnipäeval lõppesid Helsingis kaks nädalat kestnud Sibeliusenädalad. Peale Soome tuntud muusikute löid kaasa (Järg lk 8.)

Soomepoiste seitse lauluaastat

Viimastel aastatel on aktiivset kontserditegevust arendanud **Soomepoiste Meeskoor**, millest ei tea laiem avalikkus.

Meeskoor asutati 7 aastat tagasi 1991.aasta detsembrikuus. Eesti taasiseseisvumine lubas jällegi kokku tulla meestel, kes aatekaaslastena olid võidelnud sõjapäevil koos vennasrahvaga Soome vabaduse eest ja hiljem püüdsid takistada kodumaal nõukogude vägedel Eesti uut okupeerimist. Ühel osal neist oli seljataga pikaajaline viibimine Venemaa vangilaagrites.

Koor on seadnud endale ülesandeks anda kontserte Soome linnades, et taasluua sidemed soome sõjaveteranidega, kellega koos võideldi 1943/44 Soome Jatkusõjas. Kontsertitega taheti ka taastada katkenud hõimusiidemeid kahe vennasrahva vahel. Eestis otsustati esineda rohkem koolides ja sõjaväeosades, et arendada koos lauluga ka isamaalist kasvatust meie noorsoo hulgas. Seda ongi aastaid tehtud.

Meeskoor on saanud hulgaliselt kutseid esinemisteks väljaspool Eestit. Kontsertide arv välisriikides ongi kasvanud juba suuremaks kui kodumaal. Koori 217-st kontserdist on Eestis toimunud 95 ja väljaspool 122: Soomes 114, Rootsis 4, Leedus 3 ja Norras 1. Kui 1992.a. otsiti peamiselt sobivat repertuaari, käisid proovid koori kunstilise taseme kindlustamiseks, siis aastast 1993 algasid regulaarsed kontserdireisid. Soomes on meeskooril olnud tavaliselt kaks laulureisi aastas ja praeguseks on esinetud seal juba 40 linnas või suuremas asulas. Rootsi kontserdid toimusid 1994 ja 95 Stockholmis, Eskilstunas, Norrköpingis ja Bodenise; 1997.a. sai teoks kontserdireis Leetu, kus lauldi Vilniuses, Kaunases ja Mariampoles. Käesoleva aasta septembris toimus koori pikim reis läbi Lapimaa Põhja-Jäämere äärde Norrasse. Kontsert anti ühes kõige põhjapoolsemas sadamalinnas Berlevågis, sealse segakoori kutsel.

Eestis on lauldud kõikides sõjaväeosades ja paljudes koolides, osa on võetud juubelilaulupeost Tallinnas ja tänavu suvel meestelaulupeovast Kuressaares. Soomes on lauldud Soome sõjaveteranide laulupidudel Helsingis ja Oulus.

Soomepoiste Meeskoor on erandlik sellepõolest, et tema keskmine vanus on juba üle 74 aasta (noorim 71, vanim 78). Koori suutlikkus laulda küllaltki nõudlikku repertuaari näitab, et sõjaeelse põlvkonna muusikaline kasvatus oli koolides tugev.

Paljud küsivad, kas nii eakad mehed peavad vastu pikkadel reisidel,

kus päevas sõidetakse sageli 400-500 kilomeetrit ja õhtuti antakse veel heatasemeline kontsert? Oleme hakkama saanud.

Viimane Lapimaa reis kestis viisteist päeva. Sõideti läbi üle 8000 kilomeetri marsruudil Vääkys- Ylivieska- Sodankylä- Berlevåg- Sodankylä- Kittilä- Luosto/Lampivaara ametüstikaevandus- Ylitornio- Kemi- Oulu- Seinäjoki. Selle aja jooksul anti kaksteist kontserti ja võeti osa Oulus toimuvast sõjaveteranide laulupeost. Neile lisandusid veel kohtumised koolides, linnavalitsustes ja vanadekodudes, kus tuli samuti laulda.

Retke raskeim osa oli meestele kahtlemata teekond ametüstikaevandusse. Trotsinud vihmast ilma ja üles mäkke tõusvat viiekilomeetrilist jalgsikäimist, andsid lauljad kaevandusse kogunenud ümbruskonna inimestele veel lühikontserdi lausa vihmajas. Lisagem siiski, et reisidel on meil alati kaasas arst, samuti soomepoiss, ja

kaevandusse tõustes oli võimalik viia umbes poole tee ulatuses autoga neid, kes juba infarkti läbi põdenud, samuti haigete jalgadega mehi. Neid on kooris kokku viis-kuus.

Et laul aitab meid hoida alati heatujulistena ja reibastena, näitab siia lisatud foto, kus meeskoor, jõudnud A.Kivi romaani tegelasi kujutava "seitsme venna" skulptuuri juurde Tampere lähedasil, avaldab siirast heameelt kohtumise üle kivisse raiutud viguriväntadega.

Uno Järvela,

Soomepoiste Meeskoori peadirigent

(Algus lk 7)

ka välismaalased, esmajoones venelased. Maailma mainekaimatel lavadel laulnud Ljuba Kasernovskaja soleeris esmakordselt Helsingis esineva Kuopio linnaorkestri saatel, viulit mängib Ilja Grubert, kes esmakordselt esines edukalt Sibeliuse päevadel 1975.a.

Külal oli ka Leedu Rahvuslik Sümfoonia-orkester Robertas Servenikase juhatamisel ja esitas ta muuhulgas leedu helilooja Vytautas Barkauskase 2.kontserti. Sibeliuse "Kullervo" ettekandmisel osales Eesti Rahvusmeeskoor.

Tuleva aasta juuli algul pannakse Soomes alus uuele klassikalise muusika festivalile Mäntys, milles osalevad põhiliselt alla 25-aastased muusikud, aga ka mõned nende õpetajad, näiteks pianist Matti Raekallio. Üks päev on pühendatud Ungari muusikale.

Esialgu planeeritakse seda festivali läbi viia üle aasta.

STT-ETA

Põhjamaade Nõukogu muusika preemia Soome

Põhjamaade muusikanõukogu otsustas anda Põhjamaade Nõukogu 1999.a. muusikapreemia Soome koordirendi Leif Segerstamile. Ta saab selle kätte Põhjamaade Nõukogu istungil veebruaris. Viimati tuli Põhjamaade Nõukogu muusikapreemia Soome 1996.a.

Soome muusikute kvaliteetlinditud

Cannes'i preemia Classical Award 1999, mis antakse kätte tuleva aasta algul esmakordse esituse osas, saab Tampere linnaorkester Tuomas Ollila juhatusel. Ta kandis ette Sibeliuse teoseid aastaist

1893 ("Karjala-muusika", mida on täiendanud Jouni Kaipainen) ja 1899 ("Ajalehepäeva muusika").

Samalaadseid kõrgeid autasusid on soomlased saanud Cannes'i festivalil ka varem: 1995.a. Jorma Hynninen samuti koos Tampere linnaorkestriga Sibeliuse loominguga esitamise eest ning 1997.a. Einjuhani Rautavaara "Angel og Light".

Kõik need teosed on lindistanud firma Ondine. **STT-ETA**

Muusika majandussidemeile teed rajamas

Kaunase kammeransambel esines Belgia sadamalinnas Antwerpenis. Ta kuulus delegatsiooni koosseisu, mille teisteks liikmeteks olid Leedu majandus- ja transpordiministri ja Klaipeida piirkonna administratsiooni juhid eesmärgiga arendada sidemeid kahe riigi ja sadamalinnas vahel.

ELTA-ETA

VANEMUISE KONTSERDIMAJA esitlemine 6. novembril 1998.

Tore oleks tagasi vaadata sellele päevale alustada nii, nagu alustati 6. novembri õhtul Vanemuise kontserdimajas õhtust sümfooniakontserti: nimelt läbilõikefilmiga kuue kuu toimingutest selles hoones, mille vältel vanast sai uus, kehvast hea ja väga hea ning kulunust-näotust kaunis. Siinkohal saame aga kasutada informatsiooni, mis on talletunud eelnevatesse raadiointervjuudesse (Klassikaraadio erisaade 31. oktoobril k.a. kell 21) ja pidulikesse avakõnedesse.

Kultuuriminister Jaak Allik: "Vähem kui aasta tagasi, 26. novembril 1997 kirjutati alla ühine kavatsuste protokoll Eesti Riigi – kultuuriministeeriumi näol, Tartu linna ja Ühisliisingu aktsiaseltsi vahel. Mis meil oli sel hetkel? Meil oli Vanemuise teatri kontserdisaal. See saal oli üha kiiremini amortiseeruv. Ainuüksi tema "elushoidmine" – küte jms. – oleks läinud Eesti Riigile maksma 1 miljon krooni aastas. Samal ajal oli meil äsja valmis saanud Estonia Kontserdisaal Tallinnas, uhkelt rekonstrueeritud, ja selline, mida saab kasutada kõige erinevamateks funktsioonideks. Ning samal ajal oli meil tartlaste ja kõigi Lõuna-Eesti inimeste soov: meie tahame KA! Psühholoogiline murdemoment toimus siis, kui Tallinna saabus Neeme Järvi juhataatud Detroiti sümfooniaorkester. Neeme Järvi ütles (Tartu saali kohta), et – nii kahju kui see ka ei ole – NIISUGUSES saalis selline kollektiiv mängida ei saa... Neljas asi, mis meil oli tollal, vähem kui aasta tagasi, oli Aivar Mäe, kes ütles: "Kui tahate teeme ära!" Mida meil ei olnud: meil ei olnud raha ja meil ei olnud projekti. Mis meil on täna? Meil on seda, mida te näete ja see, mida varsti kuulida saate. On saal, mis vaieldamatult muutub mitte ainult Tartu, vaid kogu Lõuna-Eesti kultuurikeskuseks ja ma arvan, et ka teaduselu ning teaduskonverentside paigaks ühiskonnaelu tasandil. See, et see saal siin täna on, on minu arvates IME. Mida see näitab ja mida see toetab? Elukõige seda, et Eesti Riik noore demokraatliku ühiskonnana oma arengus EI ole jõudnud veel arenenud demokraatliku riigi staadiumisse, sellisesse toredasse demokraatlikku "soojussurma", kus kõiki asju arutatakse, hääletatakse viis aastat, planeeritakse ja siis toimub selline aeglane stabiilne areng... Paraku meie vaesust silmas pidades... küll kultuuri- ja haridusobjektide aeglane lagunemine... Praegu oleme meie veel selles staadiumis, kus võib toimuda imesid, kus ühiskond on suuteline vastu võtma radikaalseid otsuseid ja neid ka kiiresti ellu viima. (...) Neid otsuseid kritiseeritakse, kuid kui need väljendavad rahva enamiku soove ja pälvivad heakskiitu, siis õnneks on inimesi, kes nende otsuste eest ka julgevad ja suudavad vastutada. Me peame õnnelikud olema,

et selliseid inimesi on Riigikogus, on vabariigi valitsuses, et selliseid inimesi on Tartu volikogus, on Tartu linnavalitsuses, et sellised inimesed on Eesti Ühispingas ja Ühisliisingu, et neid on Schleswig-Holsteini Landespingas (*Landesbank Schleswig-Holstein*), kes näitas oma otsusega, et ta usub Eesti riigi ja Eesti kultuuri arengusse ja püsivusse, ning Eesti Kontserti, selle püsivusse ja arengusse. Ja tänulikud peame olema, et sellised inimesed on Linnaehituse Aktsiaseltsis, kes selle hoone on siia sellisena nüüd püstitanud. Aga igal imel on ka oma imetegija. Ja kui ei oleks sellist meest kui AIVAR MÄE, siis seda saali täna siin ei oleks!"

Aivar Mäe ise aga rõhutas, et need tunnustussõnad kuuluvad sadadele inimestele: üle 40 firma on oma tööpanuse siia ehitusse andnud. Nende mõtte, jōu ja tahtega on see saal viie kuuga uueks saanud. Saal mahutab 946 inimest, lava suurus on 242 m². Saalis on kõik istekohad varustatud ka – vajaduse korral – täiusliku konverentsitehnikaga, s.o. lauakesega, kõrvaklappide, tõlke- ja hääletusseadmetega jms., samuti on saali toolid kümnekonna minuti jooksul teisaldatavad lavaalusesse ruumi, et saali kasutada banketi-, balli- või demonstratsioonisaalina. Akustika, mis oli selle ruumi põhiprobleem, on kavandatud Rootsi juhtivate spetsialistide poolt, kelle projektide järgi on ehitatud Stockholmis Berwaldhallen ja mitmed teisedki kuulsad saalid. Võimaluste piires – tuleb silmas pidades, et olemasolev majakarp seadis omad ruumipiirangud! – on välja ehitatud mugavad ja käepärased lavatagused kõrvalruumid kunstnike-esinejate tarbeks. Kogu selle ehitamise valu ja vaeva, õigemini küll tolmu, vibratsiooni ja raputused-vapustused pidi kiledesse pakituna üle elama orel, mille "tervisesse" suhtusid ehitajad äärmiselt hoolikalt ja mille käekäiku valvas pidevalt töö ajal, lõpuperioodil aga puhastas ja korrasas pilli põhjalikult Tartu orelkunstnik URMAS TANILOO. Oreli pult on projekteerija leidliku lahendusena asetatud lava parempoolsesse serva n.ö. poolele kõrgusele põranda ja lae vahel, olles sellisena hästi nähtav publikule, võimaldades head kontakti dirigendi ja organisti vahel ja samal ajal "hoides kokku" lava põrandapinda. Orel kõlab hästi – nii väidab Urmas Taniloo ja selles võisid kõik külalised veenduda avamispäeval kella 12 ajal: just kaunite orelihelide saatel toimus pidulik lindi lahtilõikamine ja saali sisenemine.

Esireas Avo Kuldkepp - arhitekt, Tõnu Maripuu - projektijuht, näitleja Lauri Nebel, Malle Agabuš - sisekujundaja

Reet Remmel (EV Kultuuriministeerium) ja Aivar Mäe (Eesti Kontsert) "peastaabist".

KULDKEPI peale (*AS Laansoo grupp*) mõtlesid vähesed, sest imekerge oli unustada, et see saal, ja veel jalutusruumid, ja garderoob, ja kõik muu oli varem kuidagi teism. TÄNANE lahendus on loogiline, praktiline ja kaunis. Kuipalju inseneritehnilist nuputamist paljude "sõlmpunktide" ja lahenduste taga aga on, seda võiksid pajatada ehituse projektijuht TÕNU MARIPUU ja peakonstruktor TOOMAS TAMMERIK.

Veel kümme päeva tagasi võis näha pilti, kus poolteistsada töömeest olid ametis sõna otseses mõttes kogu maja ulatuses selle laiuses-pikkuses-kõrguses. Paralleelselt sellega pidi aga toimuma ka kaadri komplekteerimine ja ettevalmistamine-väljaõpetamine. Vanemuise Kontserdimaja kuulub Eesti Kontserdile. Teater VANEMUINE oli üle andnud nii sümboolse võtme kui tegelikult. Ka direktriis valik tuli Eesti Kontserdi poolt – selleks sai kõrgharidusega muusik, aktiivne Tartu muusikaelu-tegelane, eelmisel aastal EMA Tartu osakonnale selle juhatajana "jalad alla saanud" LAINE JÄNES. Edasine kaadri valik on juba sündinud direktriis tunnetusel ja vastutusel. Ja panus on tehtud noortele.

Pidupäev, mis oli alanud lindi läbilõikamisega kell 12 hommikul, lõppes sümfooniakontserdi järel kell 22. Kontsert oli planeeritud muljetjätvana: noor, kuid juba tunnustust võitnud pianist Hando Nahkur Ferenc Liszti virtuoosse Klaverikontserdi nr.1 (Es-duur) solistina, avalooks sama autori pidulik sümfoonia poeem "Prelüüdid" ning õhtu ja päeva "naelaks" Leoš Janačecki "Missa", mille pealkirja nagu hästi ei andnudki ümber panna eesti keelde ("Glagolska Mše"), rahvusvahelise solistide koosseisu ja Läti koori "Latvijas" kaastegevusel, ning peaseinejaks muidugi meie Eesti Riiklik Sümfooniaorkester Arvo Volmeri juhatusel. Kummalisel kombel aga varjutas MAJA sellel oma avamise päeval ära kõik muu! Sündmused, mis igal teisel puhul oleksid omaette väärtus olnud, olid sellel hetkel ühe SUURE PÄEVA KOMPONENDID. Ja see on päris mõistetav. Oli ju see päev kultuurilooliselt taas ÜHE AJASTU ALGUS.

Kui oktoobri kontserdielu keskpunktiks oli festival Klaver' 98, siis novembris tõusis selleks kontserdisari "20 aastat I Varajase ja nüüdismuusika festivalist". Ent tähelepanu väärt kontserte leidis novembris teisigi - olgu või norra meeskvarterilt **Quattro Stagioni**, mis oma huvitava koosseisuga - kolm kõrget ja väga kõrget häält ühe madala vastu täitis Niguliste kiriku õhulise kõlaga. Ansambel laulis peamiselt vanamuusikat, kuid oli kodus ka romantilises repertuaaris.

Väljaspool festivali toimus

kolm sümfooniakontserti:

5. novembril seisis ERSO ees **Arvo Volmer**, 12. novembril Jin Wang ja 19. novembril Mika Eichenholz. Kõige igapäevasemat pitsit kandis neist esimene; kogu kava kõlas küll enam-vähem korrektselt, kuid ei sütitanud, ei haaranud kaasa. Tore oli vaid tõdeda 16-aastase Hando Nahkuri toimetulekut virtuooslikku üleolekut nõudva Liszti Klaverikontserdiga. Küll tema mängu lisanduvad edaspidi suurem kindlus-julgus, diferentseeritum ja ilusam kõlapilt.

Liszi Prelüüdid oodanud hulga enam kirge ja poeetilist, kontrastsemaid lahendusi tempodes ja dünaamikas.

Janáčeki "Glagolská mše" esituseks oli kutsutud Riiklik segakoor "Latvija" ja solistid Ostravast ja Prahast. Ukrainas sündinud Vladimir Koval pressitud tenorihääle kõrval kõlasid hulga meeldivamalt Eva Drizgová sopran, ka minipartiisid laulnud E.Sporerová ja K.Derilovi esinemine. Kuid teose võõristavat arhaisusetaotlust omasemaks teha polnud ei nende, suurepärase koori ega ka ERSO võimuses. Kahju, et just sellele teosele omistati au avada Vanemuise uus uhke kontserdisaal - kas meie heliloojatelt polnud võtta midagi tartlastele südamelähedasemat?

Nädal hiljem valitses Estonia kontserdisaalis hiina interpretatsioonikunst. Sünnimaal muusikalise hariduse saanud dirigent **Jin Wang** ja viiuldaja **Xiang Gao** on lihvunud oma andeid-oskusi uutes elupaikades - vastavalt Viini Muusikaakadeemias ja Michigani Ülikoolis, kuid esindavad ikkagi just Hiina vaieldamatult tugevat dirigeerimis- ja viiulikooli.

Kontserdist võinuks vast teistsuguse kavavaliku puhul saada täiusliku elamuse, aga Bruchi Šoti fantaasia ja Beethoveni 6. sümfoonia ei suutnud avada külaliste andeid igakülgselt. Rakendust leidis Goa pärlendav virtuositeet, sulnis toonikujundus, leidlikkus ja vabadus kontrastsete osade ilmestamisel. Kuid meile jäid saladusteks need Goa väärtomadused, mis lubasid N.Järvil pidada teda üheks paremaks viiuldajaks maailmas. Siiski - lisapalaks mängitud hiina helitöö tõi esile Goa kunstnikunatuuri tundlikumad tahud, sügavamal pesitseva väljendusvajaduse.

Muidugi pole Beethoveni Pastoraalse esimestes osades kuigi kerge leida õiget tempolist tasakaalu, et *Allegro ma non troppo* ja *Andante molto mosso* nõ ei kattuks ja säilitaksid põhiloomuses siiski edasiviivat liikumiserksust. Wang jäi siin ilmselt liiga passiivseks ja ilutsevaks, kuid korvas selle kolme viimase osaga. Neis oli autoritruudu hoogu, dramatismi ("Äike ja torm!"), elurõõmu. Ja kuigi Wang ei saavutanud ERSOga puht koosmänguliselt ideaalset

kontakti, jäi üldmulje temast siiski positiivseks.

Järgmise neljapäeva õhtul juhtisid vägesid rootslased - dirigent **Mika Eichenholz** ja pianist **Niklas Sivelöv**. Mõlemad on tallinlastele juba ammused tuttavad - esimesega kohtusime neljandat korda, teisega kaks aastat tagasi. Tegu on oma maa interpretatsioonikunsti väärikalt esindavate muusikutega, keda oli kaunis huvitav kuulata rahvusromantilistes helitöödes, nagu Sibeliuse "Andante festivo" ja sümfooniline poeem "Saaga", Straussi Süit ooperist "Roosikavaler" ja Rahmaninovi tundehoogne Klaverikontsert. Väljaspool muusikat tundus aga pentsikuna "hoida klaver põõsas" vaid 3-4 minutit kestva avaloo aegu ja teha siis kolinapaus klaveri kohalepaigutamiseks. Kas Eichenholz ei nõustunud dirigeerima *Andante festivo* tuletud kaanega klaveri taga?

17. novembril võis Mustpeade Maja Valges saalis nautida **noorte Inglise muusikute** võluvast kunsti. Tšellist **Jamie Walton** on saanud hariduse Kuninglikus Põhja-Inglise Muusikakolledzis, pianist **Daniel Greenwood** aga õpib veel P.Feuchtwangeri juures. Koos on nad mänginud vast paar aastat, ent saavutanud sellise teineteistunnetamise tasandi, kus puht koosmängimise probleemid taanduvad inspiratsioonist kantud ühise musitseerimise ees.

Esimeses osas tundus olevat natuke liiga palju klaverit - kaas lahti ja klaviatuuril tegutsemas julge, jõulist kõlafooni loov pianist - mis siis imestada, et oma teostes klaveri prioriteeti taotlevate heliloojate Beethoveni (7 variatsiooni) ja Rahmaninovi (Sonaat g-moll) puhul tšello pisut tagasihoidlikumalt kõlas. Ent Waltoni pikkade kaartega muusikalist mõtlemist, tundlikku fraasikujundust, laitmatut pillikäsitsust Greenwoodi romantiline spontaansus ja suurejooneline pianism muidugi varjata ei suutnud.

Omapäraselt tõlgitsesid inglased Prokofjevi "Viit meloodiat", tavakujunenust lüürilisemates, pehmemates toonides. Kõige ehtsamas kuues ilmus kuulajate ette Britteni Sonaat. Kavalehe kohaselt justkui Rahmaninovist (kelle I sümfoonia esiettekande aastaks määrati suurtes numbrites 1987!!) vanema mehe värsked, värvikas, hõrgu kujundikeelega ja kohati irooniline suurvorm "istus" inglaste loomupäraselt. Igale osale leiti ideaalilähedane karakter, mis paiskas publiku kord igatsusse, kord elegeilisusesse, samas sõjakusse, tormikeerisesse. Lisapalade ajaks mähiti kuulajad Fauré ja Dvoraki palade soojadesse, intiimsetesse meeleoludesse.

I Varase ja nüüdismuusika festivali

katarsisetaolised elamused on ikka veel nii eredad, et 22. novembril Estonia Kontserdisaali poole minnes imbus hinge väike kahtlus - kas suudab see juubeliüritus ületada tollaseid muljeid või neid vähemalt korrata. Esimese pettumuse tõi pooltühi saal; paljud neist, kes täitsid 20 aastat tagaasi imepärasest vaimususest ja võimsast ühistundest pakil kontserdisaali, jäid kahjuks koju. Õnneks olid mõned järgnevad kontserdid siiski rahvarohkemad.

Jäägitult ei täitnud ootusi ka **Moskva Vanamuusika Akadeemia** programm. Võibolla oleksime stagnaaja surutises leidnud

Martõnovi üht neljataktilist meloodiat pisikeste muutustega kolmveerand tundi kedranud "Passioonilauludes" midagi erandlikku ja vaimustavat, nüüd aga kehtasime ebalevalt õlgu ja olime lausa šokeeritud lugu lõpetavast trummitagumisest ja veidrast kõnekoorist. Teos on loodud 20 aastat tagasi ja oli ilmselt kantud protestitud valitseva ideoloogia pompöössuse ja silmakirjalikkuse vastu. Noor autor oli siis ka vaimustuses minimalismist ja religioossetest avaldusvormidest.

Kontserdi esimeses osas mängisid moskvalased Corelli, Biberi ja Monteverdi helindeid. Asutajaliige ja praegune kunstiline juht Tatjana Grindenko on kujundanud sellest Venemaa esimesest barokkmuusikat autentsetel pillidel mängivast kollektiivist kõrge viimistlusastme ja kindlate esitusprintsipiidega ansambli. Oma laitmatu polüfoonilist mõtlemist demonstreeris Grindenko Biberi Passacaglia sooloviulile. Solistina mõlemas pooles kaasa teinud Galina Muradova omab ilusat puhast sopranihäälet ja oskab seda kasutada vanamuusikale sobivalt.

Väikesest pettumusest ei jäänud puutumata ka järgmine - **Kremerata Baltica** kontsert. Muidugi oli selle ansambli teostusmeisterlikkus niisama vaimustav kui

esimesel korral: müstiline dirigendita mäng, kus ühel hetkel ilma märgatava märguandeta alustatakse, kõik nüansid, tempomuutused, aktsendid jne. lausa nõidusliku täpsusega realiseeritakse. Ja kui laval on ka Gidon Kremer ise, näivad tema jüngrid otsekuu maestro käepikendustena - sedavõrd orgaaniliselt lähtub muusika igalt ansambli liikmelt.

Kontserti alustasid kaks kolmest Eestist pärit kremeratalasest - Andrei Valigura ja Indrek Sarrap esitasid Tüüri Symbiose viiulile ja kontrabassile. Pala efektitseb kaunis sisutult tuntud pillivõtetest, kuid see kukkus temperamentsetel mängijatel koguni nii vahvalt välja, et viiuldaja purustas ühe ülivõimsa akordiga keele...

Muide - seda ega ka järgmist numbrit (Glass'i Company keelpillidele) bukletis ei leidunud. Kavamuudatusest teavitas küll leheke kassa kõrval, aga kes seda ikka märkas lugeda. Teadustski kõlas nii vaikselt-segasealt, et läks kõrvust mööda. Kas tõesti polnuks võimalik trükkida õigete andmetega vaheleht bukletti lisamiseks või jagamiseks kontserdiküllastajatele?

Õhtu tippteoseks sai Vaski "Tala gaisma", Kremerile pühendatud viiulikontsert - ilus ja valus teos, kus soloeriv instrument võitleb läbi rägastikuliste kadentside ja keerulise

kõlameestiku "kauge valguse" poole.

Bakši muusikaline etendus "Surev Hamlet" oluaks nagu üks tõsine mõtisklus reetmise ja truudusetuse üle, kuid kõik, mis saalis toimus, ajas muigama ja segas keskendumast muusikale. Kui kontrabass autori ja veel kahe mehe õlul - üks neist oli sunnitud seda "mängima", keerates kruvidest keeli vajalikesse kõrgustesse - jõudis lõpuks saali keskkäigust lavale ja Ingel (või Vaim?) paljasjalgsel, valges hõltsis Grindenko näol lõpetas oma tantsisklevala partii esituse, tormas lavale Eri Klas ja tagus trummi seni, kuni nui ta käest ära lendas. Õudselts naljakas, aga kauniste vastuolus väga tõsise muusikaga.

Kremeri lemmikhelilooja Piazzolla ei puudunud kavast seegi kord. "Neli aastaaega" on kirglikult liikuvad, nõtkerütmilised ja ülivärvikad nagu kogu Piazzolla looming, sealjuures veel võrtsitatud minevikukolleegi Vivaldi tsiteerimistega, kuid ausalt öeldes ei saa seda kõike väga tõsiselt võtta isegi nii adekvaatses ja briljantses tõlgenduses.

Maratonkontsert oli tõeline juubelipidu - saalitäis rahvast avaldas niisama suurt vaimustust nendele samadele tegelastele ja isegi mõnedele samadele teostele kui 14.novembril 1978.

Alustus Hortus Musicus 11.-13.sajandi ilmaliku lüürika kauakestva, kuid kohati köitvalt hoogsa esitusega. Järgmine tund pühendati nüüdisaegse muusika rohkem või vähem kõlapinda omavatele näidetele. Ivan Monighetti vaimustavalt peen ja maitsekas tõlgitsus tõstis neist esikohale Penderecki Divertimenti ja Ali-Zade Armastuse meloodia - mõlemad soolotšellole. Trummariks ja deklamaatoriks ümberkehastunud Monighetti kaasabil esitasid hortuslased Knaifeli Skinia häälele ja pillidele. Dennisovi ettevalmistatud klaverile ja fonogrammile kirjutatud Lindude laulu

mängimiseks oli Aleksei Ljubimov seekord riitunud kirjusse seelikusse. Koos Tatjana Grindenkoga kandis ta ette Schnittke Viulisonaadi nr.2. Kõigest kolmest viimatinimetatud helitööst jäi imelik mõrkjas mälestus - kas see pole juba läbitud avangardietapp, mis ei kõida enam uudsusega ega pretendeeri ka kohale jääväärtuste reas?

Agaga järgnenud Pärdi tööde - Fratres, Alinale ja Tabula rasa - lihtsus, harmooniline puhtus ja vaimsus pingestadis saali täpselt samuti kui 20 aastat tagasi. Muide - T.Grindenko ja G.Kremeri ülimalt täiuslik tõlgitsus Kremerata Baltica hiilgaval saatel andis Tabula rasale täiesti uue kvaliteedi.

Mida võis kell 22.10 veel pakkuda plaksutavale-trampivale publikule? - ainult nalja. Vaimukas "rosolje" sünnipäevalaulu modifikatsioonidest süstis elamustepingest väsinud muusikasõpradesse taas elurõõmu.

Festivali kahte sümfooniakontserti valitsesid N.Liidus kannatlikult tegutsenud, aga Venemaalt Läände pagenud suurkujud S.Gubaidulina ja G.Kantšeli. Sajandilõpu ängistavas kiirustamises, kus sümfooniadki surutakse enamasti 10-20 minuti raamesse, on üle tunni kestvad teosed muidugi üllatavad ja - mis parata -, ka natuke kurnavad. Eriti kui nende põhiloomus on ahistavalt valuline ja täis dramaatilisi kollisioone.

Pressikonverentsil võimaldatud põgus tutvumine mõlema autori vaatekohtadega elule ja loomingule tegi nende teosed mõneti mõistetavaimaks. Saksamaal elava tatarlanna Gubaidulina "Tunnipalvetest" aluseks on R.M.Rilke poeem, ettekandjaiks sümfooniaorkester, meeskoor, tšello (I.Monighetti), bass (L.Savitski) ja lugeja (A.Tõnuri). Teost on tavavahenditega raske ümber jutustada. Selles oli palju ebamaist, kaootilist, hoomamatut. Juba üksi tšellopartii müstilised võtted vääriskid omaette traktaati.

Hapra deklamatsiooni seostamine tšello- ja meeshäälega oli lausa geniaalne leid! Võttes appi M.Koski - "püüdleb üks liinidest (tšellopartii) järelejätmatu kõrgustesse, otskui valguse ja lõpliku selginemise poole, teine (koor, orkester) liigub aga vastassuunas, kuni kõige madalamate registriteni välja. See on nagu hinge ja tahte võitlus neid ahistavate tumedate jõududega." Selge jutt, aga ei suuda siiski seletada ära teosest saadud kummaliselt võimsalt emotsionaalset laengut.

Teisiti, kuid mitte sugugi vähem mõjutas kuulajat nüüd Hollandis elava gusiinlase Kantšeli "Kurbusevärvi maa". Ta on ise öelnud: "Kas teab keegi, mis värvi on kurbus? Ka mina ei tea seda. (-) Aga igapähele on olemas oma kurbusevärvi maa. Kas on ka kusagil olemas rõõmuvärvi maa? Mina seda ei tea." Sisendusjõulise isiksusena sundis Kantšeli meid kõiki uskuma, et kurbus peab paratamatult valitsema rõõmu üle. Teose pikki vaikuse piiril värelevaid perioode lõhestasid maksimaalse dünaamikaga kirglikud pursked, otskui väljapääsu otsimised hädaorust.

Sümfooniakontsertidel kõlasid ka Mozarti Klaverikontsert A.Ljubimovi vabas, väga harmoonilises ja Šostakovitši Tšellokontsert Natalja Gutmanni dramaatilisel pingestatud esituses. A.Mustoneni töö ERSOga ei kandnud kummagi kontserdi puhul nimetamisväärseid vilju - Mozarti saade oli lohmakas, diferentseerimata, Šostakovitšis ei jõutud sammu pidada solisti tempotaotlustega. Seevastu võis dirigendiorkestri-solisti koostööga Gubaidulina ja Kantšeli teostes üsnagi rahule jääda.

Ines Rannap

Eesti Rahvusmeeskoori ja Narva Linna Sümfooniaorkestri hea koostöö

29.novembril Vabadussõja algusest 80 aasta möödumisele pühendatud kontserdi avas kõnega Riigikogu esimees Toomas Savi. Esinesid Eesti Rahvusmeeskoor ja Narva Linna Sümfooniaorkester.

Dirigent Ants Soots oli heas vormis ning tuntud a cappella laulud kanti ette eredalt, suurte kontrastidega, hea arenguga.

Ent laulud instrumendi saatena meeldisid mulle rohkem, Hugo Lepnurme "Emakeel" on kirjutatud meeskoorile ja orelile, tekstiks K.J.Petersoni ood "Kuu". See paljude sooloesinemistega voolav muusika meenutab osaliselt rahvalaulu. Sügavalt vaimulikus maneeris kirjutatud orelipartii esitas suurepäraselt Hille Poroson.

Eduard Tubina "Taganejate sõdurite laulu" kuulasin ma esimest korda. Laulu patriotism on tugevasti romantiseeritud, nagu Tubina põlvkonna heliloojate tavaliselt (osalts on "süüdi" ka sõnad). Kuid see on väga efektne ja peen laul, kus rohkesti kontraste ja baritonisoolosid, mida esitas Aleksander Sarapuu. Eriti meeldis mulle ühe meie parema pianisti Andres Paasi karge klaveripartii, mille väljendusrikkad üleminekud olid üldise psüühilise seisundi lakmuspaberiks. Niisama efektne oli Veljo Tõnmise "Kaitse, jumal, sõja eest!" tam-tami (Margus Vaht) ja sosistamisega lõpus.

Narva Linna Sümfooniaorkester oli kõigile muusikaarmastajatele meeldiv üllatus, hea kõlaga, mis oli kuuldav esimestest helidest. Tema dirigent Anatoli Štšura on andekas, hea stiili- ja vormitunnetusega mees, kes oma dirigendile sobivate kätega suudab orkestrile edasi anda oma soovid kõigis detailides. Ta on ka romantiline dirigent selle sõna parimas mõttes. H.Elleri "Kodumaise viisi" seade keelpillidele kõlas orkestrilt tema käe all ekspressiivselt, iga noot oli informatsioonitihed.

Villem Kapi "Põhjarannik" Narva orkestri ja Rahvusmeeskoori ühisesituses kujunes noore dirigendi tõeliseks triumfiks. Seda teost on

praegu dirigeerida üldse raske: peab sisse elama umbes 40 aasta taguse aja õhkkonda ja lähtuma seejuures oma muusikatunnetusest. See õnnestub harva. Ma ei tea, kuidas see juhtus, aga Štšural tuli see täielikult välja. Ma pole ammu kuulnud selle teose nii head esitust: tempode, pillide, kõlade ideaalne vahekorid, orkestri ja koori mõistetatud vastastikune mõjutamine jne. Ning Štšura peamine saavutus: sõnades väljendamatult seegmine vabaduse tunne.

Viimasena kõlas Eesti Rahvusmeeskoori ja Narva Linna Sümfooniaorkestri esituses esmakordselt Urmas Sisaski "Reekviem Eesti vabaduse eest langenute mälestuseks" op. 67, dirigeerimas Aivo Välja. See pole vaimulik teos: tekstis on kasutatud peale palve "Kyrie eleison" G.Kivistiku ja H.Visnapuu luulet ja F.Saebelmanni laulu "Helde isa taeva sees", mis muutus loo kulminatsiooniks. Arvatavasti pidi see autori kavatsuse kohaselt kõlama kogu saali esituses - kuulajatele olid antud kätte lehekese nootide ja sõnadega ja dirigent pöördus vastavas kohas näoga rahva poole.

Reekviemi helikeel on traditsiooniline ning antud juhul õigustatult: tuli tagada ühtsus Saebelmanni lauluga. Vorm on leidlik: temaatiline materjal seegmises suguluses, areng orgaaniline. Sisask tunneb hästi vokaali - solistidele Mati Turile ja Mart Mikule oli antud võimalus näidata oma hääle ilu ja ekspressiivsust. Dirigent juhatas pigem osavalt kui hingestatult. Kuid ma ei julge seda kinnitada 100-protsendilisel: uute teoste puhul ei tea kunagi, mis lähtub muusikast, mis interpretatsioonist.

Muljeid kokku võttes: Eesti Rahvusmeeskoor saavutas hea kooskõla Narva Linnaorkestriga ning viimase noor juht on väga perspektiivne.

Veljo Tormise "range stiil"

I

Käesolev artikkel on pühendatud Veljo Tormise loomingu viimasele perioodile. Õigupoolest puudub (erinevalt näiteks Pärdi omast) Tormise loomingu range jagunemine perioodideks; selget piiri nende vahel ei ole; muusika uut kvaliteeti võib märgata ainult palju hiljem. Eelmine periood Tormise loomingu algas u. 1964. aastal ja kestis 1989.-1990. aastani. Sel ajal lõpeb "rahvalaulude ümberütlemine" (H. Tauk)¹; helilooja enda stiil ei erine rahvaloomingu omast.² Tema väljendusviis on kõrgemal määral rahvuslik.³ Kujundite areng toimub põhiliselt horisontaalil ja baseerub kontrastil ja materjali töötlemisel, millega see meenutab sümfonismi.⁴ Aja tunnetamises ühinevad absoluutne "mütoloogiline" aeg, mida iseloomustavad kõigepealt materjali kordused, ning dünaamiline "klassikaline" aeg, millele on omane spiraalne areng.⁵ Faktuur jaguneb temaatiliseks materjaliks ja fooniks, millest viimane võib olla esitatud väljapeetud noodi, kooskõla või meloodilise ostinaatse figuratsiooniga või nende kombinatsiooniga.⁶ Häälte liikumine baseerub klassikalistel põhimõtetel. Tormise loomingu hõlmab sel ajal kõik žanrid, mis on seotud sõnaga (koorilaul, kantaat, oratoorium, vaba arenguga koorisuurvorm orkestriga, ooper, ballettkantaat, vokaalsükkel jne.).

Illustratsiooniks võime vaadelda ooperit "Luigelend" (1964), kus arengu kõik põhijooned olid juba olemas. Ooper baseerub mitmetel opositsioonidel, mis viiakse järjekindlalt läbi kogu teose vältel. Need on kiire ja aeglase liikumise, laulu ja kõne, instrumentaalse ja vokaalse aluse vastandamine. Ooperis on vastandatud intonatsioonide sfäärid, mis on seotud Virve ja Modelli kujudega; Kunstnik, ooperi peakangelane, rabeleb nende vahel. See tõttu töödeldakse muusikalist materjali väga aktiivselt, sümfooniline areng moodustab spiraali "tees - antitees - süntees". Vastandamise objektid võivad olla teised (näiteks opositsioon naishääled - meeshääled "Eesti kalendrilauludes"), kuid areng on Tormisel põhimõtteliselt sama ka "Raua needmises" või hiiglastsüklis "Unustatud rahvad", "Eesti ballaadides" või "Kalevala XVII runos".

Uuel loominguilisel perioodil puuduvad kõik need seaduspärasused. Tormise loomingu pilt on kardinaalselt muutunud. Alates 1989. a. komponeerib Tormis originaalteosed ainult koorile või vokaalansamblile (teistele koosseisudele on loodud ainult vanade teoste uued seaded, näiteks "Kurvameelsete laulude" variant keelpilliorkestriga). Süvenenud on ka tema vajumine rahvalaulu stiili - iga noot Tormise teostes on praegu praktiliselt informatiivne nagu rahvalauluski. Kogu faktuur on temaatiline; foon, kus ta säilib, on tuletatud meloodilisest materjalist. Põhiareng toimub vertikaalil; suurt rolli mängib kontrapunkt. Sümfonism on kadunud; selle asemele on tekkinud omapärane "range stiil", kus iga intervall on täpselt arvestatud. Puudub ka spiraalne areng, ajatajumine on muutunud "klassikalise" aja tajumisvormi kohale (kui kasutada T. Koloskova terminoloogiat), ilmub "baroklik" vorm, selle pikaajalise olemisega ühes afektiseisundis. Kadusid ka klassikalised põhimõtted häälte liikumise - esineb rohkesti ristamisi, liikumist paralleelsetes kvartides, kvintides, oktaavides, sekstakordides, kolmkõlades, isegi vähendatud septakordides

ühes suunas, sageli ilma orelpunktita. Tõsi küll, nn "lindiharmoniaad" esinesid Tormise loomingu ka varem, kuid praegu on harmooniline koosseis muutunud ja meenutab pigem foburdooni; värvilised nüüdisaegsed harmooniaad, mis olid võimalikud näiteks "Eesti kalendrilauludes" (klastrid jne), on selles stiilis praktiliselt võimatud. See ei tähenda, et Tormis väldib viimasel ajal teravaid intervalle; tema partituurides me võime leida väikesi sekundeid, vähendatud või suurendatud priime (oktaave), kuid need võivad tekkida ainult häälte liikumise tulemusena. Vaatleme Tormise uue perioodi loomingu üksikasjalikult.

II

Tormise viimase perioodi teosed on sisuliselt seotud eelmise perioodiga. Suur osa on rahvalaulude töötlustel. Siin paistab välja tsükkel lastekoorile "Soome-ugri maastikud" (1994). Tsükklis on 15 laulu, mis lähevad *attaca* soome-ugri rahvaste kõikides keeltes; mõnes mõttes meenutab selle teose idee tsükli "Unustatud rahvad" kavatsust. Nii siin kui ka lauludes "Viru lugu" (1995) ja "Kuked-kanad" (1997) segakoorile ning "Jõulud tulevad" (1996) meeskoorile, on juba kasutatud folkloorse materjali töötlemise uusi võtteid. Veel rohkem võib seda öelda monumentaalse teose "Teelahkmel" kohta, mis baseerub katkendil vene böliinast "Ilja Murometsi kolm sõitu" ja on seotud surma teemaga.

Kolm suurt teost on loodud tekstidele "Kalevalast", nendest on kaks ladinakeelsele ja üks ingliskeelsele tõlkele (originaalteksti ei ole kasutatud kordagi). Need on "Kullervo's message" ("Kullervo sõnum", 1994), "Incantatio maris aestuosi" ("Tormise mere loits", 1996) ja "Sampo cuditur" ("Sampo tagumine", 1997). Koos hõlmavad nad "mütoloogilise" inimese kogu maailma: loodust, armastuse ja surma teemasid ja - Sampo kujundi kaudu - kõiki inimtegevuse sfääre: tööd (kütimist, põlluharimist, loomakasvatust, käsitööd), kaubandust ja puhkust. Viimases teoses on kasutatud - üksainus kord aastatel 1989-1998! - ka löökpile (alasi ja palk-trumm), mis mängivad siin pigem illustratiivset rolli. Kõik "Kalevala"-ainelised teosed on sügavalt filosoofilised.

Folklooriga on seotud mõtisklused Eesti saatusest. Süngel on laul "Nägemus Eestist" meeskoorile (J. Liivi sõnad, 1989/1991). Siin mureseb Tormis veel Eesti vabaduse pärast. Laulus "Eestirahva erakonnamäng 1990" meeskoorile ja naisansamblile näeb helilooja ette tulevasti eesti demokraatia hädasid. Mõnes mõttes on see laul Tormise nõukogudevastaste "laulukeste" otsene järglane. Teos põhineb folkloorisel materjalil, kõik süüdistused on siin antud väga üldistatud kujul ning selle ironia ei ole vananenud ka praegu. (Tol ajal olid Tormise kujundid üldse sageli seotud poliitikaga. Nii on ülalmainitud böliina "Teelahkmel" loodud ajal, kui Jeltsin oli valitud Venemaa presidendiks. Soovi korral võib ka siin näha Venemaa tuleviku ennustust.) Laul "Meelespea" (1993) segakoorile on pühendatud Gustav Ernesaksa mälestusele. See on väga ilus ja meenutab rahvalaule, siin siteerib Tormis G. Ernesaksa laule "Meelespea" ja "Mu isamaa on minu arm". Laul "Tõmbetuul" meeskoorile (1993, H. Visnapuu sõnad) on pühendatud Arvo Ratasessa mälestuseks. Kuid erinevalt "Meelespeast" on selle kujundid üldistatumad; oma meeleolust on see lähedane

laulule "Nägemus Eestist".

Suurt tähelepanu osutab Tormis surma ja armastuse kui inimkeksistentsi põhitsemadele. Surmaga on otseselt või kaudselt seotud juba mainitud laulud "Teelahkmel", "Kullervo sõnum", "Meelespea", "Tõmbetuul". Kõik need on intensiivse arenguga vokaalsuurvormid. Seda nimekirja täiendab suurepärase ballaad "Piiskop ja pagan" solistidele ja meeskoorile (1992/1995), mis on loodud keskaegse sekventsia ja runolaulu põhjal. Teos jutustab Briti saadiku, kristliku misjonäri piiskopi Henry surmast soome talupoja käe läbi 1158. a. talvel Turu lähedal. See teos on Tormise viimase perioodi üks parimaid saavutusi, ideaalne oma vormilt, väljendusrikkas ja läbitunnetatud. Teine ballaad meeskoorile, "Araandja lugu" (E. Leino sõnad, 1989), jutustab reeturist, kes andis vaenlasele välja kogu oma küla ja lõppude lõpuks poos end üles; selle muusika on traagiline ja karm.

Laule armastusest ei ole nii rohkesti. "Sinikka laul" sopranile ja segakoorile (E. Leino, 1991) räägib inimesest, kes kardab armastuse pärast. See hirm on edasi antud väga elavalt. Kuulmise järgi ei saa vältida tunnet, et siin on kõigepealt edasi antud tolle aja poliitiline õhkond vene dessandi jm. ootamisega. Vokaalsükkel "Kaks laulu Ernst Enno sõnadele" segakoorile (1998) on helge lüüriline oopus.

III

Uue perioodi stiil on Tormisel kujunenud järk-järgult. Me võime jälgida, kuidas see tekkis. Nii on "Sinikka laulus" veel olemas selge foon. Tõsi küll, T. Koloskova reeglitele see ei allu - fooni moodustavad siin ostinaatsed liikumised paralleelsetes tertsides orelpunktil. Teema kõlab esialgu ühehäälselt, ja me võime veenduda, et intonatsiooniliselt on foon tuletatud teemast. Teise perioodi "täielik" faktuur ilmub ainult teisest kuplest alates, kus teema on esitatud kaanoni kujul /näide 1/

Edaspidises arengus kasvavad foonist välja paralleelsed akordid, mis liiguvad nii samas kui ka vastupidises suunas eri intervallides ja rütmilised nihetega, teemat aga arendatakse vertikaalse kontrapunkti abil ja viiakse läbi akordides kooskõlas foburdooni seadustega.

Umbes samasugune on areng böliinas "Teelahkmel". See algab pika noodiga, mida esialgu kasutatakse tüüpilise fooni funktsioonina. Järk-järgult muutub see foon kahe-, kolme-, nelja-, viiehäälses; need tuletatud akordid hakkavad liikuma paralleelselt ja hõivavad kogu koorilatuuse. Kulminatsioonis aga tuleb see materjal esiplaanile ja me saame aru, et see on lihtsalt teine teema, mida arendatakse sama põhimõtte järgi (vertikaalses kontrapunktis) kui böliina põhilist temaatilist materjali. Kui me võrdleme "Teelahkmel" "Põhja-vene böliinaga" (1976), märkame veel ühte Tormise uue stiili omadust. Nimelt puudub selles töötuses juba absoluutselt allhääleline polüfoonia, mida "Põhja-vene böliinas" oli veel palju. "Teelahkmel" on selles mõttes lähedasem ühehäälsel originaalile - ramplissaaž on kadunud.

Kuid peab ütlema, et isegi niisugune foon ei ole tüüpiline Tormise viimase perioodi loomingu jaoks. Tavaliselt fooni pikk noot (kooskõla) kujutab endast ette temaatilist materjali pikendatud viimast nooti (kooskõla). /näide 2/ Foon-figuratsioon aga praktiliselt kaob; selle funktsiooni täidab põhitematism suurendatud kujul, pöördel jne.

1. Sinikka laul, tt. 23-28

S. solo
pilvi kuumyli kuul-kee

S. I
pp
pilvi kuumyli kuul-kee.

S. II
pp
pil-vi kuumyli kuul-kee

A.
T.
B.

2. "Meeles pea", tt. 8-13

S. A.
kes mind kuul-kee

T. B.
kes mind kuul-kee

Mee - les - pea,

kes mind kuul-kee

Mee - les -

IV

Uue perioodi esimeseks küpseks teoseks võib pidada laulu "Eesti rahva erakonnamäng 1990". Nagu oli juba öeldud, see on laul poliitilise suunitlusega, mille temaatiliseks materjaliks rahvalaulud. Kõik nad on võetud raamatust "Eesti uemad laulumängud II"⁷ ja tsiteeritud ülimalt täpsusega (omalt poolt lisab helilooja kohati ainult pause, mis reguleerivad kõla vertikaalil). Eesti rahvast iseloomustab naisansambel, kes ostinaatselt kordab laulu "Mu isamaa armas". Ülejäänud laulud iseloomustavad tolle aja põhilisi poliitilisi liikumisi - "Interliikumist", "Rahvarinnet",

"Eesti kongressi" ja Väliseestlaste parteid. Mõned portreedest on antud selgemini, mõned üldistatumalt. Esialgu iga portreed "eksponeeritakse", siis laulavad kõik korraga. Põhivahendiks on siin kontrastne polüfoonia, kooskõlad on rangelt koordineeritud vertikaalil. /näide 3/

Nagu oli juba öeldud, muutuvad aastatel 1989-98 üksikud hääled Tormise muusikas iseseisvamaks. Isegi faktuuri, mis kõlab nagu täpne kordus, eelistab Tormis praegu anda vertikaalse polüfoonia kujul, st kordamisel kõlavad samad meloodiad teistes hääletes. /näide 4/ Endastmõistetavalt mängib nüüd polüfoonia Tormise loomingus suurt rolli. Väga sageli on kasutatud imitatsioonilise polüfoonia eri liike (vt. näide 2). Tavaliselt on Tormise teemade polüfooniilised muudatused antud eri kujul. Nii laulus "Meelespea" viiakse sama materjali läbi ka kaanonis sisseastumisega 2/4, peale selle on see antud ka homofoonilises kujus (vt. näide 6). Laulus "Mere rannal" (nr. 14 tsüklist "Soome-ugri maastikud") käib rahvalaulu materjal allhäälelise polüfoonia kujul, kahes kahehäälses kaanonis (kvindis ja kvardis) ning kolmehäälses kaanonis (oktaavis). Niisugused arenguskeemid on tüüpilised. Sageli

kasutatakse materjali koos selle variantidega. Näiteks kõlab teoses "Kullervo sõnum" põhiteema koos selle pöördega; hiljem astub see sisse ka suurendatud kujul.

Tavaliselt eelistab Tormis praegu "paksu" polüfooniat, kus on kinni 4 häält või rohkem. Laulus "Kuked-kanad" on kasutatud neljahääline topeltkaanon inversioonis, kus materjali pöörded täidavad rahvalaulu põhikuju suhtes fooni funktsiooni. Heaks näiteks on ka 8-hääline topeltkaanon teosest "Incantatio maris aestuosi", kus teises läbiviimises muutub intervall (selle võtte kunstiülesandeks on tormise mere maastiku loomine). /näide 5/

Aja sisseastumise muutmised Tormise imitatsioonilises polüfoonias mängivad praegu sama rolli, mis fooni tihendamised ja hõrendamised eelmises perioodis.

Puhtvertikaalset kontrapunkti kasutab Tormis harvemini, kui mitte arvestada juhtumeid, kus ümberjaotatud materjal kõlab samamoodi, nagu näites 4. Kuid ka seda me võime leida. Nii on laulus "Kuulmata kuskil kumiseb kodu" (nr. 2 tsüklist "Kaks laulu Ernst Enno sõnadele") sama materjal antud hääle eri kombinatsioonides, mis üheaegselt aitab muuta koloriiti ja säilitada tasakaalu; see loob kordumatu lüüriilise meeleolu.

(Järgneb. Näited 3-5 järgmises numbris)

1 H. Taak. Veljo Tormis, in Kuus cesti tänase muusika loojat. Tallinn, 1970, lk. 140.

2 Selle asjaolu matemaatilist tõestust vt. J. Soonvaldi artiklist "Üleliidulisel premeeritud kantaadi "Lenini sõnad" lahtimõtetes muusika-matemaatilise teooria põhjal". Käsikiri (Teatri- ja Muusikamuuseumis)

3 Vt. Mark Rais. Narodnoi sifonizm Veljo Tormisa. Sovetskaja Muzõka

1991, N. 2, str. 8-13.

4 M. Rais, op. cit.

5 Vt. T. Koloskova. Tormis, rahvalaul ja aja tajumise vormid. TMK, 1990, nr. 2, lk. 17-23.

6 Samas.

7 Eesti uemad laulumängud II (koost. I. Rütteil). Tallinn, 1983, lk. 405 jj.

Kuidas korraldada tänapäevaseid laulupidusid?

Diskussiooni lühendatud protokoll

Laulupidude korraldamise üle mõtteid vahetama kogunes 24.novembril 8 inimest. Neist olid pensionär **NAIMA KASAK (NK)** ja H.T. Meelelahutus AS direktor, lavastaja **ANTS MATIISEN (AM)** varem selles küsimuses Muusikalehe veergudel sõna võtnud. Osalesid veel RAMi administraator **ÜLO KRIGUL (ÜK)**, Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutuse juhataja **ILMAR MOSS (IM)**, puhkpilliorkestrite dirigent **AAVO OTS (AO)**, Eesti Raadio nõunik, kultuuriuringuid teinud sotsioloog **KERSTI RAUDAM (KR)** ja RAMi peadirigent, Eesti Kooriühingu esimees **ANTS SOOTS (AS)**. Vestlust juhtis Muusikalehe poolt **HERBERT VAINU (HV)**. Diskussioon kestis üle kahe tunni.

Kas viia läbi küsitlusi?

HV: Kõigile teile on varem kätte jagatud Muusikalehes laulupidude korraldamise küsimuses ilmunud artiklite koopiad. Loodan, et olete nendega tutvunud. Mitmed kutsutud ja tulla lubanud inimesed pole kahjuks kohal. Eri Klas ja Hirvo Surva teatasid, et neid on maha murdnud gripilaine, osa inimeste kohta puuduvad andmed. Kohal pole kahjuks ka omapärase vaatenurga esitanud Peeter Sauli. Tema üks mõte on, et laulupeo õnnestumiseks tuleb enne läbi viia sotsioloogiline uurimine. Kuidas kokkutulnud ka sellesse suhtuvad, ma arvan, et otstarbekas on ära kuulata sellega tegelnud Kersti Raudami seisukoht.

KR: Ma olen Eesti Raadios auditooriumi uuringutega aastaid tegelnud, praegu on see osaliselt finantspõhjustel katkenud. Minu teada pole Eestis viimase 10 aasta jooksul läbi viidud ühtegi põhjalikku kultuuriuringut, et me üldse saaksime teada, mida inimesed neist asjadest arvavad, millised on nende hoiakud, soovid, huvid. Meil on vähemalt olemas kogemused.

Omaval ajal kooris laulnuna ja paljudel laulupidudel käinuna arvan, et laulupidu on esmajoones lauljate pidu - pealtvaatajad on teisejärgulised- ja pidu tuleb korraldada nii, et lauljatel on hea olla. Eelkõige tuleks nähtavasti läbi viia küsitlus lauljate hulgas. Seda oleks võimalik teha väga odavalt. Kui kõik kollektiivi liikmed, mitte ainult juhid, vastaksid küsimustele, võiks saada korraliku andmebaasi.

Mis puutub aga laiemasse küsitlemisse - pealegi on see väga kulukas ja rahva arvamust niisuguste asjade otsustamisel ei pea ma otstarbekaks küsida -, suhtun ma sellesse pessimistlikult, tulemused võivad olla laulupidude korraldajate jaoks kurvad. Osa põhjusi, miks inimesed tulid nõukogude ajal laulupeole, on paljuski ära langenud. Meil tuleks praegu laulupidude traditsiooni ülal hoida, seda mitte katkeda lasta, kasvõi sundkorras, et aegade muutudes seda edasi arendada.

IM: Toetan seisukohta, et laulupidu on esmajoones lauljate pidu.

HV: Mis Te arvate hr.Sauli ettepanekust, et võiks olla kasvõi osaliselt lauljate ja pealtvaatajate ühislaulmist pidumeeleolus?

KR: Minu maitse see päris pole. Kuid vahelduseks võiks ka nii olla, et distantsi lauljate ja pealtvaatajate vahel vähendada. See on tõepoolest väga vajalik.

Pealegi arvestagem heli kvaliteeti lauluväljakul. Rahvas liigub pingiridade vahel ja kuuldavus tagapool on päris kehv. Ka šašlõki-küpsetamise kohad otse lauluväljaku kõrvale ei sobi.

AM: Laulupidude traditsioon on väga vana ja radikaalseid muutusi pole vaja. Aga sobiv oleks siiski suurendada vaatamängulist osa, midagi juurde anda. Mikk Mikiver püüdis seda ühel laulupeol teha vahetektide lugemisega, aga sellest üksi on vähe.

NK: Ma arvan ka, et laulupidude vana traditsioon peaks jätkuma, aga vaatamängulisust peaks tulema juurde. Minu arvates pole praegu vähenenud ei laulurõõm ega ka pealtvaatajate kaasaelamine.

Seda näitas möödunud suvine Tartu segakooride laulupidu.

AM: Igav aeg kuulaja jaoks on kooride vahetused.

IM: See kestab vaid 3-4 minutit. Ja seda 18-tuhandelise koori puhul.

AM: See on füüsiline aeg. Aga psüühiliselt tundub see pikana.

NK: Seda saab vähendada mitmet moodi: naised tulevad, mehed laulavad näiteks. Ühel Viljandi laulupeol kutsus Gustav Ernesaks edukalt

rahva kaasa laulma.

HV: Me kutsusime siia ka Peeter Laursoni Võrust. Ta lubas, aga teda pole tulnud. Tal on suuri positiivseid kogemusi rahva

kaasatõmbamisel suurtele muusikaüritustele. Aga ka negatiivseid. Sel suvel oli tal Tamula üritusel laserluik, mis läks maksuma pool miljonit, aga kukkus kehv välja. Teie, hr.Matiisen, olete teinud mitmeid ettepanekuid laulupidude atraktiivsuse tõstmiseks. Mis need võiksid maksta minna?

AM: Mina kasutaksin odavamaid vahendeid. Näiteks suuri videoekraane, millel võiks kasvõi kujutada Gustav Ernesaksa üldtuntud laulu juhatamas.

IM: Me murrame lahtisest uksest sisse. Ma räägin hiljem neist ekraanidest.

ÜK: Aga kas selline mehaaniline videodirigent on ikka omal kohal? Õhkkond võib ju olla hoopis teine kui sel ajal, kui dirigent on filmitud?

IM: Mitte kogu laulu ei peaks juhatama filmitud Gustav Ernesaks. Küsimus on selles, et tuua tema või ükskõik millise laulu autor natukeseks kaardrisse.

AM: Kas alguses või lõpus?

IM: Siis tuleb keegi kolmas, kes ütleb, et peab olema keskel ja asi tuleb panna rahvahäaletusele.

HV: See on, arvestades praegust meedia vaikumist laulupidudest - võib-olla pole ka küllalt põhjalikult kõiki lehti jälginud - üpris hüpoteetiline. Aga kas ei vääri küsimus, mismoodi tuleb teha see eesti rahva omamoodi firmamärk - laulupidu - diskuteerimist mitte ainult dirigentide ja teiste korraldajate hulgas? Ma ei ole leidnud, et konkurss korraldamisest oleks leidnud laialdast kajastamist ajakirjanduses.

IM: Siin on kaks põhjust. Ajakirjandus ei ole praegu niisuguse küsimuse arutamise lembene. Kui me korraldame pressikonverentsi, siis ei tule kedagi kohale.

HV: Muusikaleht tuleks küll, aga teda pole kunagi kutsutud.

IM: Teine asi, kas sellest, mis laulupeol tuleb, peab üldse ette rääkima, kas selle üle peab vaidlema. Kui me vaidlema hakkame, on 30 tuhande laulupeole pürgija hulgas vähemalt 15 000 erinevat arvamust.

Seekordse üldjuhi seisukoht

AS: Ma räägiksin natuke järgmise laulupeo olemusest. Arvan, et rahva küsitlemine ja statistilise enamuse loomine on väär. Et rahvas on praegu ignorantne ja seepärast jääb laulupeo korraldamine mingi grupi nägemuseks. Kõige lahjem variant on liiga kollektiivne loomine, siis oleksid kõik laulupeod ühte nägu. Kui üks variant ei ole meeldinud, tuleb teine grupp ja teeb teistmoodi.

Ma olen sügavalt seda meelt, et laulupidu on konservatiivne nähtus ja tema unikaalsus seisab selles, mis vaimuses ta 1869.a. püsti pandi. Kui me hakkaksime palju ümber

Kersti Raudam

kujundama, tähendaks see, et hakkaksime võistleva maailma paljude festivalidega ja püüaksime jõuda maailmatasandile, mis oleks meie unikaalsele nähtusele kahjulik. Heas mõttes arhailisus peab jääma.

Laulupeo suurim väärtus on see, et laul ise peab ennast suureks tegema ja selleks peab seal ümbert ära võtma muud butafooriumi. Ma olen nõus, et atraktiivsust tuleb suurendada, ainult see kõik peab olema teatud piirides, et kõik muu laulu ümber ei osutuks tähtsamaks.

Küll aga peame tehnilistelt lahendustelt (helivõimendus, ekraan jne.) kiirustama maailmakogemusele järele, laulupeo unikaalne sisu peab jõudma iga kuulaja-vaatajani, teda ei tohi alahinnata.

Siin oli juttu à la Horoskoop laulude lülitamisest laulupeo sisse. Ma pean seda ohtlikuks. See on mõeldav siis, kui muusikute pidu kasvab üle rahvapeoks, aga minu arvates ei tohiks selliseid laule lülitada laulupeo kava vahele.

1999.a. laulupidu lähtub põhimõtetest, millele praegune laulupeo muusikatoimkond hakkas oma kava üles ehitama. Esimene päev algab ühendkoorige kõigile. Sellele järgneb vokaal-sümfooniliste teoste kontserti ühendatud sümfooniaorkestrid ja valikkoorid - umbes 800 lauljat-, mis ühendavad endas Eesti olemasolevaid professionaalseid ja harrastuskoore-, esitavad repertuaari, mis on ainult neile jõukohane.

Me arvame, et kahel päeval demonstreerida kõigile lauljatele jõukohast eesti kooriloomingut on pisut ühekülgne. Vokaalsümfoonilise osa kunstiline juht on Arvo Volmer ja me oleme püüdnud aktsepteerida kõiki tema mõtteavaldusi, sedagi, et meie laupeo väliskülalistel oleks seal aratundmisrõõmu - Verdit jne.

Teine päev on laulupidu konservatiivses mõttes, kus umbes pool on klassikaline koorilooming ja igal põlvkonnal on midagi talle lähedast. Teadlikult on kava koostatud vaid eesti muusikast. Pool kavast on tänapäevasema helikeelega või otse tellitud teosed. Seejuures oleme olnud küllalt ettevaatlikud, sest koorimuusika inspireerib praegu väheseid heliloojaid.

HV: Selline oli ka Läti tänavuse laulupeo kogemus.

AS: Paljud heliloojad ütlesid ära, arvates, et luua uut laulupeole sobivat teost on neile raske.

Meie arvates on ühendkoor kõige laulupeolikum koor, siin me püüame vältida igasuguseid eksperimente. Tahame võimalikult palju esitada à capella laule, saateid vaid mudilas- ja lastekooride puhul.

Mitmed laulud on seotud Kalevipoja-motiiviga, silmas on peetud vaimust, mis seal tuleneb. Kuid ei saa ka ainult sellele laulupidu üles ehitada. Leidsime, et on vaja mõnevõrra distantseeruda vaimulikust ja rõhutatult isamaalisest muusikast. See on devalveerunud ja seda praegu natuke võltsilt taastada oleks halb.

Päris lõpp on paika panemata. Veel seisab ees põhjapanev arutelu laulupeo stsenaaristi Ülo Vilimaaga.

(Paljud üksikasjad A.Sootsi põhjalikus sõnavõtus on sellest lühiprotoollist välja jäetud.)

Ajakirjandus saab siunata

HV: Aitäh hr. Sootsile põhjaliku sõnavõtu eest. Me oleme vast kõik temaga sama meelt, et laulupeo valmistab ette kindel toimkond oma nägemuse kohaselt. Teine asi on, et selle ettevalmistuse eel ju käigus on kasulik laialdane diskussioon, kus öeldakse välja vägagi erinevad seisukohad. Osa neist võivad olla vastuolus korraldajate nägemustega. Võib olla aga ka selliseid kasulikke ja huvitavaid mõtteid, millega korraldajad on põhimõtteliselt nõus, kuid mille peale nad ise ei tule.

Mida rohkem mõtteid, seda rohkem valikuvõimalusi. Arvan, et selles liinis on võimalik veel liikuda 1999.aasta laulupidu ette valmistades, edasi veelgi rohkem. Tundub, et seda laialdast arutelu on siiski olnud vähe.

ÜK: Oma tegevuse kajastamisel peab ise aktiivne olema. Võtame või Avatud Eesti Fondi, kelle tegevusest peaaegu iga päev midagi jõuab massimeediasse, ning mitte ainult meediapoolse huvi, vaid ka fondi enda aktiivse tegevuse tulemusel. Tundub, et laulupeo ettevalmistamise kajastamise osas on see töö olnud nõrgem.

AM: Toon värske näite. Meekoor tuli praegu Riist. Võiks olla lühiteade sellest kõigest ja et lauldi ka tulevase laulupeo repertuaaris olevaid laule.

AS: Ma saan sellest mõttest aru ja osaliselt nõustungin. Aga kui ma kuulen raadiost, kuidas mõni kultuurikandja end paatoslikult eksponeerib, siis paneb see muigama. Vägisi tehtud asi ei ole hea asi!

NK: Eesti rahvas on koorirahvas. Aga kas Te olete kuulnud Eesti Televisioonis mingit saadet, mis jutustab sellest, kuidas koorid elavad. Estradi on palju, ka tõsisest muusikast, aga kooridest väga vähe.

AS: Nüüd ma räägin Eesti Kooriühingu sildi all. Meil on olnud kokkusaamisi raadio ja televisiooni rahvaga. On toimunud teatud seisukohtade lähenemine. Raadios saime me käima panna oma saate. Televisioonile tegime koos kalkultatsiooniga ettepaneku anda igas kuus eetrisse 20- minutilise koori- kultuuriteemalise saate, kus on juttu laulupidudest, edukamatest kontsertkoorigest, uudised. Kahjuks on see kiri peadirektorile jäänud vastusetu. Ka teiste TV juhtidega rääkimine pole andnud tulemusi.

Oleme saatnud ka palju infot toimunud ja tulevatest sündmustest. Tulu on ehk veidi olnud, aga asjad liiguvad visalt

IM: Öeldakse väga lihtsalt ja professionaalses keeles: see sündmus ei ületa uudise künnist.

NK: Tuleb nende inimestega rohkem rääkida, nad on ju avatud inimesed.

AM: Uudis peab olema muidugi huvitavalt kirjutatud, näiteks juubelikontserdi puhul mingi strihhiga juubilari või esineja elust.

KR: Telegraafiagentuuridest on minu tähelepanekul kultuurilembelisem ETA. Ajalehed vast peale Sirbi otse ei võta laulupeoteemalisi uudiseid sisse, ütlevad, et

need ei müü. Asi on läinud jõhkraks. Eesti Raadio siiski võtab, ta on avalik-õiguslik. Ta peab seda tegema ka, kui see toimetajat ei huvita.

Aga on vaja, et selliseid saateid teeksid inimesed, kes tunnevad hästi oma eriala ja on ka hea sulega. Teisalt ma tean, kui palju tähelepanu pööratakse spordile ja mitte ainult tippspordile. Igat eesti noort, kes on midagi saavutanud, märgitakse nimepidi aru, ajalehte püütakse panna foto.

HV: Siin on tõepoolest tegemist kääridega. Kui palju on juttu Erki Noolest, kes

tõusis sel aastal Euroopa paremuselt viiendaks sportlaseks. Aga seda, et Ellerhein kuulub ainsa lastekoorina Euroopa viie parima amatöörkoori hulka, kes mullu erinevatel konkurssidel said *Grand Prix* ja kes selle alusel kutsuti suvel viiekesi esinema Itaaliasse, ei tea isegi hästi inimesed Kooriühingust. Ka meie kuulsime sellest liiga hilja ja vastav lugu tuleb alles M u u s i k a l e h e detsembrinumbris.

IM: Muide, 1.novembrist tegutseb meil pressiesindajana teile kõigile tuntud Age Raa. Arvame, et asi läheb nüüd paremini käima.

HV: Me oleme nüüd vist liialt takerdunud kurtmisse ajakirjanduse üle. Siia lubasid tulla ka härrad

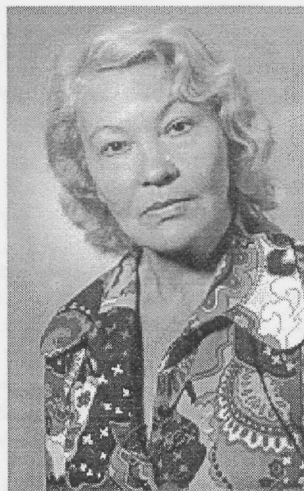
Laurson ja Kiviberg, kes sel suvel saavutasid oma muusikaüritustega arvestatava kuulajaskonna, resonantsi. Kahjuks neid siin pole. Muidugi ei saa nende kogemusi otse laulupeole üle kanda. Aga nähtavasti oleks midagi kõrva taha panna.

ÜK: Kiviberg on väga karismaatiline isikus, kes juba oma olekuga tõmbab massid kaasa. Seda momenti tuleks arvestada ka teiste suurte muusikaürituste organiseerimisel.

HV: Aga Sakalast võis ka lugeda seda, kuidas ta festivali sotsioloogiliselt ette valmistas, palju pühendas tähelepanu reklaamile jne.

(Järgneb.)

Lindilt kirjutas arutelu maha, lühendas ja monteeris
Herbert Vainu

Naima Kasak

Ants Soots

Orelit uisapäisa remonti andes võib kõigest ilma jääda!

Üks orel Eestis on hävimas. Juba 10 aastat kestab oreliremont, mida ei ole suudetud vaatamata tõsistele jõupingutustele siiani lõpuni viia. Orel on koost lahti võetud, osalt remonditud, osalt hävinenud. Üks orelimeister on vahetatud teise vastu ja ometi ei ole kindel, et orel suudetakse päästa.

Jutt on väikesest **Ilumäe kabelist** Lääne-Virumaal Palmse mõisas. Orelimeister Carl Georg Thal ehitas 1839.aastal Paides selle pilli algselt hoopis Simuna kiriku jaoks. Simunas võeti see orel maha 1866.aastal ja Ilumäele on ta toodud 1888.a.

100 aastat olid teinud oma töö ja 1987.aastaks oli orel sellises seisukorras, et seda ilma põhjaliku restaureerimiseta ei olnud võimalik enam kasutada. Kuna tolleaegsel rajoonil, millele kabel ühes sisseseadega kuulus, ega ka kohalikul kogudusel ei olnud raha kabeli korrashoidmiseks, leiti võimalus anda Ilumäe kabel Lahemaa Rahvuspargi omandisse, millele kuulus ka Palmse mõis ja vahendid mõisa ja selle juurde kuuluva korrashoidmiseks. Nii tekkis hea võimalus toetada kirikut.

1988.aasta oktoobris sõlmiti leping orelimeistri Hardo Kriisaga, kes sel ajal töötas Vabariikliku Restaureerimisvalitsuse all, Ilumäe kabeli oreli restaureerimiseks kogumaksumusega 44,6 tuhat rubla.

Pill võeti viimse pulgani lahti ja viidi osalt Rakverre, kus asus oreli töökoja. Esialgu läks kõik plaanipäraselt. Orelimeister tegi oma tööd, tellija esindajad kirjutasid teostatud tööde vastuvõtuaktidele etappide kaupa alla, ometi ei jõudnud ükski remonditud oreliosaga tagasi Ilumäele. Vastuvõtuaktidest võib lugeda, et tuulepõhjad on remonditud, valmistatud on uusi tinavilesid, puiviled on remonditud, valmistatud uus ventilaator,

voltlööts jne. Mingil põhjusel lõppes aga tellijal raha ja huvi töö jätkumise vastu kadus. Ilumäe oreli osad jäid laiali. Väike osa kirikusse, suurem osa oreli töökojast. Alles 1994.aastal tõi orelimeister kirikusse kohale esimesed remonditud oreliosad, sh oreli kapi ja tuulepõhjad.

Nüüdseks kuulub Ilumäe kabel koos oreliga EELK Ilumäe kogudusele, kes sel suvel sai annetuse oreliremondi lõpuleviimiseks. Raha kinkija seadis aga omapoolseks tingimuseks, et tööd ei saa edasi teha meister Kriisa põhjendusega, et tal ei ole aastaid olnud poolleioleva töö suhtes mingit huvi.

Kogudus palus orelimeister Kriisal tuua ära kõik tema valduses olevad Ilumäe kiriku oreli osad, et siis orel ilma temata kokku panna.

Meister tõi koguduse rahustamiseks oreli osi. Kahjuks oli Ilumäe oreli osi nende hulgas vähe. Koguduse esimehe järeleparimisele nüüd saabunud orelimeister Kriisa vastuses öeldakse, et ta sulatas Ilumäe oreli tinaviled üles, kuna need olid taastamiskõlbmatud. Puitvileid ei ole enam katusest läbisadanud vee tõttu toimunud hävinemise tagajärjel. Niiskuskahjustused on kirikus olevatel oreliosadel tõepoolest silmnähtavad, siiski mitte valdavad.

Väga raske on olla nüüd kohtumõistjaks, kellel on õigus. Remondieelsest oreli seisundist on teada vaid viimaste organistide mälestustest. Nad olid seda läbi raskust ometi kuni lahtivõtmiseni kasutanud. Kui kahjustunud olid vileid ja kui palju neid üldse oli, ei oska keegi täpselt öelda.

Koguduse poolt remondi lõpuleviijaks valitud Võrumaalt pärit orelihitajal Mihkel Ploomil on aga praeguses olukorras väga

raske, kui isegi mitte võimatu jätkata, sest pilli kohta puuduvad igasugused joonised ja muud materjalid, millede põhjal võiks tehtavat tööd nimetada selle vana oreli remondiks. Nüüd on tegemist juba uue oreli ehitamisega. Puudub 3/4 vilestikust, sh prospekti vileid, ventiilid, manuaalklaviatuur, suurem osa mängu-mehhanismist.

Ma ei taha siinjuures kedagi süüdistada, ei orelimeistrit töö poolelijätmises ja vilede hävitamises ega kogudust väheses huvis oma oreli vastu. Tahan lihtsalt juhtida tähelepanu sellele, mis võib juhtuda, kui oreliremondi alustamisel ei ole koostatud vastavat hetkeseisu kirjeldust ja juriidiliselt korrektset dokumentatsiooni. Ilumäe puhul see just nii oli. 1988 mingi restaureerimisleping küll koostati, praeguse ni ei ole aga seda õnnestunud leida. Lepingu olemasolu on dokumenteeritud, kuid leping ise puudub. Eesti Restauraatori arhiivist visati see minema eelmisel aastal, kui veel kehtis arhiiviseadus, mille järgi lepinguid tuli säilitada vaid seitse aastat. Omaaegse rajooni täitevkomitee esindaja on küll alla kirjutanud vähemalt kolmele restaureeritud oreliosade vastuvõtuaktile. Seega võiks oreli nõuda rajooni täitevkomiteelt - aga seda ju enam ei ole, pole seda riiki. Minu arvates ainus võimalus selle ajaloolise oreli päästmiseks oleks see, kui oreli praegune restaureerija, restaureerimise alustaja, kogudus ja sponsor läheksid omavahel kompromissile ja vana vaenu maha suruksid. Ning asuksid siis tegutsema ühiselt õilsa eesmärgi nimel - heastada aastate eest oreli tekitatud kahju, seada see ainulaadne pill jälle mängukorda, et ta võiks ustavalt edasi teenida Ilumäe kogudust ja koguduse külalisi.

Toomas Mäeväli

Küll meestena, küll naistena, kuid ikka edukalt

Möödunud suvel jäid mitmete ühetooniiliste k a v a d e g a levimusikaansamblike turneed publikupuudusel pooleli. Kuid seda häda ei tundnud eesti üks o m a n ä o l i s e m a i d ansambleid Seelikukütid, kes oskab publikut ikka millegi uuelaadsega võluda. 1998.aasta suvel eriti.

See ansambel tuli areenile ligi 12 aastat tagasi. Põlva täitevkomitee noorikud üllatasid tolleaegsel armee aastapäeval rahvarietes esinedes laulu ja pillimänguga oma mehi.

Sellele peatselt järgnenud naistepäevapeol esineti naljaviluks meesriietes ja parukates. Tragid naised ei aimanud siis, et neist saavad

Seelikukütid

meesriietes esinev ansambel Seelikukütid, kelle suved mööduvad kontserdilavadel esmajoones väikelinnades, keda kutsutakse

aina uutesse esinemispaikadesse.

Kolm neist olid varem õppinud Põlva laste muusikakoolis ja laulnud kirikukooris. Suurim kogemus on Svetlana Rohtil, kes on alustanud ansambli laulu 13-aastasena ja käinud Põlva Maarjaga esinemas ka Kreekas. Muusikakoolis oli ta õppinud viiulit ning on nüüd Seelikuküttides need kaks kogemust kokku sulatanud, esinedes nii lauljana kui ka viiuldajana. Ester Vardja mängib koolis õpitud kitarr ja lisaks nüüd ka laulab. Maiken Hass on koolis õpitud klaveri vahetanud ansambelis kontrabassi vastu. Peale nende teevad trupis kaasa Evi Viin akordionistina ja Eve Lang, kes mängib jauramit ja laulab, põhitööks aga ansambli elu ja kontsertide korraldamine.

Meesteks riietatud naiste hoogsaid laule, mis valdavalt pärit rahvaloomingust ja vanaemade laulikute, on kogu Eestis ikka hästi vastu võetud. Eriti väikelinnades, aga ka

70 aastat tagasi

Detsember 1928

3.detsembril tähistas kontserdiga Estonia kontserdisaalis oma 25.tegevusaastat tuntud laulpedagoog **Mathilde Lüdig-Sinkel**. Juubilar kandis ette suure, mitmekesise ja raske kava, kõikjal näidates oma eeskujulikult koolitatud häält ühes maitseka ja läbimõeldud ettekandekunstiga. See tuli eriti esile N.Tserepnini meeleolulistes romanssides ja M.Lüdigi südamlikes soololauludes, samuti aarias N.Rimski-Korsakovi ooperist "Jõuluöö". Rohkearvulise publiku sooja vastuvõtu osaliseks sai ka klaverisaatja Mihkel Lüdig. Aariaga Rimski-Korsakovi ooperist "Servilia" hiilgas M.Lüdig-Sinkeli õpilane Marta Rungi, teine õpilane J.Steapanov ei tulnud aga oma raske aariaga A.Dargomõzski ooperist "Näkingeid" päris rahuldavalt toime, sest tema hääle kõrged helid polnud veel täielikult välja arendatud.

16.detsembril maeti tuntud Tartu muusikategelane **H.v.Andreae**. Ta oli juhatanud Tartu Jaani koguduse ja Tartu Saksa Meestelaulu Seltsi koori, vahetevahel ka Vanemuise suviseid sümfooniakontserte, õpetanud muusikat Tartu Tütarlaste Gümnaasiumis ja Kommerts-gümnaasiumis, rääkimata saksa koolidest. Tartu Kõrgema Muusikakooli algusaastatel oli ta selle õppeasutuse õppejõud. Oodatud olid tema asjatundlikud artiklid Postimehes. Kolleegidele jäi ta meelde kui alati sõbralik ja heatujuline inimene.

Otto Hermanni 50.sünnipäev 13.detsembril möödus vaikselt. Noormeheks oli ta õppinud eraviisil Türipu ja Reinicke juures, pisut ka Peterburi Konservatooriumis prof.

Homiliuse käe all. Aastaid oli ta juhatanud muusikaetendusi ja sümfooniakontserte Estonias. Viimasel ajal aga pühendanud end heliloomingule, komponeerides sümfooniat, 5 sümfoonilist poemi, 4 orkestrisüiti, klaveripalu, soolo- ja koorilaule ning ooperi "Ilo". Tema kompositsioonilane ettevalmistus oli aga nõrk ja loomingi ei leidnud suuremat kõlapinda. Seda esitati peaaesjalikult tema autorikontsertidel. Neid korraldati aga selleks, et puuduses ja vaimuhaiguse käes vaelevale kunstnikule väikest sissetulekut võimaldada.

Jätks **F.Schuberti** 100.surma-aastapäeva tähistamine. Eesti Akadeemiline Helikunstnikkude Selts korraldas asjakohase kontserdi Estonia uues Sinises saalis, kavas suure saksa helimeistri d-moll kvartett ja oktett op.166. Kuigi esitajate hulgas olid vilunud J.Paulsen, R.Bööcke, L.Juht ning noored anded R.Milli ja H.Laan, kirjutas Päevaleht, et "ei tohiks ikkagi nii... kaudselt võtta seda asja." Tunda andis ebakindlus ja nüansside vähene läbitöötamine. Schuberti lauludega esines K.Viitol. 14.detsembril oli Schuberti õhtu ka Tartu Bürgemuses.

Viimasel sümfooniakontserdil hea eduga üles astunud **T.Savetnovskaja** andis 2.detsembril Estonia kontserdisaalis iseseisva viiuliõhtu, "kus kinnitas oma ande ja võimete kõrget kvaliteeti veel põhjalikumalt," nagu kirjutas Vaba Maa. Eriti hiilgavalt avaldus tema virtuoosus Paganini-Aueri Kapriisid a-moll ja Prokofjevi Kontserdis. Oma ja südamliku ettekande leidis A.Lemba "Armastuse poem". Külalisviitludaja esinemisele aitas palju kaasa prof. A.Lemba "väga peen ja tehniliselt meisterlik klaverimäng, mis oli suurepärase tasakaalus solistiga," nagu kirjutas A.Kasemets.

Pika ja vastutusrikka kavaga esines Tallinna Tütarlaste Kommertskooli saalis noor pianist **H.Liblik**, kes aga prof. T.Lemba arvates polnud sellise kontserdi jaoks veel küllalt küps.

Estonia kontserdisaalis hiilgas aga **Kiievi Konservatooriumi professor S.Barer**. Klaveriliteratuuri kõige raskemad asjad esitas ta mängeldes. Puuduseks oli kiisatus võtta ebaloomulikult, kohati isegi 2 korda kiirem tempo (Scarlati-Godovski A-duur Sonata).

Violetana ja Tatjana astus **Estonias** üles J.Sladkarova. Tema tublisti haritud lüürliline sopran oli meie Estonia jaoks isegi liiga suur. Märgetavaid edusamme oli teinud Alfredot ja Lenskit laulnud A.Viisimaa. Väga hea Germont oli K.Viitol ja Onegin A.Arder.

Estonias oli külas ka Napoli San-Carlo ooperiteatri tenor G.Garneromes. Kuigi "Trubaduuris" ja "Toscas" esinenud külaline ei suutnud täita kõiki lootusi, osutus ta siiski lauljaks, kelle tiseda tämbriga, eriti kõrgemas registris kõlav "tenore di forza", seega midagi meie Tenno Vironi taolist. Tema mäng ja lavaline liikumine jätsid aga mulje, nagu oleks tegemist algajaga. O.Torokoff-Tiedeberg Eleonorana oli ilmekas. Heas vormis krahv di Lunana oli A.Arder. Esimest korda oli Asuzena V.Veem-Romanova, kelle hääl oli vahepeal tunduvalt paremaks muutunud. H.Eineri Tosca oli üldjoontes korralik, kuid tunda andis tugeva temperamendi puudumine. Scarpia oli K.Viitol.

Vanemuises tuli lavale "Kolme neitsi kodu", sisuks F.Schuberti üks eluperioodi. Osades oli rakendatud noori kooriliikmeid, mistõttu mäng kaotas palju.

Viimasel jõulupühal esietendus Vanemuises Kalmani "Silva". Lavastaja E.Pöder-Roht pani siingi liigselt rõhku

välisele luksusele. Ise nimisalisena hiilgas ta pidevalt vahetatavate kostüümidega. Esietendus möödus keskmiselt, sest "Silva" oli ikkagi Vanemuise operetitripile liiga raske.

Üle ootuste hästi läks Viljandi **Ugalas** kõlama 9.detsembril etendunud Verdi "Traviata". Tõsi küll - ootused ei olnud väga suured ja kui tüki esitust n-ö "kõrgemate nõudmistele" seisukohalt vaagima hakati, selgus, et i.pilt pödes esinemispalaviku tähe all, komistusi tuli ette mujalgi. Violetat laulis ja mängis Milvi Laid suure andumusega, kuigi vahel kippusid teda segama operetliikud harjumused. **Hugo Malmsten**, keda 15 aastat hiljem kohtame nii sümpaatse Rätsep Õhuna, laulis Alfredot. Tal leiti olevat ilusatämbriline tenor, mis ühenduses väärilise lavaanniga andis lootust tulevaseks ooperijõuks kujunemiseks. Juhatas J.Vaks. Publik täitis saali viimse kohani. Milvi Laidile kingiti väike koerakutsikas.

9.detsembril sümfooniakontserdi Estonia kontserdisaalis juhatas **Riia dirigent E.Cooper**. Tema temperamendiga sobis kõige paremini avamäng Wagneri ooperile "Rienzi". Vähem mõjusid katkendid ooperist "Parsifal" ja Brahmsi sümfoonia nr.4. W.F.Bachi Orelkontserdis soeieris Tiiu Terkmann (Targamaa).

Kontserdiga Tallinna Jaani kirikus tõendas **Peeter Laja**, et ta on pillide kuningat täielikult tundma õppinud. Tal oli rohkesti head maitset registrivärvide käitsenemiseks ja virtuoosust tehniliste raskuste ületamiseks. Kindlalt esitas ta Mendelssohni c-moll Orelisonaadi ja J.S.Bachi suurejoonelise b-moll prelüüdi ja fuuga. Uudiseks oli tema ülesastumine lauljana. Selgus, et tal on meeldiv bariton, mida valitses vabalt kõikides registrites.

Mati Märtin

pealinnas. Ainult Narvas ja vanglas polevat nad olnud. On käidud esinemas ka Soomes ja

Põhja-Saksamaal, lindistatud 5 kassetti ja 2 CD-d. Alates 1990.aastast on esinetud põhiliselt

koos ansambliga MTJ, sõnalise osa eest on hoolitsenud mitmed humoristid, viimased 2 aastat tandem Luule Komissarov- Raimo Aas.

Ikka on püütud kuulajaid üllatada millegi uue ja vaimukaga. Tänavu suvel ka ümberkehastumisega isendiks, s.o. naisteks, vastavalt ka repertuaari muutes. Nalja oli laialt, kui mitmel pool ei saadud arugi, et suve üllatusansamblis Kuldsed Singid laulavad samad inimesed, keda oli tuntud Seelikuküttidena. Ka MTJ saateansambel oli selleks puhuks teisenenud, esines Chickenbandi nime all. Ühele viimasele kontserdile Tartu Vanemuise teatrilaval (täissaal, nagu tavaliselt) oli kaasatud ka lõõtsamängija Aivar Teppo.

Möödunud suvel elati üle ka autoõnnetus. Naised ise küll pääsesid ehatusega, kuid kaks pilli - akordion ja kontrabass - said kabelimatsu. "Ega me sellepärast veel pille kotti pane," ütlevad kord ühe, kord teise esineja kodus harjutavad Eesti kuulsaimad transvestiidid. Kuni lauldakse täissaalidele, tulevad ka uued ergutavad mõtted. Tuleval suvel tahetakse oma austajaid jällegi millegi uuelaadsega üllatada.

Malle Elvet

Kuldsed Singid

Lastekoor Ellerhein konkureerib täiskasvanutega

Ensemble vocal "Ars Nova Keeskemet (Ungheria)

Choir of The University of Mississippi (USA)

Taipei Century Choir Taipei (Taiwan)

Coro di Mara Vasteras (Svezia)

Coro Ellerhein Tallinn (Eesti)

Võimas vastuvõtt ja lillesülem. Mälestuseks kuldne linnavapp.

VENEZIA

Söödame räpased tuvid paksemaks ja laulame kullaselt hõõguvas Püha Markuse kirikus. Venezia tundub maa alla vajuvat. Uhketele ehitistele on tekkinud pragusid juurde. Panen endale paabulinnusulgedega ehitud maski ette ja lasen end pildistada.

ROOMA

Kohtume Eesti saatkonnaga. Rõõm on vastastikune. Siis algab metsik tormamine muuseumist muuseumisse. Kõik tahavad näha, vaadata, teada. Öösel magame end välja. Me sobime hästi kristlikku hotelli.

VATIKAN

PÜHA PEETRI KATEDRAAL

Laulame SUUREL MISSAL. Valmistume selleks pool päeva. Üritame täita range katoliku kiriku kõiki nõudeid. Meid tänatakse.

Eriti rõõmsad on värsked nunnad, kes räägivad paljusid keeli. Ainult nemad... Laulmine Vatikanis oli meile suur au. Aamen.

Tiia Loitme

HISPAANIA, BASKIMAA, TOLOSA 97

Kõrged poolviltu kukkunud mäed. Uhke, särtsuv, südamlik rahvas. Suurejooneline mõtlemisviis.

KONKURSS

Konkursi ajal kustub saalis elekter. Laulame kottipimedas saalis edasi. Tulemuseks EUROOPA GRAND PRIX

Meeletut elevust tekitab lastekoori võit täiskasvanute üle. Ajalehd on kiitust täis. Lauljaid tuntakse ära tänaval ja poodides. Käed on kulda täis. Mõni auhind on kaalultki raske. Kauneim nendest on rohelisest hispaania marmorist keeruline kivi, mis viib meid edasi võistleva Itaaliasse.

ITAALIA GORIZIA '98

Juuli, kuumus tapab. Kingatallad sulavad üles. Võistlevad neli suurt segakoori: Ungari - ARS nova Keeskemetist, USA - Mississipi ülikooli koor, Taiwan - Taipei Century Choir, Rootsi - Coro di Maria Vasterasist ja limiteeritud koosseisuga - (40) lastekoor Ellerhein. Kõik on Euroopa Grand Prix omanikud.

Konkursisaalis käib kõva pauk (pomm?!). Üürgavad kõik tule- ja suitsusignaalid. Ungari koor, kes laulab esimesena, potsab lavale istuma, lauluke jääb pooleli. Ellerhein tormab sinise siidi lehvides õue lillepöösasse. Pääsesime... Ei põle.

FINALISTE DU PRIX EUROPEEN DU CHANT CHORAL AREZZO, DEBRECEN, GORIZIA, TOLOSA, TOURS

Mälestusmärgiks rohelisel marmorilisel helihark, mis käega puudtades teeb plärr... Kaunid on pergamendile joonistatud tunnustussõnad.

ITAALIA UDINE

Udine kooriühing töötab kui väle arvuti. Meil on võimas kontsert võimsas katedraalis, mis puupüsti rahvast täis.

Tiia Loitme (vasakul) ja hääleseadja Ester Lepa "plärriga".

Toimetus õnnitleb Tiia Loitmet sünnipäeva puhul

Kahest möödunud suve ajakirjanduses vähe kajastamist leidnud festivalist

Tänavune suvi on olnud muusikaürituste poolest väga rikas. Allakirjutatud õnnestus osa võtta kahest suurüritusest: 16.-21. juunini toimunud II Rahvusvahelisel Kaarli Kiriku Muusikafestivalist ja Viljandi Gospelfestivalist. Kuna neist on ajakirjanduses vähe räägitud, püüan seda lünka täita.

Kaarli kiriku festivali peeti esmakordselt kahe aasta eest. Tookord oli see ühendatud kirikumuusika konverentsiga, mille raames toimusid loengud ja meistrkursused. Kuna 1996.aastal möödus 80 aastat saksa helilooja Max Regeri surmast, oli tollane festival pühendatud just sellele komponistile.

Tänavune suurürituse peategelane oli Kaarli kiriku orel, mille valmimise möödus 75 aastat. Kui esimese festivali lõppkontserdil tuli etekandele vaid Max Regeri looming, siis II festivali lõppkontserdi teoste autor oli kas Johann Sebastian Bach või olid teosed kirjutatud teemale BACH. Üles astusid kõik suurüritusest osavõtnud organistid ning lisaks neile Eesti orelitavata tõeuse täht Tiia Tenno.

1996.a. toimus avauituse festivali peakorraldaja Jaanus Torrimi soolokontsert oreil. Sel aastal oli avakontsert suuremate mõõtmetega. Üles astusid rahvusteateri Estonia koor ja orkester Paul Mägi juhatusel ning solistid Leedust Asta Krikšciunaite (sopran) ja Gintaras Liangminas (bariton), Eesti sopranid Pirjo Levandi, Aile Asszonyi ja organist Jaanus Torrim. Kavas olid Johannes Brahmsi "Ein deutsches Requiem" ja esiettekandena Jaanus Torrimi sümfoonia nr.1 "Memento nostri Domine" (op.12/9/13).

Oli suurepärane idee esitada kuulajaile just Brahmsi reekviemi - suursugust ja sügavat teost. Kahjuks olid tempod osaliselt liiga kiired ja nii läks osa muusika sügavusest kaotsi. Mõlemad Leedu solistid esitasid oma partiid väga musikaalselt ja vokaalselt täiesti laitmatult. Loodan väga neid tulevikuski Eestimaal kuulda.

Jaanus Torrimi sümfoonia ei rabanud uudusega - helilooja taotluseks oli kasutada mitmete tuntud komponistide väljendusvahendeid, teoseid osaliselt koguni tsiteerides. Helilooja esitas ise sümfoonia üsna nõudliku orelipartii. Seda teost kuulates avastasid paljud kontserdikülastajad enda jaoks Aile Asszonyi kauni hääle.

Olen rõõmus, et võisin kuulata ja jälgida kõiki kontserte mitte kirikupingis, vaid assistendi funktsioonis. Assistendina õpib suurtelt organistidelt nii mõndagi - saab jälgida nende tehnikat, artikulatsiooni ja stiilitunnetust. Esinejatest jättis mulle kõige sügavam mulje professor Andreas Rothkopf (Saarbrücken/Saksa LV) mäng. See oli niivõrd läbitunnetatud, niivõrd selge! Oli lausa üllatav, kui kiiresti organist võõral pillil orienteerus! Ta valis sobivad registrid otse kontserdil ja kasutas mänguabinõusid niivõrd osavalt, et minul ei olnudki vaja muud teha kui lehte keerata. Seda isegi tohutult raskete Max Regeri teoste puhul! Selliseid kontserte on harva!

Huvitava kavaga astus ka seekord üles Kaarli kiriku festivalist juba teist korda osa võtnud Šveitsi organist Thilo Muster. Tema esituses võis kuulda

siinmail ehk üpris tundmatu šveitsi helilooja Otto Barblani, samuti Johannes Brahmsi ja Guy Bovét' teoseid.

Peale nimetatute andsid soolokontserte ka Agnes Armstrong (USA) ja Mattias Wager (Pitea,Rootsi). Esimene neist esines ameerikalikult rõõmsa kavaga ja teine näitas oma suurepärasest improviseerimisoskust.

Jään põnevusega ootama järgmist festivali aastal 2000. Kuuldavasti on siis esinema tulemas tõelisi maailmanimesid. Aga jäägu nad esialgu saladuseks. Kallid muusikasõbrad, laske end üllatada!

Viljandi Gospelfestivalil astusid üles mitmedki nimekad interpreetid nii Eestist kui välismaalt. Kindlasti tekkis paljudel küsimus, kas selline kärarikas muusika üldse sobib kirikusse?

Pealegi paganlikel pillidel?! Nendele ja veel teistele küsimustele vastuse leidmiseks võtsin intervjuu Viljandi Pauluse koguduse õpetajalt **Mart Salumäelt**.

Kuidas tekkis festivali korraldamise idee?

Huvi oli mul gospelmuusika vastu juba ammu. 1980.aastal kutsusin ma Kuusalus kokku ansambli Credo. Sellega esinesime muuhulgas 1981.aasta kevadel toimunud Eesti Kirikute Noortekonverentsil. Sinna oli peale meie kutsutud laulma veel terve hulk tollaseid gospelansambleid ja soliste, näiteks Hingeleib Viljandist, Collecta Kihelkonnast. See oli esimene kord, kui sellised kollektiivid üldse kokku tulid.

Seejärel aga soikus gospelfestival. Nüüd, aastaid hiljem, võisime jätkata. Suuresti tänu Jouko Kantolale, kes on tuntud Soome gospelmuusik ja kes teadis soovitada ka suurepärasest ansamblist The Black Gospel Band.

Kuidas Sa teadsid esinejaid valida?

HaleBopp Singers Tartust pakkus end ise ja andis tõesti tasemel kontserdi. The Black Gospel Band tuli Soome Rahvamisjoni kaudu. Tõnis Mägi ja Kiigelaulukuuk on Eestis väga tuntud. Mind ei häirinud, et viimatimainitud ansambel laulis ilmalikku muusikat. Ka seal võib olla sees täiesti

adekvaatne kristlik sõnum. Laulu armastusest võib laulda ka kirikus. Kõige olulisem oli minu jaoks kogu ürituse kandev idee ja eesmärk.

Kuidas suhtud väitesse, et popstiilis muusika ei sobi kirikusse?

Kunagi heideti ka Bachile ette, et ta tõi kõrtsiviisi kirikusse. Näiteks koraal "Oh Jeesus, sinu valu" on kirjutatud ühe armastuslaulu meloodia motiivil. (Ka orel oli algselt tsirkusepill - allakirjutanu märkus). Kirikus toimub praegu teerajamine selleks, et XXI sajandi kuulutus ja jumalateenistus oleksid XXI sajandi inimese vääriilise ja et inimene kuulutusest aru saaks. Sellise muusika kaudu võtab noor inimene kuulutust omaks. Luteri koraal ei kao sellegipoolest kirikust kuhugi.

Mitmed inimesed on pahaks pannud, et The Black Gospel Bandi solist Christian-Charles de Plique kutsus publikut üles tantsides Jumalat ülistama.

Tants on samasugune eneseväljenduse võimalus kui laulmine. Protsessioon ja ristikäik on ju ka liikumine. Nõnda on liikumisega kaudu võimalik kuulutada.Meie Isa palvet on mitmetel kordadel kujutatud pantomiimis või balletis. Kui seda loetakse ja laudakse, võib seda ka tantsida. Ikka on vastu need, kes asja ei tunne või ei oska.

Kes esinejatest pani Sind kõige rohkem kaasa elama?

Teatud mõttes kõik. Christian-Charles de Plique on väga hea laulja. "The wonderful world" kõlas peaaegu nagu Armstrongilt. See pole küll gospellugu, aga sellesse kontserti sobis ta ideaalselt. Tõnis Mägi pani päevale ilusa punkti. Rahvas oli tulnud kaasa elama ja sõnumit kuulama.

Kas pead festivali kordaläinuks ja tahad seda "esimest pääsukest" traditsiooniks muuta?

Kui esimene kord nii hästi läheb, tekib kiusatus jätkata. Kahju, et kontsert, mis pidi toimuma vabas õhus, leidis halva ilma tõttu aset kirikus. Küll on hea, et Pauluse kirik on nii suur! Loodan, et järgmisel aastal läheb kõik nii, nagu on planeeritud. On tahtmine festivalit teha kahepäevaseks, et kontserdid ei jääks väga õõ peale. Rohkem tahaksin anda vaba ruumi ka isetegevuslikele gospelmuusikaviljelejatele. Samuti loodan, et osa võtavad ka nn "vanad tegijad" - 80-ndate gospelansamblistest.

Oli Sul abilisi?

Neid oli päris palju. Sügisel saame kõikide abilistega veel kord kokku, räägime sellest, mis oli ja arutame järgmise aasta plaane. Noori oli mõlemast Viljandi kogudusest, Karksist, Põltsamaalt, "Ten Singist". Tekkis mõnus tiim. Õppida tuleb abiliste tööd paremini korraldama, et samu vigu ei korrataks.

Lisaksin olnud poolt, et ka mina jäin festivaliga väga rahule. Olin ise esinejate hulgas, kuna kuulun Viljandi gospelansambli Good Seed, mille juht on intervjuus mainitud Jouko Kantola. Meie ansambli etteaste oli küll lühike - oliime The Black Gospel Bandile soojendusbändiks. Aga ka selle lühikese aja jooksul tundsin publiku vaimustatud kaasaelamist. Mis võib esinejatele olla veel olulisem!

Loodan, et järgmine festival õnnestub niisama hästi!

Helika Gustavson

Jaanus Torrimi

Vladimir Alumäe meenutusi

Heino Ellerist

Minu tutvus Elloriga algas kõigepealt tema loominguga. Seda mängisin tunduvalt varem, kui mul oli õnn Meistrit isiklikult näha.

Elleri muusika mõistmine ei olnud lihtne. 1930.aastatel oli see üsna suur probleem, see peegeldus ka ajaleheretsensioonides. Mõningad retsensendid ei mõistnud Ellerit ja tema õpilasi (Tubinat ja mõndagi teist). Eller oli Eesti toonase muusikaelu jaoks liialt omanäoline, liiga palju oli tema muusikas uut võrreldes kõige sellega, mis meie muusikas eksisteeris varem.

Olin õnneseen, sest sain Elleri muusikale lähedale tänu kahele väga suurele isiksusele, kellel oli suur osa nii eesti muusikaelus kui ka minu elus. Üks nendest oli Elleri enda kasvandik Olav Roots, kellega mul oli õnn rida aastaid koos töötada kui kaasansamblistidega; teine oli noor Heljo Sepp, kelle kogu muusikaline kasvatus varases nooruses toimus Heino Elleri perekonnas. Ta oli n-ö üdini läbi imibunud kõigest sellest, mida endast kujutas Heino Eller.

Kui Eller kutsuti hooajal 1940/41 Tallinna Konservatooriumi õppejõuks, siis kohtusin temaga esimest korda. Ja tundus, nagu oleksime juba kaua koos olnud. Ma olin ju küll ametlikult 1937.aastast konservatooriumi õppejõud, aga ... (Eller oli 53- ja Alumäe 23-aastane - T.J.). Esmakordsel kohtumisel ütles ta "Tere" ja hakkas mind kohe sinatama. Mina vastasin talle alguses "Teiega", selle peale tegi ta mulle märkuse: kui vanem kolleeg võtab juba niisuguse kursi, siis ei maksa nooremal ennast uhkeks pidada, vaid tuleb püüda samaga vastata.

Eller oli kolossaalseks autoriteediks, kellele ma vaatasin alati alt üles suurte silmade ja pärani kõrvadega. Ja tundsin samaaegselt ennast just kui Elleri perekonnaliikmena tema ääretult suure südamlikkuse, südamesoojuse tõttu, mis ei olnud ju sihitud ainult minule. Igaüks teab, et see mees ei olnud võimeline vist kellestki isegi halvasti mõtlema, rääkimata sellest et mingit küsimust lahendada kellegi arvel. Nagu me ütlesime: tema ei teeks sääseleegi liiga. Väga hella südamega inimene, hingelt suur poeet. Eller ja loodus - need nagu sulasid kokku. Kuidas tema käis looduses! Igasugused kepidki muutusid tema käes väga võluvateks esemeteks. Sellest on palju kirjutatud ja seda teavad kõik, küllap on eksponaatigi siin-seal olemas.

Eller oli nii suur poeet ja suur muusik kui ka väga hea pedagoog, kelle autoriteet näiteks Tubina ja Oja kaudu juba siis oli meie silmis väga kõrge. Eller jäi meie omamoodi nestoriks eesti muusikas. Tema oli see TARK, kelle poole alati pöördusime siis, kui oma vaimus kindel ei olnud.

Heino Ellerit autasustatakse Estonia kontsertsaalis 80-aastaseks saamise puhul

Elleri loomingut olen elus palju mänginud ja palju ka mängimata jätnud. Kõike, mida olen mänginud tema teostest, olen püüdnud maestrole ka ette mängida, välja arvatud periood kuni 1940.aastani, kui ma teda isiklikult ei olnud veel kohanud. Ettemängimisest oli äärmiselt palju kasu, sest Elleri teosed olid ühelt poolt väga suure vormisulgusega, teisest küljest väga improvisatsioonilised. Tema vorm on väga hea, täpne, kuid alati ka nagu elav improvisatsioon, kus sõna otseses mõttes vormi ei ole märgata. Eller on väga omanäoline autor, kelle teosed on elava hinguse kandjad, alates kasvõi hästi tuntud sümfoonilisest poemist "Koit" ja lõpetades kõige viimaste töödega.

Eller mõistis väga hästi ka interpretatsioonilisi probleeme. Ta oli ju ise praktiline viuldaja, õppinud

Peterburi Konservatooriumis prof. Krügeri juures. Tõsi küll, see õppimine katkes tal seoses käe ülemängimisega ja spetsialiseerumisega kompositsioonile, kuid ta mängis hiljemgi veel paljudes orkestrites, ansambrites, oli palju muusikat mänginud erinevate dirigentide käe all ja jälginud seda instrumentalisti pilguga. Eller tundis instrumenti ja selle väljendusvõimalusi, teadis ka interpretatsiooniprobleeme. Seetõttu on tema helitööd ka interpretatsioonilisest aspektist kirja pandud äärmiselt täpselt. Näiteks keelpillikvartetides on helilooja nii täpne, et nende äraõppimisega on mõnikord üsna suuri raskusi.

Elleri teoseid on alati väga raske ette kanda. Eller näitab just interpretatsiooniliste märkustega, et helitöö noodigraafiline näiline lihtsus ei tähenda lihtsakoelisust. Sageli just interpretatsiooniline peenus oma ootamatustega, täpset väljendust nõudvate detailidega näitab meile näiliselt lihtsa helitöö väga rikkalikku sisu, olemust ning püstitab interpreedi ette alati väga suure täpsuse nõude. Usun, et interpreedid on minuga ühel nõul - Elleri tööde mängimise eel on alati mingi rahutuse tunne: kas ma tulen sellega ligilähedaseltki toime või mitte. Seejuures on põnev, et nii täpne Eller kuulas alati tähelepanelikult, mida arvas interpret. Ja üllatavalt palju realiseeris Eller oma teoste hilisemates korrektuurides minu ettepanekuid, muutis isegi interpretatsioonilist plaani, rääkimata sellest et nõustus mitmete kupüüridega näiteks Teises sonaadis viiulile ja klaverile.

Aga mitte alati. Ta ei olnud lihtsalt nõustaja viisakuse pärast ja jäi mitmel juhul oma arvamuse juurde. Kuid ta toonitas oma õpilastele ühel avalikult esinemisel konservatooriumis: "Kuulake, mida ütlevad interpreedid, saate targemaks. Mõndagi saab loos veel sättida." See oli tal üks hea sõna. Viimastel aastatel torkas silma, et kui võtsid sõna mõne ta teose, mis oli seisnud esitamata, ja mängisid seda Ellerile ette sooviga seda ette kandma hakata, sest olid avastanud, et see on üks väga tore helitöö, siis võttis ta selle tingimata endale tagasi ja ütles: "Ma sätin teda natuke."

Mõnikord tuli välja uus teos, nagu näiteks nüüdseks juba paljumängitud "Avarused", mille algvariandi võrdlemine lõpptulemusega on huvitav näide, kuidas autor võib uueks muuta oma varasema töö. Esimene variant oli mul seisnud kaante vahel paarkümmend aastat - juba sõjaeelset ajast. Olin käinud kui kass ümber palava pudru: on ja ei ole ka. Kui seda Ellerile ette mängisin, võttis autor teose kohe tagasi - ta vist tundis sedasama. Ümbertehtud töö aga on selline, et seda tahad mängida nii palju kui võimalik, nii kodu- kui ka välismaal. "Avarused" on leidnud väga elava vastuvõtu, seda soovivad mängida ka kõik üliõpilased, ise küsivad mänguvõimalust.

Mäletan ka, et Eller jäi tükiks ajaks mõttesse, kui küsisin, kas ta noorpõlve "Fantaasia" viiulile ja orkestrile oleks mõeldav mängida ka oreliga. "Jaa, orkestriga kindlasti, aga oreliga - võib-olla." Prof. Lepnurmega proovisime. Tulemus - Eller ise ütles: "See kõlab oreliga ju palju paremini kui klaveriga." Sama oli "Õhtulauluga" (originaalis klaverile). Eller ise seadis selle viiulile ja klaverile. Aga kui kuulis seda koos oreliga, ütles: "See lugu on ka ikka parem oreliga."

Huvitav oli see, et Eller neid vastuseid ei andnud kohe. Ta tahtis kujundada oma seisukohta. Ta ütles ikka: "Jäta see noot minu juurde, ma mõtlen järele ja homme-ülehomme ütlen." Nii oligi. Ka siis, kui läksid tema juurde mõne puht muusikateoreetilise probleemiga - ei ole ma end kunagi pidanud liiga tugevaks kaasaja muusika teoorias, seda enam mõni aeg tagasi, kui seda muusikat oli veel vähe kuulnud, nähtud ja läbi analüüsitud. Näiteks kui püüdsin tabada Bartóki ja Šostakoviči uusi helisüsteeme. Ega Ellergi hakanud kohe seletama. Ikka: "Jäta noot minu juurde, helista paari päeva pärast, siis vaatame."

Mulle see joon imponeeris väga nii tema oma teoste kui muude küsimuste puhul.

Lindistatud 26.X 1974.a.

Kirja pannud

Tiina Järg

Sünnipäevad ja sünniaastapäevad

Mälestuskilde Vallo Järvist

28. detsembril k.a. oleks täitunud 75 eluaastat minu abikaasal Vallo Järvil. Juba neli aastat ei ole teda enam meie seas. Vallo Järvi oli tänasele suurele Järvide muusikadünastiale alusepanija.

Järvid alustavad ksülofoniga

Vallo ema jutustuse järgi alanud see nii. Tema juuksuritöökotta Männiku teel tulnud helilooja Artur Kapp. Sel ajal kui ema Kapil juukseid lõiganud, mänginud väike Vallo tagatoas kastrulikaantega trummi ja suur muusik öelnud, et sellest poisist kasvab kindlasti hea muusikamees. Natuke

“Kuldselt 7” -lt 50. sünnipäevaks kingitud kitarriga.

vanemana teenis Vallo Eesti Raadios ksülofonimänguga oma esimese honorari - 5 krooni, mis ka kohe välja maksti. Ksülofonimänguga algas ka ta venna, poegade ja pojapoja muusikateed.

Tallinna Reaalkoolis õppides mängis Vallo kooliorkestris löökriistu, samuti ringhäälingu sümfooniaorkestris N. Vestre õpilasena löökriistade rühmas.

Hiljem sai Vallo lemmikpilliks kitarr, seda armastas ta sõrmitseda kõigil oma vabadel tundidel, seda mängis ta “Kuldses seitsmes” ning ta oli väga rõõmus, kui 50. sünnipäevaks kinkisid talle sealsed kaaslased uue kitarr. Seda pilli õpetas ta ka oma poegadele, kes aga hiljem valisid endale teised keelpillid. 1985. aastal seadis Vallo Carcassi süüdi kolmele keelpillile - violale, tšellole ja kitarrile, et jäädvustada end koos poegadega musitseerimas.

Pärast sõda alustas Vallo konservatooriumis õpinguid dirigeerimise alal. 1949. a. -st algasid töörikkad teatriaastad oopereid, ballette ja operette juhatahes, mis kestsid 45 aastat.

Kas teeb nalja või räägib tõsiselt?

Kooselatud 35 aasta jooksul oleme tundnud nii rõõme, kordaminekuid kui ka muresid. Ja üks naljakatki ole olnud. Muusikute perekondades on kombeks külalistele lasta demonstreerida oma laste muusikalisi võimeid. Meie ühisel tütrel olid aga eeldused rohkem balletile ja sinna Vallo tema ka suunas. Aga ega sellepärast jäänud koduste muusikalised võimed demonstreerimata. Meil oli väga musikaalne mägrakoer, kes mind mu lauluharjutustel ikka püüdis sekundeerida: aeglasemates kohtades laulis, kiiremate passaažide puhul haukus kaasa. Tema siis ka meie külalistele oma võimeid demonstreeris. Oli kavatsus teda ühele Estonia peolegi solistina esinema viia, kuid see jäi siiski ära.

Vallo on ka vaimuliku rüüd kandnud, kuid ainult kodus. Kirikuõpetajad töid oma talaarid emale õmmelda. Ja Vallo kehal proovis ta siis nende sobivust.

Huumorimeel oli Vallol arenenud, kuid omapärane. Isegi mie kooselu lõpul ei suutnud ma alati taibata, millal rääkis ta tõsiselt, millal ajas vigurijuttu.

Üldse oli tema hinge juurde raske pääseda, sest ta oli väga kinnine inimene. Ka selles küsimuses, et tema noorem vend Neeme sai temast

dirigendina palju kuulsamaks. Võin siin edasi anda ainult oma subjektiivse arvamuse.

Vallo ja Neeme

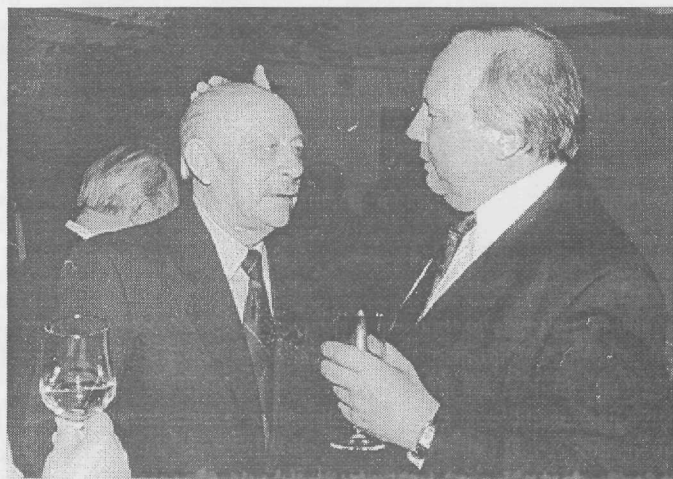
Minu meelest olid Vallo ja Neeme mõlemad väga head muusikud, aga karakterilt, nagu seda vendade puhul tuleb tihti peale ette, üpris erinevad. Juba nende lähenemine muusikale oli erinev: Neeme kuulas väga palju plaate, Vallo eelistas sisemise kuulmise kaudu sisse elada partituuri. Ka õppisid nad dirigeerimist erinevat stiili inimeste juures.

Neeme on väga jõuline, emotsionaalne, fantaasiarikas, kaasakiskuv inimene, kes läheb elust läbi nagu tank; Vallo oli - võiks öelda - pedant. Juba kooliski. Vallo rääkis, kuidas ta konservatooriumi kursusekaaslane Gerog Ots sai väga hea hinde enda jaoks mitte just armastatud aines - poliitökonoomias - tänu Vallo spikritele. Seda enam pidas ta äärmisest täpsusest lugu muusikas. Ta tegi lauljatega palju proove keeruliste partiide selgeksõppimiseks. Ervin Kärvet on öelnud, et tal on Vallo juhendamisel aastakümneid tagasi selgeksõpitud osad veel praegugi peas.

Kui etendusel kõik ei läinud nagu peab, oli Vallo osav olukorda päästma. Häält ei tõstnud ta eksija vastu kunagi, kodus meie omavahelistel jutuajamistel võis ta olla aga üpris kriitiline. Siit kasvasid ka mõnikord välja meie omavahelised tülid: eksinud olid ju tihti peale lauljad, mina aga olin ka laulja ja võtsin kriitikat oma kolleegide ja ka iseenda aadressil väga südamesse. Kuid Vallo oli ka väga hella hingega inimene ja enne magaminemist tuli ta ikka minu käest oma ägestumist andeks paluma.

Kuna Neeme peadirigendina palju reisid, võttis ta tavaliselt oma lugude teiseks dirigentiks Vallo, kes tegi ära proovisaali n-ö musta töö. Peaproovil, esietendusel juhatas tavaliselt Neeme ja kui ta oli välisreisidel, siis Vallo. Võibolla oligi see õige ooperite puhul.

Aga ilmselt mitte - ja seda on ka Neeme Järvi ise tunnistanud - ballette puhul. Siin oli Vallo pedantsus ilmselt omal kohal: kui lasta

Vallo ja Neeme

oma loominguline, võib-olla geniaalne fantaasia helilooja teose tõlgendamisel etenduse ajal vabaks, on tantsijal laval raske.

Kaunimad päevad

1970. aasta sügisel soetasime endale suvekodu Muhu saarele. Seal oleme veetnud oma kõige kaunimad suvepuhkused aeda hooldades japeenraid harides, tavaliselt koos nooremate põlvkondadega. Pealegi on Vallo Järvi kõik 11 lapselast valinud muusiku elukutse.

Lydia Panova-Järvi

Kuulnud sellest meenutusartiklist avaldas soovi Vallo Järvist kirjutada ka temaga kaua aega koos töötanud Jiiri Kruus. Selle materjali avaldame järgmises numbris.

Himaalaja nõlvadelt vastukaikuv muusika on võimas

Hiljuti naasis oma järjekordselt Aasia-matkalt heililooja ja Eesti Kontserdi produtsent **Peeter Vähi**. Seekordne viibimine Hindustani poolsaare põhjaosa budistlikes kloostrites kõidatas ajakirjanduse huvi ja P.Vähi pajatab sellest teistes väljaannetes. Meid huvitas otseselt tema põhitegevusega - muusikaga seotu.

Üks reis Idamaal nagu vaid nädal õppimist EMAs

Idamaadest kiinustunud inimesena, ka iga kolme aasta tagant Eesti Kontserdis korraldatava festivali Orient organiseerijana on P.Vähi sealkandis viibinud palju, viimase aasta jooksul tervelt kolm korda. Loomulikult on ta ka sellest piirkonnast palju lugenud ja plaatidelt sealset muusikat kuulanud. Üks reis on tema võrdluse kohaselt nagu nädal EMAs juba 10 aastat viiulit õppinu elus - millegagi üllatada on raske.

Sügava mulje jättis aasta tagasi toimunud sõit Kagu-Aasia riikidesse - Birmasse, Kambodžasse ja Taisse. Plaatidest polnud ta saanud piisavat ülevaadet selle piirkonna muusikast ja avastamisrõõmu pakkus sealset muusika omapära, milles on tunda ühelt poolt India, teisalt Indoneesia mõjusid. Rituaalides on laul ja tants orgaanilisemalt ühendatud kui läänemaades. Selle ja ka järgmise maijuunikuuse India-reisi muljete all kirjutas P.Vähi muusikateos "Ülim vaikus", mis on nüüd juba Ameerikas ka plaadile jõudnud, loomulikult ingliskeelse pealkirja "Supreme Silence" nime all. Seekordsed muljed jäävad settima, sest

praegused tellimustööd - Kontsert saksofonile ja kammerorkestrile Rootsi ning Flöödikontsert orkestriga Maarika ja Kristjan Järville - on juba koosseisu poolest niivõrd läänelikud, et idamaiste elementide sissetoomine tunduks vägivaldsena.

Budism on südamelähedasim

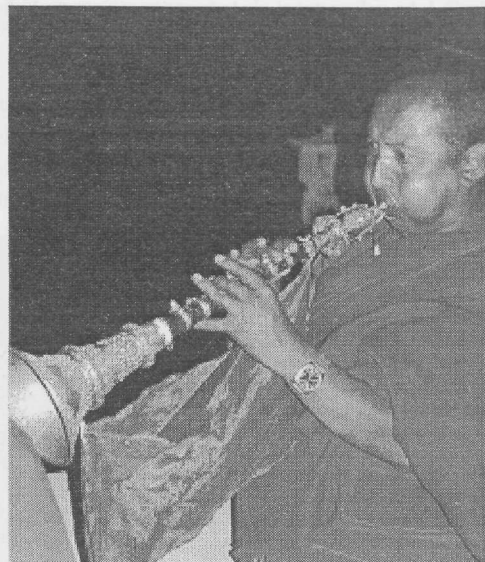
Isegi sellele vaatamata et viimane 1,5-kuune reis oli südamelähedasem - Hindustani poolsaare põhjapiirkonda, Indiale lisaks veel Nepaali ja väikesesse Eesti-suurusse riiki Bhutani, seda esmajoonel religioosetel kaalutlustel. On ju Peeter Vähi budist ning ülejäänud Hindustani poolsaar, kus valdavaks on hinduism ja islam, koidavad teda vähem, kuigi ta nendesse religioonidesse ei suutu põlastavalt. Samuti nagu ka kristlusse, kuigi ta ütleb end kristlikus maailmas, ka Eestis, mõnikord justnagu võõrana tundvat. Ta ei tea küll, kas budistlik reinkarnatsioon tegelikult eksisteerib, kuid talle on öeldud, et ühes oma eelmises elus on ta sealkandis elanud. Kuid nii või teisiti - seal talle meeldib, seal tunneb ta end kodusena.

Ning see piirkond on just budismi peamine keskus selles regioonis. Bhutan on nagu väike Tiibet, seal on ka palju põgenikke Tiibetist, sh budistlikes kloostrites.

Võtab kõhu alt õõnsaks

Peeter Vähi laotab mu ette laiali terve hulga fotosid, mida ta on teinud sealsetest muusikutest

ja pillidest. Millised on kõige muljetavaldavamad, millega võiks ka tema lugu Muusikalehes illustreerida? Mu vestluskaaslane valib välja kaks pilli, mis teatud professionsil ikka koos esinevad. Esiteks oboelaadne rgyaling ning 4 meetri pikkused pasunad dung chen. Õhtuti kella 11 paiku magaminemise ajal tõusevad 2 rgyalingi- ja 2 pasunamängijat kloostri katusele ning 5-10 minuti jooksul mängivad maha oma loo: rgyalingil melodiat, pasunatel burdooni, orelpunkti ühel-samal madalal noodil, mõnikord oktaavilise või kvindilise vaheldusega. Klooster on Himaalaja nõlval, ning teiselt nõlvast kajab see vastu. Muusikateoreetilisest vaatepunktist pole lood küll midagi erilist, kuid sellises kontekstis kõlavad väga tugevalt, värskelt, erilise värviga helina, mis võtab kõhu alt õõnsaks. Kui see "kvartett" mängiks näiteks Mustpeade Maja Olavi saalis, siis muidugi sellist efekti poleks, arvab mu vestluskaaslane.

Muusikaterapiast

Kas tegemist on ka muusikaterapiaga? Ei, arvab Peeter Vähi, see on sakraalne muusika, mida mängitakse ka muul ajal, näiteks kõrge vaimuliku saabumise puhul kloostrisse. Või meie laulupeole sarnanevatel üritustel, mis kestavad seal kolm päeva ja kus on tuhandeid pealtvaatajaid. Erinevalt meie laulupeost pole see aga ilmalik, vaid vaimulik ettevõtmine.

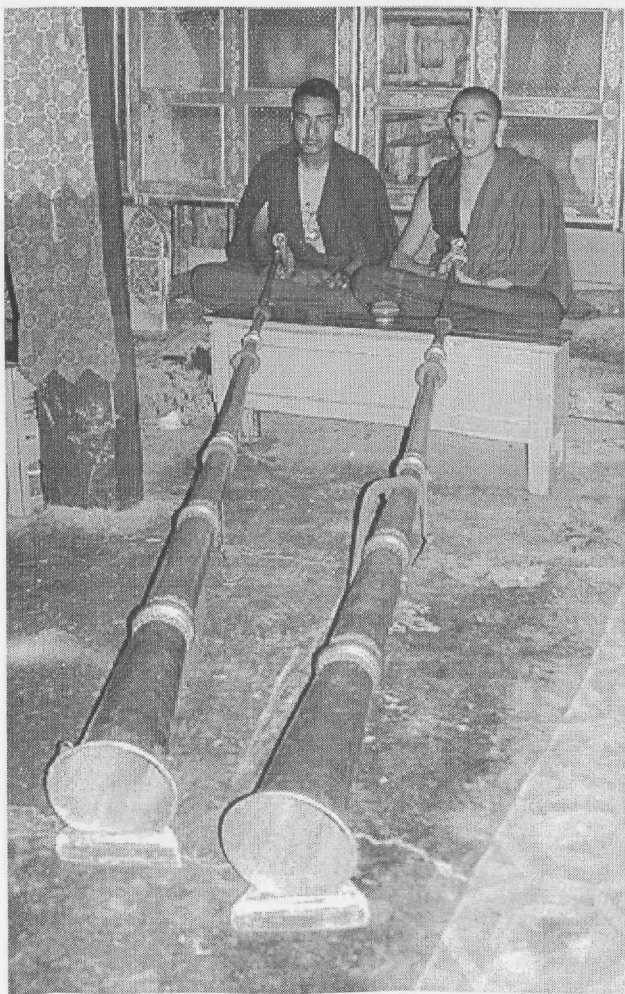
Indias on aga tõepoolest olemas muusikat, mille teraapilise toime on teinud kindlaks füsioloogid ja psühholoogid. On hommiku-, lõuna-, õhtu- ja keskööraagad, ka erinevate aastaaegade raagad. Kui neid mängida vaele ajal, on efekt tervelele vastupidine.

Esinejaid otsimas

Peeter Vähi Idamaa- reisisid on ka tõised. Ta otsib neil esinejaid Oriendi-festivalide jaoks. Sel kevadel alles oli, aga 2001. aasta kava saab varsti paika. Ka sel reisel sõlmitud tutvusi kasutades. Seekord leidis ta mehe, kes laulab end lautosarnase pilliga saates, mängib idamaist viiulit, millest poognat ei saa küljest võtta, kuna see on kahe keele vahel, ka midagi flöödi ja meie parmupilli laadset. Multiinstrumentalisti kohaletoomine on odavam. Birmast on lubanud tulla omapärane ansambel - gamelani orkestri ja marionettteatri süntees. Kui ainult selle piirkonna poliitiline ebastabiilsus plaanile kriipsu peale ei tõmba.

Ent selle ajani ei saa edasi lükata 17 Tiibeti munga esinemist. See toimub Tallinnas Estonia ja Tartus Vanemuise kontserdisaalis juba novembri algul 1999, kui mungad on oma pikemaajalisel turneel Euroopas ja Ameerikas. Sellesse ansamblesse kuulub ka eelmainitud "kvartett", mille esinemine kodus võtab kõhu alt õõnsaks. Siin muidugi sellist efekti ei ole nagu Himaalajas. Võiks muidugi proovida ka mõnes kirikus, aga usud on erinevad, see poleks kindlasti paljudele kristlastele meelepärane. Lauluväljakul pole muidugi Himaalajat, nõlv, mis võiks veidi vastu kajada, on küll olemas. Aga tulevad nad novembris... Kohta, kus võiks saavutada optimaalsetki efekti, Eestis pole, Muna- ja muid mägesid ei anna Himaalajaga võrrelda. Aga parem siiski pool muna kui tühi koor.

Peeter Vähi jutu pani kirja
Herbert Vainu

Uut Eesti Rahvusraamatukogu muusikafondis

MUUSIKAKIRJANDUS

Aho, Marko. Muusika kalteriden takaa: tutkimus vankien musiikin harrastamisesta. - Helsinki, 1998. - 95 lk.
 Järviuoma, Helmi. Musiikki, identiteetti ja ruohonjuuritaso. - Tampere, 1997. - 282 lk.
 Poroila, Heikki. Yhtenäistetty Felix Mendelssohn Bartholdy. - Helsinki, 1998. - 55 lk.
 Zhang, Boyu. Mathematical rhythmic structures of Chinese percussion music. - Turku, 1997. - 277 lk.

NOODID

33 Lieder: Gesang in Viktorsberg. Ausgabe für gemischten Chor. - (72 lk.), Ausgabe für Männerchor. - (72 lk.), Ausgabe für Kalvier. - (72 lk.). - 1993

Kapp, Artur. An die Sonne: Kantate für Tenor, gemischten und Männerchor, Orgel und Orchester=Päikesele: kantaat tenorile, sega- ja meeskoorile, orelile ja orkestrile. Eres Estonia, 1998. - 39 lk.

Mägi, Ester. Psalm: für Violoncello und Klavier. Gloria: für Orgel. Eres Estonia, 1998. - 8+17 lk.

Uibo, Andres. Prelude: für Klavier. Eres Estonia, 1998. - 3 lk.

Nostalgiija: populjarnõje zarubežnõje melodii v legkom pereložeenii dlja fortepiano (gitarõ). - Sankt-Peterburg, 1997, 1998. - Võpusk 1 - 8. - 19+25+21+25+22+22+18+22 str.

Pärt, Arvo. Sieben magnificat-antiphonen für Chor (SATB) a cappella (1998, revision V/1991). Tribute to Caesar: für Chor (SATB) a cappella (1997). The woman with alabaster box: für Chor (SATB) a cappella (1997). Zwei slawische Psalmen: für Chor oder Sopran, Alt, Countertenor, Tenor und Bass a cappella (1984, rev. 1997). I'm the true vine: per coro a cappella (1996). Te Deum: für Chöre, Klavier, Streicher und Tonband (1984/85, rev. 1992). Sarah was ninety years old: für drei Singstimmen (STT), Schlagzeug und Orgel (1997/1990). Bogoroditsje Djevo = Mother of God and Virgin: für gemischten Chor (SATB) a cappella (1990). - Wien: Universal Edition, 1990, 1998. - 16+9+9+17+11+50+11+4 S.

KOMPAKTPLAADID

Allori, Pietro. Polifonia sacra/ perf. by Pro Cantione Antiqua (ensemble), cond. by Mark Brown: Antes Concerto, 1995.

Augsburger Tafelkonfekt/ Johann Valentin Rathberger; vorgetr. von Concertium Canticum Leipzig und Kammermusikensemble Freiburg. - Antes.

Blow, John. Fairest work of happy Nature: songs and keyboard music. - London, 1993.

Coleman, Ornette. Change of the century/ perf. by instrumentalists. - New York, 1992. (Family) perf. by the Roy Hargrove Quintet (ensemble) and other musicians - Poly Gram, 1995.

The great romances of old Russia 1804-1906/ perf. by Nadir Mamedoff (bass), Anna Nedospasova (piano), Dimitri Meerson (violin), Kristjan Saar (cello).

Händel, Georg Friedrich. Joseph and his brethren. Juda Maccabaeus/ perf. by soloists, Choir of New College, Oxford, The King's Consort, cond. Robert King. - London, 1996, 1992.

Jarrett, Keith Trio (ansambel). Somewhere before. - New York, 1981.

Külvand, Aino (sopran). ERSO; Moskva Suure Teatri Orkester, Eesti Raadio Estraadiorkester, Eesti Raadio Rahvamuusika ansambel, dir. Vallo Järvi, Kirill Raudsepp, Neeme Järvi, Helmut Orusaar. - Tallinn, 1998.

Mare Jõgeva & Jenny Anvelt, Estonian Symphony Orchestra, Moscow Big Theatre Orchestra, cond. Kirill Raudsepp, Neeme Järvi, Eri Klas, Fuat Muratov. - Tallinn: Forte, 1996.

Massenet, Jules. Hérodiade: esit. Plácido Domingo (and other soloists), San Francisco Opera Orchestra and Chorus, dir. Valeri Gergiev. - Sony, 1995.

Oliver Stone connection. 1998.

Palm, Mati (bass), Estonian Symphony Orchestra, Estonia Theatre Orchestra, cond. by Neeme Järvi, Eri Klas, Vallo Järvi, Peeter Lilje, Vello Pähn, Jüri Alpernen. - Tallinn, 1998.

Ramazotti, Eros (laulja), 1997.

Suomalaista sotilasmusiikkia 1/ perf. by Military Music School Band, cond. by Harri Saksa and Raimo Maaranen - Sibelius Academy, 1998.

Syrie: Muezzins d'Alep: chants religieux de l'Islam. - 1992.

Vanessa Mae (viitül). Storm - EMI, 1997.

Vangelis, El Greco - Warner Music UK, 1998.

Vasks, Peteris. Kammermusik/ vorgetr. von Mitgliedern der NDR- Sinfonieorchesters. - Hamburg, 1997.

Vaughan Williams, Ralph. A Song of Thanksgiving; Three choral hymns; Magnificat/ perf. by soloists, Corydon Singers, The City of London Sinfonia, cond. by Matthew Best. - London, Hyperion, 1992.

Veski, Anne (laulja) Tunnel pod La-Manšem. - 1996.

Ysaue, Eugene. Works/ perf. by Philippe Graffin (violin), Pascal Devoyon (piano). - London: Hyperion, 1997.

Eesti Kontserdi kontserdid jaanuaris

1.I kell 18 Estonia Kontserdisaal - UUSAASTAKONTSERT, ERSO. Solist DILBÉR (sopran). Dirigent ERI KLAS. TV otseülekanne.

10.I kell 16 Vanemuise Kontserdimaja - TATJANA ROMANOVA (sopran), AARE-PAUL LATTIK (orel). Bach, Händel, Vienne.

10.I kell 14 Mäetaguse mõis - NYJD Ensemble (kammerkoosseis). Milhaud, Saint-Saëns, d'Indy, Roussel, Poulenc, Francaix.

13.I kell 18 Valga muusikakool, 17.I kell 16 Rakvere Kauri kool, 19.I kell 18 Kuressaare raekoda, 20.I kell 18 Haapsalu perekonnaseisuameti büroo, 23.I kell 18.30 Pärnu Agape keskus - ALLIKATUND. TATJANA LEPNURM (harf), VIRGO VELDI (saksofon). Ravel, Debussy, Tournier, Massenet, Trnecek.

16.I kell 16 Estonia Kontserdisaal - PEREKONTSERT. ERSO.

16.I kell 16 Väravatorn - GAMBAKONSORT. Inglise 16.-17.sajandi fantaasiad, laulud, tantsud ja divisionid gambadega.

17.I kell 19 Tartu Ülikooli aula, 19.I kell 19 Estonia Kontserdisaal - SUUR MUUSIKAKADEEMIA. GRIGORI SOKOLOV (klaver, Venemaa).

21.I kell 19 Estonia Kontserdisaal - ERSO, RAM. Solist MARK LUBOTSKI (Holland). Dirigent ARVO VOLMER. Schumann, Tubin, Brahms.

22.I kell 19 Viljandi kultuurimaja - TALLINNA SAKSOFONIKVARTETT. Bach, Debussy, Piazzolla, Iturralde, Gershwin.

22.I kell 14.30 Käina kultuurikeskus, kell 19 Emmaste põhikool - TIIT PETERSON (kitarr).

23.I kell 17 Vanemuise Kontserdimaja - LUIKEDE JÄRV. RAHVUSOOPERI ESTONIA BALLETT

26.I kell 19 Rotermanni Soolaladu - RAM. Dirigent ANTS SOOTS. Itaalia muusika (Rossini, Puccini, Petrassi, Cossetto, Gence)

27.I kell 19 Võru muusikakool - TOOMAS VANA (klaver). Clara Schumann, Robert Schumann, Wagner-Liszt, Liszt.

29.I - 7.II

TALLINNA X BAROKKMUUSIKA FESTIVAL.

Festivali kunstiline juht ANDRES MUSTONEN. HORTUS MUSICUS, Korsika vaimuliku muusika ansambel TAVAGNA, Inglise varase tantsu ansambel TIMEDANCE Jane Gingelli juhatusel, Gruusia varase muusika koor RUSTAVI, Amsterdami barokkorkester CONCERTO 91, Londoni CONSORT OF MUSIC Anthony Rooley juhatusel, Hispaania varase muusika ansambel HESPCRON XX Jordi Savalli juhatusel. Külalissolistid: EMMA KIRKBY (sopran), MONICA GROOP (metsosopran), MONTERRAT FIGUERAS (sopran), MICHAEL CHANCE (kontratenor), GUSTAV LEONHARDT (klavessiin), BARTHOLD KUIJKEN (flööt), PATRICK GALLOIS (flööt), ALEKSEI LJUBIMOV (klavessiin).

"Tahan oma häälega rahvale rõõmu teha"

Kahel õhtul rohkearvulise Tartu publiku ees üles astunud Portugali m a h e d a t ä m b r i l i n e tenorihääline laulja Mario Miguel oli mullu augustist tegutseva teatrikohviku esimene välisesineja.

Mosambiigis sündinud ja kasvanud Migueli ainsaks muusikakooliks on laulmine poisikesena kirikukoolis. "Kuid mul on anne, mida olen ise musitseerimisega arendanud ja millega tahan rahvale rõõmu teha," räägib ta. Mario Miguel on Portugali TV meelelahutusmuusika "Uusi hääli" konkursi 1997.aasta võitja, esineb tavaliselt kabareedes, kohvikutes, lauldes põhiliselt inglise keeles 60-ndate aastate

romantilisi, meloodilisi menulaule, mida on varem esitanud Elvis Presley, Frank Sinatra jne. Saateansamblit tal pole, kui peab vajalikuks instrumentaalsaadet, võtab ise kätte elektrikitarr. On välja andnud 3 CD-d.

Eestist ei teadnud ta midagi enne seda, kui ta Atlandi ääres Albufurra kuurordis esinedes sai kokku ja sõpradeks seal puhkavate eestlastega. Nende kutsel ta nüüd Tartusse pooleldi

puhkusevahelduseks sõitiski.

Vaatamata temperatuuri järsule erinevusele - Portugalis novembris +25, Eestis alla nulli - leidis ta kahe maa vahel mõndagi ühist. "Teie keele kõla on sarnane

portugali keelele," ütles ta ja puistab jutu vahele ka mõne eestikeelse sõna. Sarnasust leidis ta ka oma maa ja eesti rahvariietes. Ja selles, et Eestis on au sees rahvamuusika, mis on lõunamaise mehe arvates muusika alustala. Meeldivaks üllatuseks oli talle ka teada saada, kuidas rahvas oma laultraditsiooni laulupidude näol alles hoiab, kurb aga selle üle, et ei pääsenud Tartu meeslaulupäevale. Linte kuulates jäi talle praegustest eesti noortest kõige meeldivamalt kõrvu Mait Maltise hääl.

Ka oma Aafrika sünnimaa - Mosambiigi - ja Eesti vahel leidis Miguel hämmastavat sarnasust - metsad olevat täiesti ühtemoodi.

Ja arvab ta, et see pole tal viimane kord Eestit külastada.

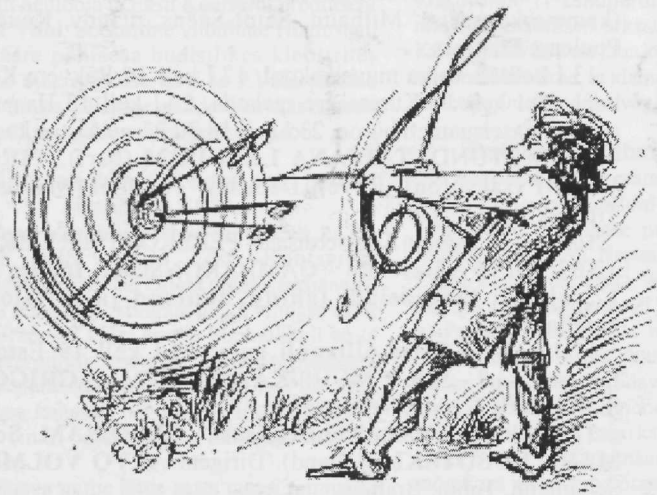
Malle Elvet

Kõige kõige..

Carl Maria von Weberil ja Giacomo Meyerbeeril oli sama õpetaja - orelil - ja klaverivirtuoos, dirigent, muusikateoreetik Georg Joseph Vogler (1749 - 1814). Tal oli teisigi õpilasi, nende hulgas Johann Baptist Gänsbacher, kes suri 1823.a. Viini toomkiriku

kapellmeisrina ja kelle helitööd on kõik vajunud unustusse.

Vogler iseloomustas neid kolme õpilast kord niiviisi: Karl *suudab* kõige rohkem, Jakob *teeb* kõige rohkem ja Johan *tabab* kõige paremini. Gänsbacher oli nimelt ülihea jahimees.

Kogumikust Helmut Zerachi, Musikalische Schmurren und Schnipsel - Berlin 1977.

Inimliku rumaluse kultuurilugu IX

(Algus 1997.a. juuninumbris)

Miks kannavad muusikud pikki juukseid?

Prantsuse ajakirja "Intermediaire des chercheurs et curies" toimetavad lugejad ise. Kui kedagi huvitab mingi ebatavaline küsimus kunsti, kirjanduse, perekonna ajaloo jne. kohta, saadab ta selle toimetusele ning võib olla kindel, et teised lugejad annavad talle ammendava vastuse. Üks lugeja küsis: miks kannavad muusikud pikki juukseid? Kas selleks on füsioloogilised põhjused? Või kasvatavad nad juukseid mingitel motiividel. Kui, siis milleks?

Ta sai hulga vastuseid, üks targem kui teine. Võimas soeng rõhub ja ärritab õlgu, stimuleerides nii pianisti paremini mängima. Kiilaspäisust aitavad vältida keelpillid: viiul, tšello, kontrabass jne. Oboe ja klarnet on aga nõrgemad: kui muusikud saavad

viiekümnesteks, nad enam ei mõju. Vaskpillid on aga väga ohtlikud: tromboon võib viia aasta jooksul täieliku kiilaspäisuseni.

Teine lugeja andis sellele üldsõnalisele väitele teadusliku põhjenduse. Puhkpillimängijatel langevad juuksed välja seepärast, et nad kannavad tavaliselt sõjaväevormi, mille juurde kuulub ka vormimüts. Seetõttu kanged happed ei auru, mõjuvad juuste juurtele ja need langevad välja.

Enamik ei vastanud siiski otse küsimusele. Üks tegi seda siiski. Tõelisel muusikul on pea kogu aeg täis noote ja meloodiaid. Ta ei suuda millelegi muule mõelda, millegi müuga tegelda. Järelikult: tal ei jää juukselõikamiseks aega. (järgneb)

Istvan Ráth-Végh

Eesti muusika Leedu festivalidel

Novembrikuus toimus Leedus koguni kaks kaasaegse muusika festivali, millest üks, Gaida nime kandev, 3.-13.novembrini Vilniuses ja teine, kammermuusikafestival, 12.-15.novembrini Kaunases. Gaida on juba traditsioonidega festival, mis keskendub ennekõike leedu ja samas suuresti ka baltikum muusikale ning on esinduslik oma õige mitme sümfoniakontserdiga. Eesti sümfoniilist muusikat (ja eesti muusikat üldse) esindas sellel festivalil Lepo Sumera 1995.aastast pärinev 5.sümfonia, helilooja viibis ka esitusel.

Samal ajal oli Vilniuses ka balti muusikateadlaste konverents, arvult 32. Ettekannetega esinesid Eestist Mart Jaanson, Saale Kareda ja Mirje Mändla.

Kaunase kammermuusika festival toimus esmakordselt ning Eestit oli esindamas ansambel koosseisus Peeter Malkov (flööt), Toomas Vavilov (klarnet), Aare Tammesalu (tšello) ja Lea Leiten (klaver). Kava oli korra Tallinnas läbi mängitud (Vanalinna muusikamajas 9.novembril) ning oli tõeliselt esinduslik: Ester Mägi "Dialogid", Lepo Sumera "Jõuda eilsesse", "2 capricciot", "Pala aastast 1981" ja "Scenario", Raimo Kangro "Display V.Ingli portree" ning Erkki-Sven Tüüri "Arhitektoonika II", "Sisemonoloog", "Pühendus" ja "Arhitektoonika VII". Sellel festivalil oli peamiselt leedu muusika, kuid festivali raames toimus ka läti helilooja Peteris Vasksi autorikontsert.

Mare Põldmäe

P₂E $\frac{b}{1022}$ 98,12
Nätsti
See jalg on ikka õigel teel...

Teame ju seda vanasõna, mis on nüüd kuulutatud arhailiseks ja moestlännuks. Aga mõnikord selles vaimus siiski tegutsetakse, kuigi mitte adra, vaid Muusikalehe taga käimise vormis.

Kui eraettevõtluslikuna taasilmuma hakanud Muusikaleht asus avaldama muusikalehtede lühimuusikate Eestist ja välismaalt, järgnes riigi rahaga ülekullatud Sirp (või mis ta nimes vahepeal kõik on olnud - Reede, Kultuurileht) tegema sama. Kui Muusikaleht hakkas avaldama kuulevateid Tallinnas toimunud süvamuusikakontsertidest, asus sama tegema ka Sirp, ainult vastavalt oma perioodilisusele nädalavahetustena.

Muusikalehte sigines rubriik "Väikestes keskustes". Ja ennae, nüüd on ka Sirp hakanud välja andma Eestimaa erinevate piirkondade väikeste keskuste elu valgustavaid lehekülgi. Ja selleks ka Eesti Rahvuskultuurifondilt honoreerimiseks välja nõutanud kopsaka lisaraha. Justkui ei saaks ta nagunii suure osa eelmise režiimi ajast pärit riikliku kirjastusfirma Perioodika kaudu sellesse süsteemi kuuluvatele kultuuriväljaannetele riigieelarve kaudu jaotatavast rahastust, mis kultuuriministri sõnul tõuseb 1999.a. 10 miljoni kroonini. Seda esmajoonel seal töötavate inimeste palkade kergitamiseks. Justnagu sealseid palgaid ja honorarid poleks nagunii tunduvalt suuremad Muusikalehe omadest.

Niisuguse suurepäraselt Eesti Vabariigi järjepidevust ja Nõukogude Eesti õigustühisust tõestava süsteemi kaudu suretati välja eraettevõtluslik Kultuurimaa. Kui nii püütakse teha ka meie väljaandega, kellel siis kroonu-Sirbil oma novatsioonideks eeskujuna võtta? Seepärast peab jääma püsima nüüd samanimelise mittetulundusühingu väljaandena ilmuv Muusikaleht! Ja jääbki!

Kes ei jõudnud 15. detsembriks Eesti Posti kaudu vormistada tellimist Muusikalehele 1999. aastaks, võib seda teha 10. jaanuarini toimetuse kaudu. Aastatellimus 95, poolastaks 50, kvartaliks 27 krooni.

Muusikalehe üksiknumbreid võib Tallinnas osta EMA valvurilt Vabaduse ja Kaarli pst., Eesti kontserdi valvelauast, Eesti Koorühingust ja Otsa-kooli noodikogust.

Muusikaleht

Peatoimetaja Mart Vainu. Väljaandja MTÜ Muusikaleht Kultuurkapitali ja EV Kultuuriministeriumi toel. Telefon 423-089, 525-124, fax 421-456, e-mail mv@netexpress.ee. Kirjad EE0034, Tallinn pk 996. Honorari saab kätte igal teisipäeval kella 9 - 14 Narva mnt. 40 (Pedagoogikaülikooli vastas), IV korrus vasakule trepist üles või lasta kanda pangaarvele. Postiga honorare välja ei saadeta.